

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
Departement Onderwijs en Vorming

Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Departement
Onderwijs en Vorming

Arbeidsmarktrapport 2010

Basisonderwijs en Secundair Onderwijs

Inleiding.....	5
Werkwijze	6
Hoofdstuk 1 Basisonderwijs	7
1.1 De vraag	7
1.1.1 De demografische evolutie en doorstroming.....	7
1.1.2 De uitstroom	9
1.1.3 Nieuwe beleidsmaatregelen	10
1.1.3.1 <i>Uitbreiding zorg.....</i>	<i>10</i>
1.1.3.2 <i>GOK in het buitengewoon basisonderwijs.....</i>	<i>10</i>
1.1.3.3 <i>De verdiepings- en verbredingsbegeleiders.....</i>	<i>11</i>
1.1.3.4 <i>GON.....</i>	<i>11</i>
1.1.4 Besparingen	11
1.1.4.1 <i>Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB).....</i>	<i>11</i>
1.1.4.2 <i>Proeftuinen</i>	<i>11</i>
1.1.4.3 <i>Verloven bijzondere opdracht.....</i>	<i>11</i>
1.1.4.4 <i>Mentoren.....</i>	<i>11</i>
1.1.5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers en onderwijzers in 2009-2012	11
1.1.5.1 <i>Kleuteronderwijzers</i>	<i>12</i>
1.1.5.2 <i>Onderwijzers.....</i>	<i>12</i>
1.1.6 Vervangingen	13
1.2 Het aanbod	17
1.2.1 Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen	17
1.2.1.1 <i>Evolutie van de inschrijvingen</i>	<i>17</i>
1.2.1.2 <i>Potentieel aanbod op de arbeidsmarkt.....</i>	<i>20</i>
1.2.1.3 <i>Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector</i>	<i>20</i>
1.2.1.4 <i>Uitstroom van jonge leerkrachten.....</i>	<i>21</i>
1.2.1.5 <i>Zij-instromers.....</i>	<i>23</i>
1.2.1.6 <i>Prognose van het aanbod.....</i>	<i>24</i>
1.2.2 Boventallige kleuteronderwijzers en onderwijzers	24
1.2.3 De stille reserve	25
1.3 Indicatoren van een eventueel tekort	30
1.3.1 De VDAB-databank	30
1.3.1.1 <i>Vlaanderen</i>	<i>30</i>
1.3.1.2 <i>Per provincie.....</i>	<i>31</i>
1.3.2 De leerkrachtendatabank	31
1.3.2.1 <i>Gewoon basisonderwijs.....</i>	<i>31</i>
1.3.2.2 <i>Buitengewoon basisonderwijs</i>	<i>32</i>
1.3.3 Anders gekwalificeerde leerkrachten	32
1.3.3.1 <i>Kleuteronderwijzers</i>	<i>33</i>
1.3.3.2 <i>Onderwijzers.....</i>	<i>34</i>
1.3.4 Herindiensttreding	37
1.3.5 Aanwending van de instaplestijden in het kleuteronderwijs	39
1.4 Conclusie	41

1.4.1	Kleuteronderwijzers	41
1.4.2	Onderwijzers.....	41
Hoofdstuk 2	Secundair onderwijs	42
2.1	De vraag	42
2.1.1	De demografische evolutie en doorstroming.....	42
2.1.2	De uitstroom	43
2.1.3	Nieuwe beleidsmaatregelen	44
2.1.3.1	<i>GON-afwijkingen BuSO</i>	<i>44</i>
2.1.3.2	<i>GOK-OVB BuSO</i>	<i>44</i>
2.1.3.3	<i>Invoering Hoger beroepsonderwijs (HBO).....</i>	<i>44</i>
2.1.4	Besparingen	44
2.1.4.1	<i>Pedagogische coördinatie</i>	<i>44</i>
2.1.4.2	<i>Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)</i>	<i>45</i>
2.1.4.3	<i>Stopzetten herstructurering secundair onderwijs</i>	<i>45</i>
2.1.4.4	<i>Proeftuinen</i>	<i>45</i>
2.1.4.5	<i>Verloven bijzondere opdracht.....</i>	<i>45</i>
2.1.4.6	<i>Vervangingen van bedrijfsstages</i>	<i>45</i>
2.1.4.7	<i>Vervangingen van korte afwezigheden</i>	<i>45</i>
2.1.4.8	<i>Mentoren.....</i>	<i>45</i>
2.1.5	Prognose van de vraag naar leerkrachten secundair onderwijs in de periode 2009-2012.....	45
2.1.6	De vervangingen	47
2.2	Het aanbod	49
2.2.1	Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen	50
2.2.1.1	<i>Geïntegreerde lerarenopleiding hogescholen</i>	<i>50</i>
2.2.1.2	<i>Specifieke lerarenopleiding.....</i>	<i>52</i>
2.2.1.3	<i>Specifieke lerarenopleiding in het volwassenonderwijs</i>	<i>55</i>
2.2.1.3	<i>Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector</i>	<i>57</i>
2.2.1.4	<i>Uitstroom van jonge leerkrachten</i>	<i>58</i>
2.2.1.5	<i>Zij-instromers</i>	<i>60</i>
2.2.1.6	<i>Prognose van het aanbod.....</i>	<i>61</i>
2.2.2	Boventallige leraars secundair onderwijs	63
2.2.3	De stille reserve	64
2.3	Indicatoren van een eventueel tekort	67
2.3.1	De VDAB-databank	67
2.3.1.1	<i>Vlaanderen</i>	<i>67</i>
2.3.1.2	<i>Per provincie.....</i>	<i>68</i>
2.3.2	De leerkrachtendatabank	68
2.3.2.1	<i>Gewoon secundair onderwijs</i>	<i>69</i>
2.3.2.2	<i>Buitengewoon secundair onderwijs</i>	<i>70</i>
2.3.3	Bedrijfsstages	71
2.3.4	Overwerk (en bijbetrekking).....	72
2.3.5	Herindiensttreding	72
2.3.6	Anders gekwalificeerde leerkrachten	73
2.3.6.1	<i>Evolutie van de voorbije schooljaren</i>	<i>73</i>
2.3.6.2	<i>Per vak of specialiteit.....</i>	<i>74</i>
2.3.6.3	<i>Volgens regio.....</i>	<i>82</i>

2.3.7	Evolutie masters in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs.....	84
2.4	Conclusie.....	85
	Beleidsaanbevelingen.....	86
	Bijlagen	92

Inleiding

Naar jaarlijkse traditie publiceert het Ministerie van Onderwijs en Vorming het arbeidsmarktrapport.

Dit rapport gaat na of er op de onderwijsarbeidsmarkt in de nabije toekomst al of niet een krapte aan leraren zal zijn.

Rond de eeuwwisseling werden we voor het eerst geconfronteerd met een lerarentekort. Dit tekort is daarna omgebogen en er ontstond een situatie met een licht overschot aan leerkrachten. Sinds 2006-2007 stellen we opnieuw een omgekeerde trend vast.

Het opnieuw toenemende lerarentekort kaderde binnen een algemene krapte op de arbeidsmarkt. Het aantal werkzoekenden in Vlaanderen daalde snel.

Omwille van de financieel – economische crisis steeg het aantal werkzoekenden opnieuw. Eind oktober 2009 telde Vlaanderen 206.903 niet-werkende werkzoekenden, 22,2% meer dan in oktober 2008. De werkloosheidsgraad kwam in oktober 2009 uit op 7,20 %, in 2008 bedroeg die 5,90%¹.

In 2010 worden we nog steeds geconfronteerd met de financieel-economische crisis. Vlaanderen telde eind juni 2010 198.563 niet-werkende werkzoekenden. Dat zijn er 3.254 of 1,7% meer dan in juni vorig jaar. Het werkloosheidscijfer voor juni 2010 bedraagt 6,84%.

In andere Europese landen heeft de crisis net voor een hogere instroom in het lerarenberoep gezorgd. Onderwijs wordt dan ook als een stabiele sector aanzien in economische moeilijke tijden.

We gaan in dit rapport na of we datzelfde effect in Vlaanderen kunnen vaststellen.

Als aanvulling op het arbeidsmarktrapport zijn de VDAB-statistieken een zeer goede barometer om de evolutie op de onderwijsarbeidsmarkt "op de voet" te volgen, cf. Arbeidsmarkt-barometer Onderwijs van de collega's van het Agentschap voor onderwijsdiensten.

Micheline Scheys,
secretaris-generaal

¹ Bron: www.vdab.be/trends/

Werkwijze

Om na te gaan of er voldoende leerkrachten zullen zijn, maken we in dit rapport een aantal prognoses en berekeningen waarbij we de verwachte vraag en aanbod van de komende vier jaren met elkaar vergelijken.

De berekening van de vraag gebeurt op basis van prognoses met betrekking tot de stijging of daling van het aantal leerlingen, de te verwachten uitstroom van leerkrachten naar aanleiding van de vergrijzing en de mate waarin eventueel nieuwe arbeidscreërende of besparende maatregelen worden genomen.

Aan aanbodzijde maken we een prognose op basis van de inschrijvingscijfers van het aantal studenten aan de lerarenopleiding. Toch kunnen we deze cijfers niet zonder meer beschouwen als een correcte indicatie van het aanbod aan nieuwe leerkrachten. Ten eerste stromen niet alle afgestudeerden effectief door naar het onderwijs - denk maar aan de studenten van de specifieke lerarenopleiding. Ten tweede is er ook een grote uitstroom uit het onderwijs gedurende de eerste vijf jaar na indiensttreding. Daarom corrigeren we de aanbodcijfers met het aantal afgestudeerden aan de lerarenopleidingen.

Vervolgens kunnen we vraag en aanbod over een periode van vier jaar met elkaar vergelijken. Het verschil is de bepaling van het tekort of het overschot over een periode van vier jaar. Dat verschil relateren we ten slotte aan de grootte van het huidige tekort of overschot. Dit laatste kunnen we echter niet exact vastleggen. De meest betrouwbare indicator die we hier kunnen hanteren, zijn gegevens uit de databanken van de VDAB. Daarom gebruiken we deze data voor de prognose.

Daarnaast brengt dit arbeidsmarktrapport indicatoren in kaart die kunnen aangeven welke spanning er op de onderwijsarbeidsmarkt is.

Hoofdstuk 1 Basisonderwijs

1.1 De vraag

Nieuwe arbeidsplaatsen in het onderwijs zijn in eerste instantie afhankelijk van het aantal vacante plaatsen in de scholen.

In welke mate het aantal vacante betrekkingen toeneemt of afneemt, is voornamelijk afhankelijk van volgende factoren:

1. het geboortecijfer, de leerlingenaantallen en de te verwachten doorstroming van leerlingen (van kleuter- naar lager onderwijs);
2. de uitstroom van leerkrachten als gevolg van pensionering of vervroegde terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen;
3. de handhaving of wijziging van de omkaderingsnormen (leerlingen/leraar-ratio);
4. de mate waarin de overheid eventueel besparingen doorvoert.

De prognoses van het aantal bft's² op basis van demografische gegevens en de te verwachten doorstroming van leerlingen (1.1.1.), evenals de raming van de uitstroom van leerkrachten (1.1.2), gaan uit van een ongewijzigd beleid. In punt 1.1.3. en 1.1.4. brengen wij de effecten in kaart van de beleidsmaatregelen of -intenties van de komende jaren.

Een globale prognose van de toekomstige vraag naar leerkrachten in het basisonderwijs komt aan bod in punt 1.1.5. Deze prognose is belangrijk want, getoetst aan een globale prognose van het aanbod aan nieuwe leerkrachten geeft dit een duidelijk beeld in welke mate de spanning op de onderwijsarbeidsmarkt de komende jaren zal toenemen of afnemen.

Anderzijds zorgen de vervangingen (punt 1.1.6) voor jaarlijkse terugkerende werkgelegenheid. Heel wat leerkrachten kunnen immers ook aan de slag ter vervanging van afwezige collega's. De tewerkstelling als invalleerkracht is minder aantrekkelijk. Het tekort aan leerkrachten treedt daarom altijd het eerst op bij het vinden van geschikte vervangers.

1.1.1 De demografische evolutie en doorstroming

In het kleuteronderwijs is er sprake van een stijging van het aantal kleuters, wat leidt tot een stijging van het aantal bft's vanaf 2010.

In het lager onderwijs daalt het aantal lagere schoolkinderen, wat leidt tot een daling van het aantal bft's in 2011.

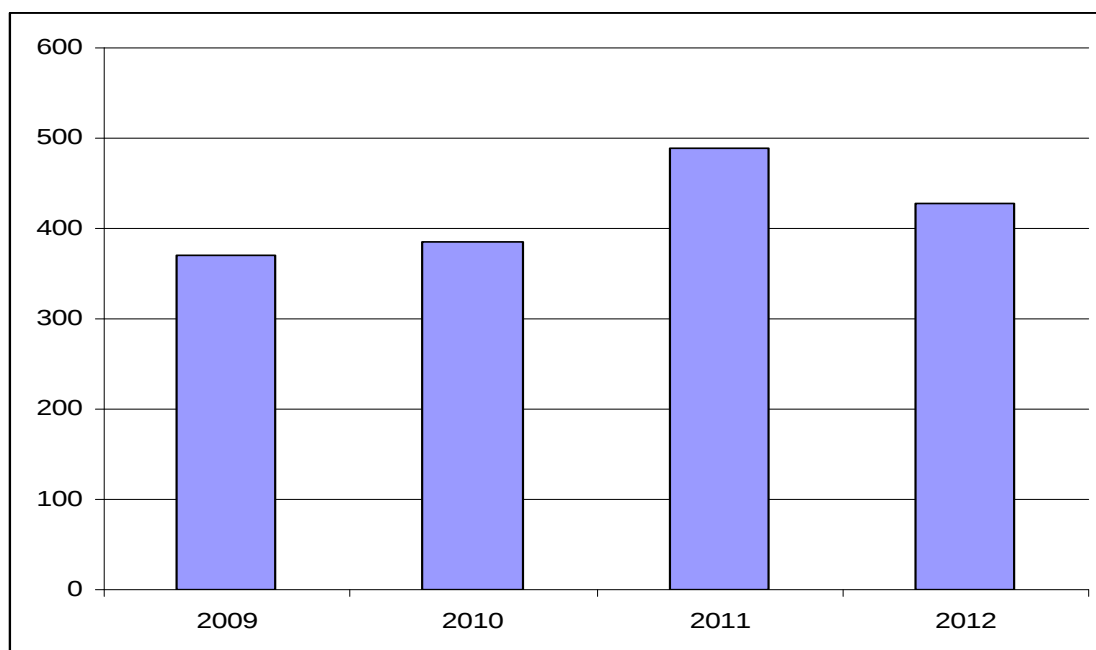
In 2012 doet zich een omgekeerde beweging voor: De stijging van het aantal lagere schoolkinderen betekent een verhoging van het aantal arbeidsplaatsen voor onderwijzers tijdens het schooljaar 2012.

Tabel 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

Jaar	2009	2010	2011	2012
Verwachte evolutie ingevolge leerlingenaantallen	370	385	489	428

² Bft: budgettaire fulltime.

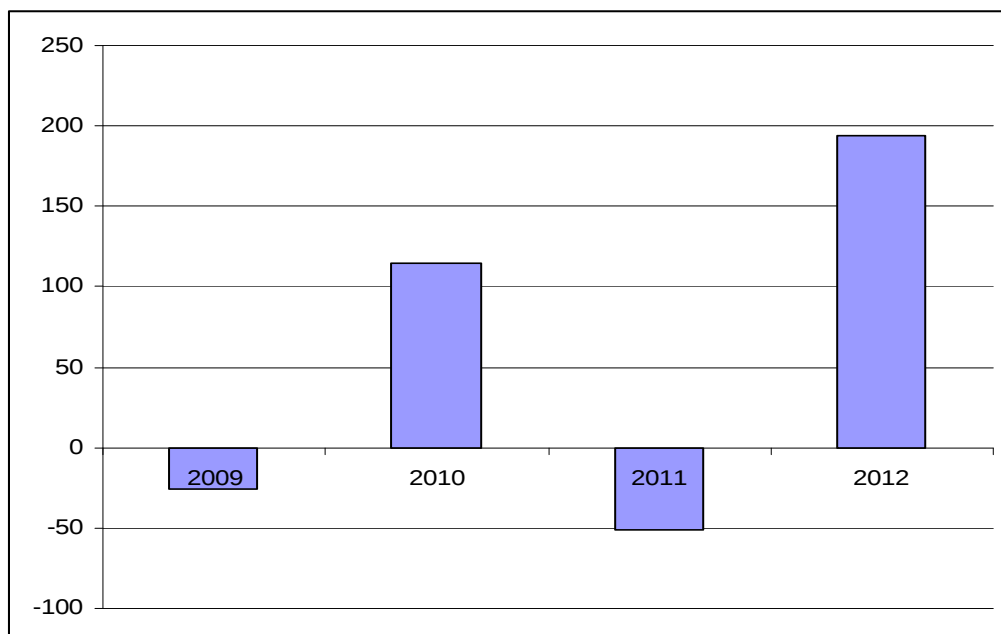
Figuur 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

Tabel 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

Jaar	2009	2010	2011	2012
Verwachte evolutie ingevolge leerlingenaantallen	-26	115	-51	194

Figuur 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

1.1.2 De uitstroom

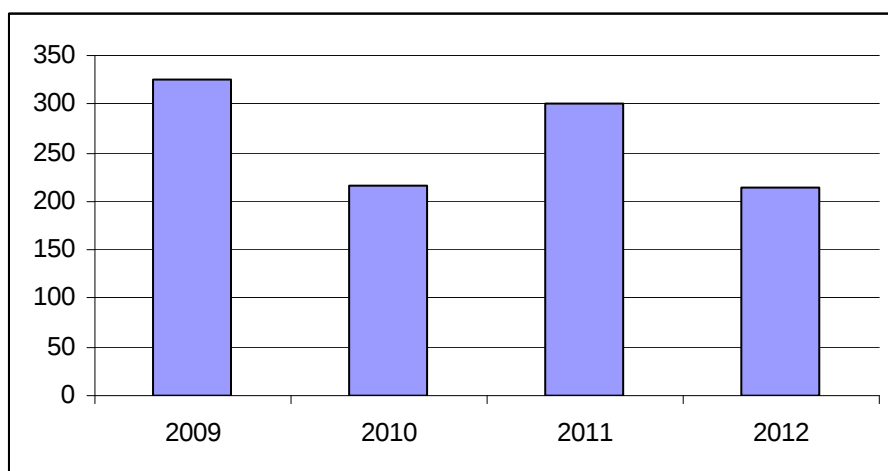
De totale verwachte uitstroom ten gevolge van pensionering of terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen voorspelt een kleiner aantal kleuteronderwijzers dat de komende jaren zijn job verlaat. Voor de onderwijzers wordt eveneens een kleiner aantal uitstromers verwacht.

In totaal ontstaat er over de tijdsspanne 2009-2012 door de uitstroom van personeelsleden een toename in werkgelegenheid voor kleuteronderwijzers met 1.057 bft's en voor onderwijzers met 2.008 bft's.

Tabel 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs

Jaar	2009	2010	2011	2012	
TBS58+ ³	283	175	260	176	
Pensioen ⁴	35	35	33	32	
Overlijden ⁵	7	7	7	7	
Totaal	325	217	300	215	1.057

Figuur 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs 2009-2012

Tabel 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs

Jaar	2009	2010	2011	2012	
TBS58+ ⁶	511	423	205	261	
Pensioen ⁷	138	121	112	105	
Overlijden ⁸	33	33	33	33	
Totaal	682	577	350	399	2.008

³ Dit is een raming op basis van het personeelsbestand (onderwijzend en bestuurs-personeel) uitgedrukt in BFT. De uitstroompcentages voor TBS die gehanteerd werden, zijn gebaseerd op de reële uitstroompcentages van januari 2008 t.e.m. september 2008. Bij de raming werd ermee rekening gehouden dat het overgangsstelsel (bonus) vanaf september 2010 eindigt. Dit is automatisch het geval tenzij nieuwe reglementering wordt voorzien.

⁴ Voor pensionering wordt ervan uitgegaan dat 50% op 60 jaar op pensioen gaat en vervolgens telkens 25%.

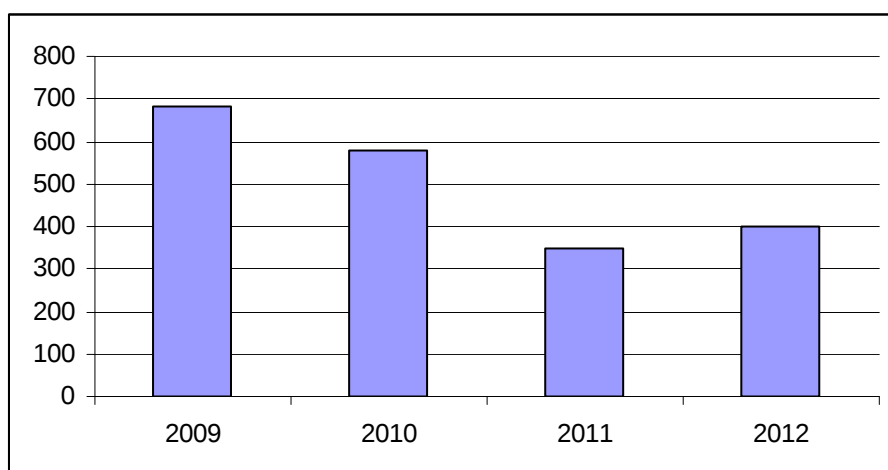
⁵ De overlijdens zijn gebaseerd op de BFT in 2009 en worden constant gehouden.

⁶ Dit is een raming op basis van het personeelsbestand (onderwijzend en bestuurs-personeel) uitgedrukt in BFT. De uitstroompcentages voor TBS die gehanteerd werden zijn gebaseerd op de reële uitstroompcentages van jan '08 t.e.m. sep '08. Bij de raming werd rekening gehouden dat het overgangsstelsel (bonus) vanaf september 2010 eindigt.

⁷ Voor pensionering wordt ervan uitgegaan dat 50% op 60 jaar met pensioen gaat en vervolgens telkens 25%.

⁸ De overlijdens zijn gebaseerd op de BFT in 2008 en worden constant gehouden.

Figuur 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs 2009-2012

1.1.3 Nieuwe beleidsmaatregelen

In het schooljaar 2008-2009 werd een beperkt aantal nieuwe beleidsmaatregelen ingevoerd. Hierdoor ontstond een aantal extra arbeidsplaatsen in de volgende schooljaren.

1.1.3.1 Uitbreiding zorg

In CAO VIII werd overeengekomen extra middelen toe te kennen voor het zorgbeleid in het basisonderwijs. Om tegelijk mogelijk te maken dat kinderen met specifieke onderwijsbehoeften maximale kansen krijgen én dat de individuele leerkrachten ondersteund worden in hun klaspraktijk, was het immers noodzakelijk de zorgmiddelen uit te breiden. Daarom zijn de zorgmiddelen op het niveau van de scholengemeenschap uitgebreid.

In CAO VIII is er een groeipad uitgetekend tot schooljaar 2010-2011 om meer zorgcoördinatie toe te kennen aan het basisonderwijs. Concreet zullen de komende schooljaren nog 22 of 33 zorgcoördinatoren extra kunnen worden aangesteld in het kleuteronderwijs. Voor het lager onderwijs zijn dit er 42 of 61.

1.1.3.2 GOK in het buitengewoon basisonderwijs

Via het gelijke onderwijskansenbeleid is er werk gemaakt van het bundelen van de inspanningen, een éénduidige visie en een samenbrengen van de huidige versnipperde projecten en middelen. Vanaf 1 september 2002 is dit, door middel van het geïntegreerd ondersteuningsaanbod, al gebeurd in het gewoon basisonderwijs.

Tot op heden is dit nog niet gebeurd in het buitengewoon basisonderwijs, waar men nog steeds met het onderwijsvoorrangsbeleid (OVB) werkte.

Vanaf 1 september werken scholen in het buitengewoon basisonderwijs ook met een GOK-beleid in de types 1 en 3. Bovenop de bestaande middelen zijn nog 307 'reguliere' GOK-uren toegevoegd en er is eveneens voorzien in een overgangsmaatregel zodat scholen die nu OVB-uren willen uitbouwen niet onmiddellijk alle uren zouden verliezen. Deze maatregel is gespreid over 2 schooljaren.

Dit komt overeen met 15 ambten, die verdeeld over kleuter- en lager onderwijs op basis van de totaliteit van de lestijden volgens de schalen 5 ambten kleuter en 10 ambten lager onderwijs opleveren.

1.1.3.3 De verdiepings- en verbredingsbegeleiders

De verdiepings- en verbredingsbegeleiders zijn mensen die worden aangehecht bij het contingent van de pedagogische begeleidingsdiensten (PBD's) in het kader van het ondersteunen van scholen voor buitengewoon onderwijs die een aanbod naar jongeren met autisme spectrumstoornissen (ASS) willen uitbouwen. In 2008-2009 werden er 22,5 bft aangesteld, vanaf 2009-2010 nog eens extra 36. Een aantal van die bft's wordt waarschijnlijk ingevuld via detacheringen van onderwijzend personeel. Voor de omzetting van dit totaal aantal ambten naar respectievelijk het kleuter- en het lager onderwijs wordt volgende verhouding toegepast: 35% kleuter, 65% lager. Concreet betekent dit dat er 13 ambten in het kleuteronderwijs zullen beschikbaar zijn en 23 in het basisonderwijs.

1.1.3.4 GON

Binnen het Geïntegreerd Onderwijs (GON) is er een correctiebudget voorzien dat als doel heeft de begeleidende scholen voor buitengewoon onderwijs in staat te stellen adequaat in te spelen op zorgvragen van jongeren met ASS in het gewoon onderwijs. Vanaf het schooljaar 2009-2010 is er een uitbreiding van deze GON-ASS: 159 extra lestijden, dit betekent 7 bft (+ 147 extra uren paramedische ondersteuning, afhankelijk van de keuzes die scholen maken ongeveer 4,7 bft). Voor de omzetting van dit totaal aantal ambten naar respectievelijk het kleuter- en het lager onderwijs wordt volgende verhouding toegepast: 35% kleuter, 65% lager.

1.1.4 Besparingen

De penibele budgettaire toestand noopte de Vlaamse Regering tot besparingen.

1.1.4.1 Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)

Het extra kader dat met ingang van 1.09.2005 van kracht was, wordt niet langer behouden. De scholengemeenschappen in het basis- en secundair onderwijs zijn opnieuw verplicht om de terbeschikkinggestelde personeelsleden te melden aan een volgende re-affectatiecommissie, zodat deze een passende vacature kan zoeken en aanbieden aan deze personeelsleden.

In totaal betekent dit voor 2010 een inkrimping van het aantal beschikbare vacatures met 1 bft in het kleuteronderwijs en 2 bft in het lager onderwijs.

1.1.4.2 Proeftuinen

De driejarige projecten in het leerplichtonderwijs met betrekking tot studie- en beroepskeuze en rond het werkplekleren lopen nog tot het einde van het schooljaar 2009-2010. De vaststelling en voorlopige conclusies van een aantal van deze projecten tonen aan dat sommige goede resultaten boeken. Vanaf het schooljaar 2010-2011 worden enkel deze projecten met een jaar verlengd. Vanaf 1 september 2011 houden de proeftuinen definitief op te bestaan. Dit vertaalt zich in een verlies van 3 bft in 2010 voor het kleuteronderwijs en 5 bft in 2010 voor het lager onderwijs.

1.1.4.3 Verloven bijzondere opdracht

De verloven wegens bijzondere opdracht worden met de helft verminderd m.n. de verloven wegens bijzondere opdracht die vallen onder art.77 quater van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het gemeenschapsonderwijs/ art.51 quater van het decreet betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding §2, 4° en 8°.

1.1.4.4 Mentoren

De toekenning van mentoruren verdwijnt vanaf 1 september 2010. Dit resulteert in een verlies van 65 bft in het kleuteronderwijs en 122 bft in het lager onderwijs.

1.1.5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers en onderwijzers in 2009-2012

In dit onderdeel brengen wij alle ontwikkelingen aan de vraagzijde samen en gaan wij na in welke mate de komende jaren een vraag naar kleuteronderwijzers en onderwijzers ontstaat.

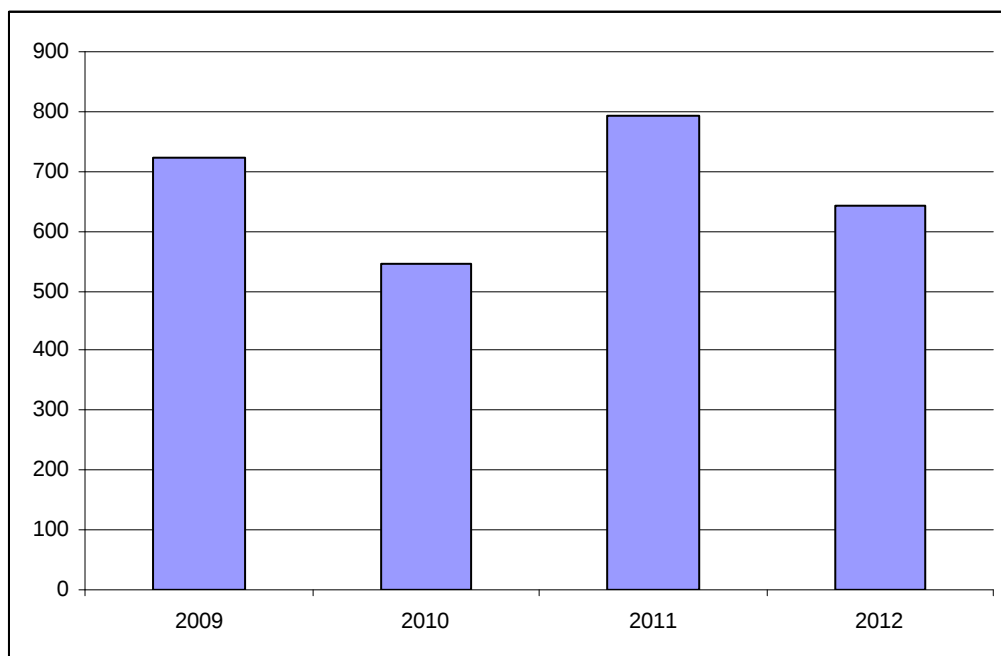
1.1.5.1 Kleuteronderwijzers

Uit onderstaande tabel blijkt dat de vraag naar kleuteronderwijzers in de periode 2009-2012 in totaal **2.702 bft's** of **2.713 bft's** zal omvatten, afhankelijk van de manier waarop de bijkomende arbeidsplaatsen in de scholengemeenschappen worden ingevuld.

Tabel 5 - Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers voor 2009-2012

Extra vraag kleuteronderwijzers	2009	2010	2011	2012	Totaal 09-12
Demografische evolutie	370	385	489	428	1.672
Uitstroom	325	217	300	215	1.057
Nieuwe beleidsmaatregelen					
Uitbreiding zorg	6 of 9	12 of 18	4 of 6	/	22 of 33
GOK BUBaO	5	/	/	/	5
Verdieping- en verbredingsbegeleiders	13	/	/	/	13
GON	3	/	/	/	3
Besparingen					
TBSOB	/	-1	/	/	-1
Proeftuinen	/	-3	/	/	-3
Verloven bijzonder opdracht 50%	/	-1	/	/	-1
Mentoruren	/	-65	/	/	-65
Verwachte vraag	722 of 725	544 of 550	793 of 795	643	2.702 of 2.713

Figuur 5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers - minimale vraag

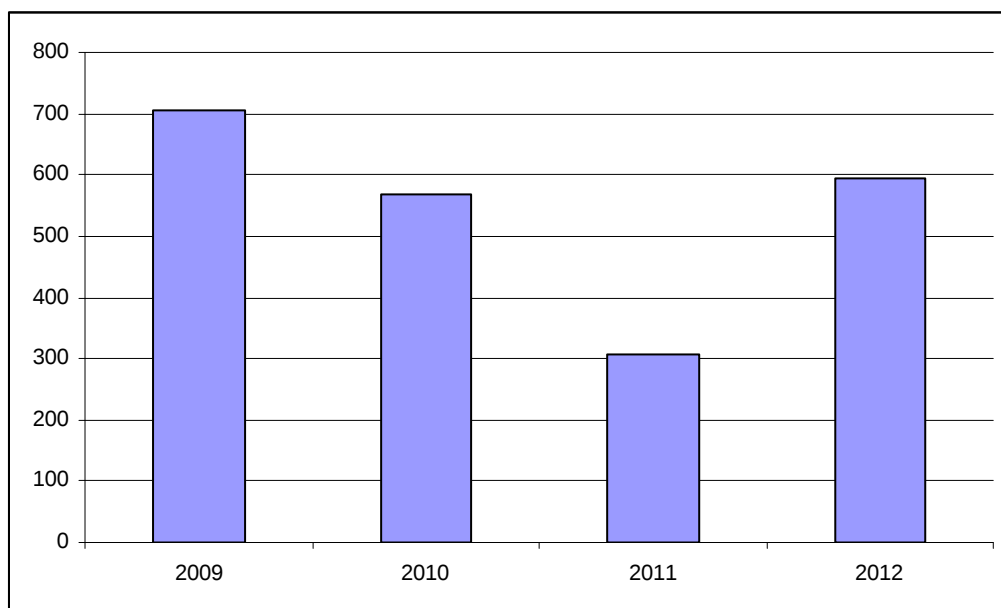
1.1.5.2 Onderwijzers

De vraag naar onderwijzers zal in de periode 2009-2012 in totaal **2.173 bft's** omvatten. Naargelang de manier waarop de bijkomende arbeidsplaatsen in de scholengemeenschappen worden ingevuld, kan dit cijfer stijgen tot **2.192 bft's**.

Tabel 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers voor 2009-2012

Extra vraag onderwijzers	2009	2010	2011	2012	Totaal 09-12
Demografische evolutie	-26	115	-51	194	232
Uitstroom	682	577	350	399	2.008
Nieuwe beleidsmaatregelen					
Uitbreiding zorg	12 of 17	23 of 34	7 of 10	/	42 of 61
GOK BUBaO	10	/	/	/	10
Verdieping- en verbredingsbegeleiders	23	/	/	/	23
GON	4	/	/	/	4
GOK basis- en secundair onderwijs	/	/	/	/	/
Besparingen					
TBSOB	/	-2	/	/	-2
Proeftuinen	/	-5	/	/	-5
Verloven bijzonder opdracht 50%	/	-17	/	/	-17
Mentoruren	/	-122	/	/	-122
Verwachte vraag	705 of 710	569 of 580	306 of 309	593	2.173 of 2.192

Figuur 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers - minimale vraag

1.1.6 Vervangingen

Gedurende een schooljaar moeten er heel wat vervangingen gebeuren. Het kan hier zowel gaan om vervangingen op lange termijn (bv. voor een volledig schooljaar, in de plaats van iemand die loopbaanonderbreking neemt) als op korte termijn (bv. wanneer een leerkracht gedurende een maand afwezig is wegens ziekte). Ook de vervangingen voor korte afwezigheden vallen hieronder.

Om deze vervangingen te kunnen "invullen", moet de onderwijsarbeidsmarkt beschikken over een voldoende grote reserve aan invulkrachten. Voor het schooljaar 2005-2006 waren in het kleuteronderwijs gemiddeld maandelijks 1.239 bft's nodig voor deze vervangingen. Voor deze 1.239 bft's werden gemiddeld 2.002 personen aangesteld (ratio: 1,61 personen per bft).

In 2006-2007 werden 2.295 personen aangesteld voor het gemiddelde aantal vervangingen per maand van 1.365 bft's (ratio: 1,68)

In 2007-2008 werden 2.573 personen aangesteld voor het gemiddelde aantal vervangingen per maand van 1.529 bft's (ratio: 1,68).

Voor het schooljaar 2008-2009 waren 2.275 personen aangesteld voor het gemiddelde aantal vervangingen per maand van 1.308 (ratio: 1,74).

In het lager onderwijs moesten in de loop van het schooljaar 2005-2006 gemiddeld elke maand 2.169 bft's vervangen worden. Die vervangingen gebeurden door gemiddeld 3.365 personen (ratio: 1,55 personen per bft). In de loop van het schooljaar 2006-2007 moesten gemiddeld elke maand 2.396 bft's vervangen worden. Die vervangingen gebeurden door gemiddeld 3.878 personen (ratio: 1,62 personen per bft). Voor het schooljaar 2007-2008 waren gemiddeld maandelijks 2.622 bft's nodig voor deze vervangingen. Voor deze 2.622 bft's werden gemiddeld 4.204 personen aangesteld (ratio: 1,60).

Tijdens het schooljaar 2008-2009 moeten gemiddeld elke maand 1.958 bft's vervangen worden. Die vervangingen gebeurden door gemiddeld 3.183 personen (ratio: 1,63).

Zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs stijgt de ratio lichtjes en dit ondanks een krapte op de arbeidsmarkt.

Tabel 7 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in personen in het kleuteronderwijs

	Aantal vervangingen in bft	Aantal vervangingen in personen	Ratio
2000-2001	1.202	1.660	1,38
2001-2002	1.370	1.985	1,45
2002-2003	1.356	2.249	1,66
2003-2004	1.152	1.649	1,43
2004-2005	1.252	1.812	1,45
2005-2006	1.239	2.002	1,61
2006-2007	1.365	2.295	1,68
2007-2008	1.529	2.573	1,68
2008-2009	1.308	2.275	1,74

Tabel 8 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in personen in het lager onderwijs

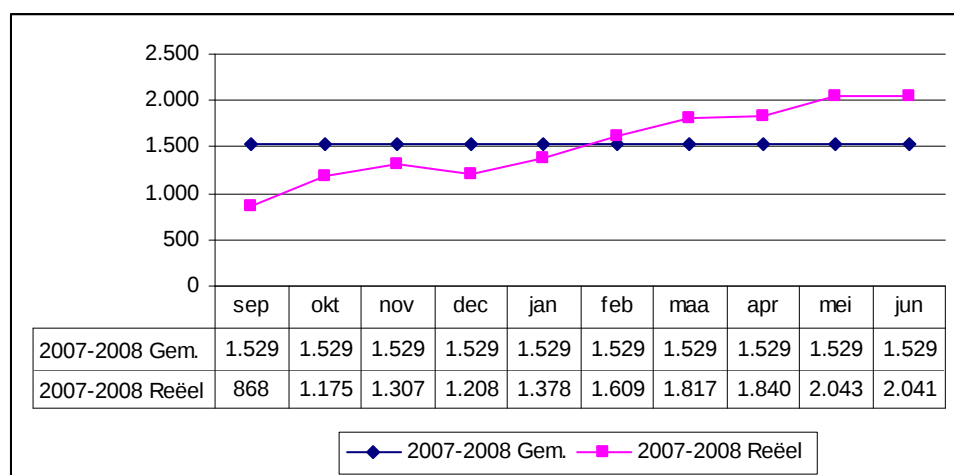
	Aantal vervangingen in bft	Aantal vervangingen in personen	Ratio
2000-2001	1.828	2.618	1,43
2001-2002	2.114	2.959	1,40
2002-2003	1.782	3.113	1,75
2003-2004	1.936	2.730	1,41
2004-2005	2.146	3.020	1,41
2005-2006	2.169	3.365	1,55
2006-2007	2.396	3.878	1,62
2007-2008	2.622	4.204	1,60
2008-2009	1.958	3.183	1,63

Het aantal bft's voor vervangingen is in de loop van het schooljaar aan belangrijke schommelingen onderhevig. De vraag naar invalkrachten was in de afgelopen schooljaren telkens het hoogst in de maand mei, uitgezonderd voor het schooljaar 2008-2009 in het kleuteronderwijs.

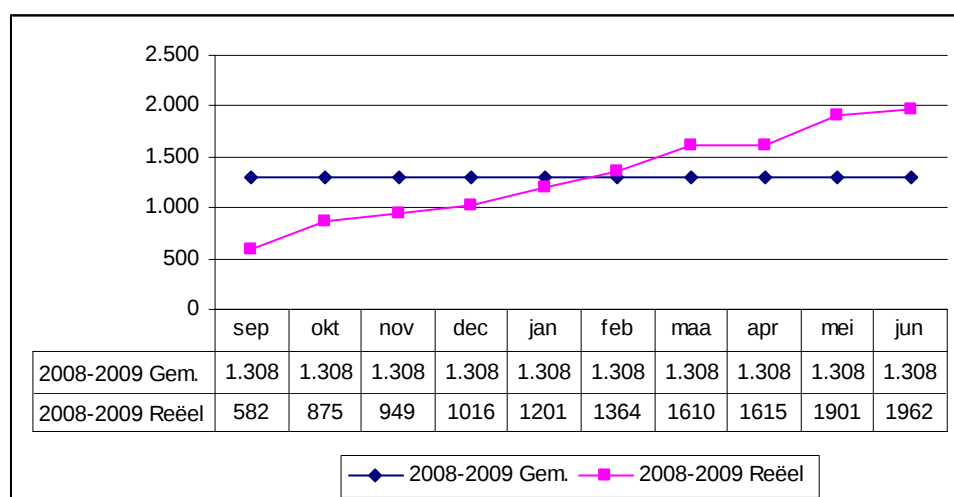
Tabel 9 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het kleuteronderwijs in bft

	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	jun
2000-2001	718	1.002	1.072	1.123	1.118	1.231	1.397	1.375	1.522	1.461
2001-2002	849	1.195	1.322	1.097	1.428	1.365	1.604	1.535	1.678	1.628
2002-2003	843	1.189	1.252	1.147	1.216	1.435	1.571	1.527	1.715	1.661
2003-2004	653	995	1.065	1.002	1.070	1.162	1.317	1.301	1.497	1.461
2004-2005	678	1.075	1.093	1.097	1.147	1.238	1.507	1.457	1.621	1.607
2005-2006	674	908	968	1.088	1.155	1.346	1.510	1.425	1.656	1.656
2006-2007	748	1.047	1.118	1.160	1.225	1.437	1.686	1.578	1.823	1.823
2007-2008	868	1.175	1.307	1.208	1.378	1.609	1.817	1.840	2.043	2.041
2008-2009	582	875	949	1.016	1.201	1.364	1.610	1.615	1.901	1.962

Figuur 7 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008

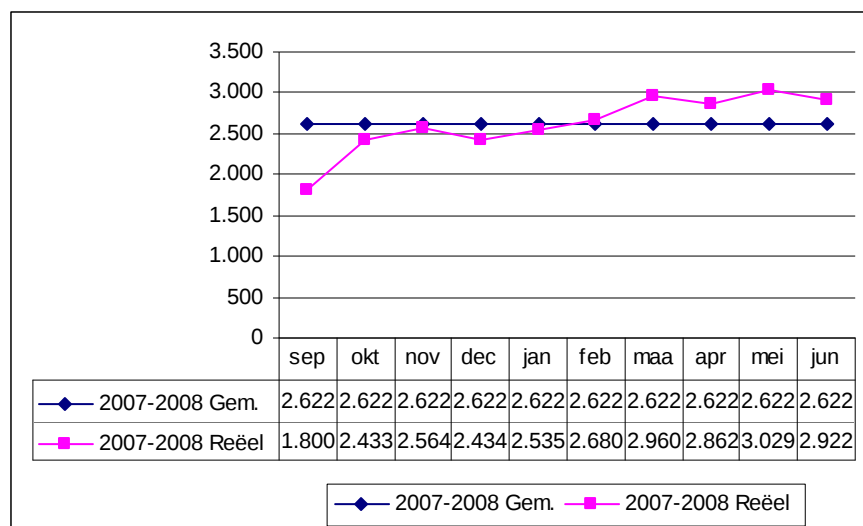
Figuur 8 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2008-2009

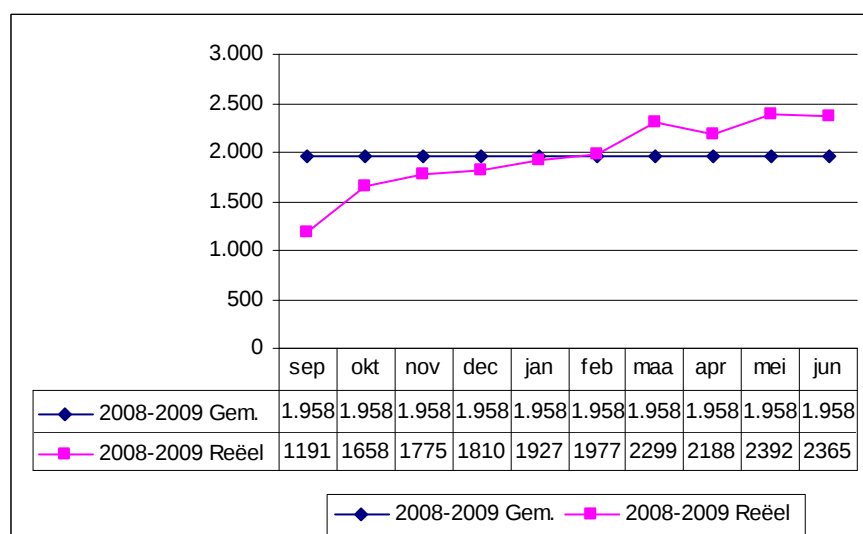
Tabel 10 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het lager onderwijs in bft

	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	jun
2000-2001	1.212	1.620	1.716	1.894	1.703	1.836	2.064	1.981	2.164	2.093
2001-2002	1.498	1.927	2.095	1.719	2.251	2.114	2.419	2.283	2.456	2.383
2002-2003	1.566	2.123	2.245	1.891	1.978	2.390	2.599	2.467	2.672	2.564
2003-2004	1.208	1.769	1.899	1.873	1.961	2.011	2.183	2.063	2.238	2.157
2004-2005	1.254	2.005	2.078	2.202	2.159	2.068	2.483	2.303	2.479	2.429
2005-2006	1.289	1.775	1.840	2.085	2.157	2.345	2.591	2.378	2.643	2.590
2006-2007	1.521	2.105	2.239	2.286	2.350	2.519	2.843	2.554	2.789	2.750
2007-2008	1.800	2.433	2.564	2.434	2.535	2.680	2.960	2.862	3.029	2.922
2008-2009	1.191	1.658	1.775	1.810	1.927	1.977	2.299	2.188	2.392	2.365

Figuur 9 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2007 - 2008

Figuur 10 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2008-2009

Uit deze gegevens blijkt dat naarmate het schooljaar vordert, meer vervangleerkrachten nodig zijn.

1.2 Het aanbod

De pas afgestudeerden van de lerarenopleiding vormen een belangrijk onderdeel van het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt. Bij de start van het schooljaar kunnen heel wat pas afgestudeerden starten in vacante betrekkingen in het onderwijs. Wie in september niet kan starten, maar blijft kiezen voor een onderwijssjob, schrijft zich in bij de VDAB als werkzoekende en kan eventueel als interimaris aan de slag in de loop van het schooljaar.

Als het aantal vacante betrekkingen stijgt, stromen jaarlijks – in de regel op 1 september - meer kandidaten vanuit de lerarenopleiding of de werkloosheid door naar het onderwijs, en wordt de reserve (in de werkloosheid of als boventallige) kleiner. Als het aantal vacante betrekkingen afneemt, is de doorstroming kleiner, en vloeien leerkrachten terug naar de interim-reserve (werkloosheid) of, als zelfs vastbenoemde leerkrachten hun baan verliezen, naar de reffectatiereserve.

Deze werkloosheidsreserve wordt jaarlijks vernieuwd door de instroom van nieuwe leerkrachten vanuit de lerarenopleidingen. Als dit aantal groeit, versterkt dit de arbeidsreserve. In dit hoofdstuk gaan wij na in welke mate we de komende jaren via deze verhoogde instroom een versterking van de arbeidsreserve mogen verwachten (1.2.1).

Een tweede reserve is die van vastbenoemde maar boventallige leerkrachten. In het basisonderwijs is deze reserve quasi uitgeput (1.2.2.).

In punt 1.2.3. gaan wij na in welke mate het onderwijs nog beschikt over een (theoretische) stille reserve van deeltijdse leerkrachten. Als de reserve ontoereikend is om de vraag naar leerkrachten in te vullen, zal dit de druk op de zittende leerkrachten verhogen. Een lerarentekort verhoogt dan ook onvermijdelijk de werkdruk binnen deze groep.

1.2.1 Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen

1.2.1.1 Evolutie van de inschrijvingen

Het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt wordt jaarlijks hernieuwd door de pas afgestudeerden van de lerarenopleidingen. Het aantal afgestudeerden-laatstejaars aan de opleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer kende een dieptepunt in de periode 1990-1991, steeg daarna opnieuw en bleef vanaf academiejaar 1995-1996 tot en met academiejaar 1998-1999 quasi stabiel.

Vanaf academiejaar 1999-2000 steeg het aantal eerstejaars in de opleiding voor kleuteronderwijzer echter met 19%. Het aantal eerstejaars voor onderwijzer steeg met liefst 40%. De toename van het aantal inschrijvingen zette zich door in de volgende academiejaren.

Voor de vernieuwde belangstelling voor de lerarenopleiding tussen 1999 en 2004 waren er een aantal mogelijke verklaringen:

- de loonsverhogingen: gelijkschakeling van de salarisschalen van kleuteronderwijzer en onderwijzer met die van regent, aangevuld met de maatregelen uit CAO VI⁹;
- de berichtgeving over de tekorten in het onderwijs, die jongeren een perspectief bood op werkgelegenheid;
- de aandacht voor het leraarschap, bv. via de toenmalige “Word leerkracht”-campagne.

Omdat het ten gevolge van de flexibilisering in het hoger onderwijs niet meer mogelijk is om eerstejaarsstudenten te tellen, gaan we hieronder op een andere wijze na hoeveel generatiestudenten de opleidingen kleuteronderwijzer en onderwijzer tellen. Generatiestudenten zijn studenten die zich voor de eerste keer inschrijven met een diplomacontract voor een professioneel of academisch gerichte bachelor in het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Uit tabel 11 valt af te leiden dat er in 2001 iets meer generatiestudenten kleuteronderwijzer waren dan in 2000. In 2002 zijn ongeveer evenveel generatiestudenten ingeschreven. 2003 kent dan weer een stijging, die echter al in 2004 teniet gedaan wordt. In 2005 en 2006 schreven zich opnieuw iets minder nieuwe studenten in voor de opleiding kleuteronderwijzer dan het voorgaande jaar. Deze trend zette zich verder in 2007 en 2008. In 2009 is voor het eerst terug een stijging merkbaar.

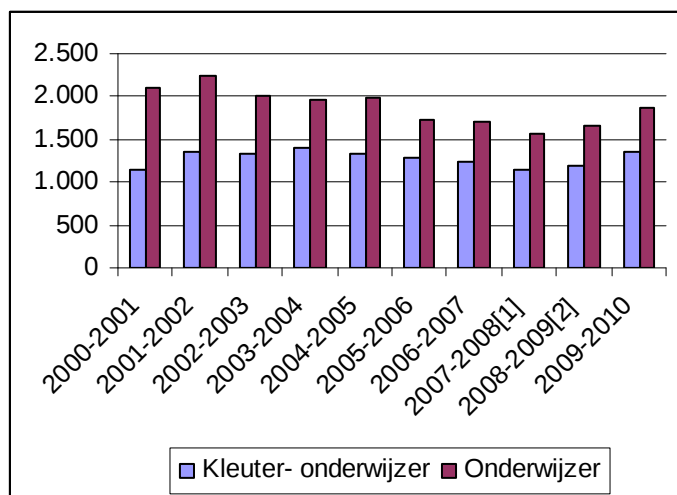
⁹ Dat er een relatie is tussen de hoogte van de lonen en de instroom in de lerarenopleiding, wordt ook geponeerd in het onderzoek van het Centraal Planbureau, Leraren, tekorten en salarissen, Den Haag, 2000.

Wat de generatiestudenten onderwijzer betreft, zien we iets meer studenten in 2001 dan in 2000, maar een terugval vanaf 2002. Vanaf 2003 merken we een dalende trend, enkel voor het schooljaar 2008-2009 is er opnieuw een lichte stijging in het aantal generatiestudenten. Deze stijging heeft zich in 2009-2010 verdergezet.

Tabel 11 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer¹⁰

	Kleuter- onderwijzer	Onderwijzer	Totaal
2000-2001	1.137	2.109	3.246
2001-2002	1.346	2.234	3.580
2002-2003	1.329	2.016	3.345
2003-2004	1.407	1.952	3.359
2004-2005	1.334	1.984	3.318
2005-2006	1.293	1.726	3.019
2006-2007	1.246	1.696	2.942
2007-2008 ¹¹	1.141	1.556	2.697
2008-2009 ¹²	1.198	1.661	2.859
2009-2010	1.365	1.877	3.242

Figuur 11 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer

Samenvattend kunnen we dan ook stellen dat de generatiestudenten die kiezen voor de opleidingen tot kleuteronderwijzer en onderwijzer na een dalende trend, het afgelopen jaar terug een lichte stijging laten zien. De vraag rijst of deze stijging een gevolg is van de economische crisis

Aangezien niet iedereen die aan een opleiding begint, ook effectief in zijn laatste jaar zijn diploma ontvangt, is het nuttig om te weten hoeveel diploma's de lerarenopleidingen afleveren. Om een trend te kunnen vaststellen zijn tevens de afgeleverde diploma's van de voorgaande jaren in de volgende tabel opgenomen (tabel 12).

¹⁰ Bron: Cel gegevensbeheer afdeling Hoger Onderwijs.

¹¹ Studentenaantallen op 31 oktober 2007.

¹² Met ingang van het academiejaar 2008-2009 wordt gebruik gemaakt van de databank hoger onderwijs. Onder deze gegevens worden alle inschrijvingen weergegeven.

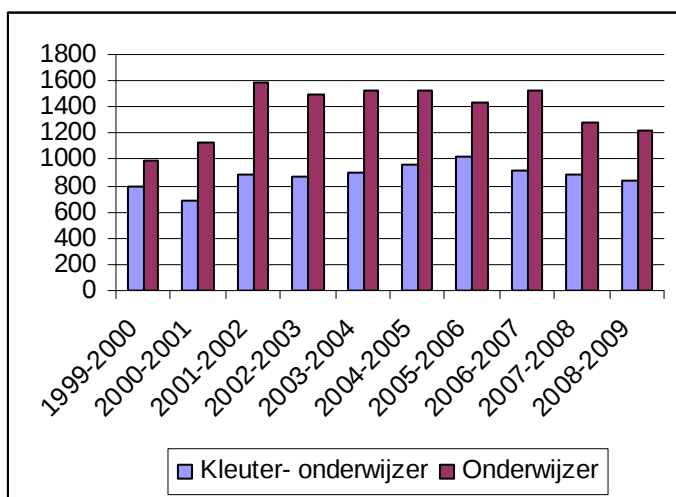
In deze tabel valt af te lezen dat het aantal gediplomeerde kleuteronderwijzers in 2000 met ongeveer 12% daalde tegenover het voorgaande jaar, om daarna echter weer met 28% te stijgen in 2001. De periode tot en met 2003 bleef het aantal gediplomeerde kleuteronderwijzers ongeveer constant, om dan in 2004 opnieuw licht te stijgen. Deze stijging werd in 2005 voortgezet, zodat het aantal gediplomeerde kleuteronderwijzers dan met 30% gestegen is t.o.v. 1999. De daling in 2006 werd voortgezet in 2007 en 2008.

Het aantal gediplomeerde onderwijzers kende in de periode 1999-2001 een enorme stijging van maar liefst 59%, om daarna licht terug te vallen in 2002. In 2003 steeg het aantal gediplomeerden opnieuw, om in 2004 ongeveer gelijk te blijven. In 2005 daalde het aantal gediplomeerde onderwijzers tot 1.430. In 2006 is er een stijging tot 1.526. In 2007 daalt het aantal gediplomeerde onderwijzers tot 1.283. In 2008 behalen 1.221 onderwijzers het onderwijzersdiploma.

Tabel 12 Evolutie van het aantal gediplomeerden in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer¹³

	Kleuter- onderwijzer	Onderwijzer
1999-2000	786	996
2000-2001	693	1.132
2001-2002	884	1.585
2002-2003	875	1.499
2003-2004	895	1.528
2004-2005	963	1.522
2005-2006	1.019	1.430
2006-2007	916	1.526
2007-2008	880	1.283
2008-2009	846	1.221

Figuur 12 Evolutie van het aantal uitgereikte diploma's in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer

¹³ Bron: Cel gegevensbeheer afdeling Hoger Onderwijs.

1.2.1.2 Potentieel aanbod op de arbeidsmarkt

In de opleidingen voor kleuteronderwijzer behaalden van de 1.246 generatiestudenten die in 2006 begonnen 846 studenten drie schooljaren later een diploma (zie tabel 11 en 12). Dit is een percentage van 68%.

Passen wij dit percentage toe op de generatiestudenten van 2007, dan betekent dit dat er in 2010 van deze groep 776 een diploma kleuteronderwijzer zullen behalen. Deze groep is vanaf september 2010 beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Van de generatiestudenten van 2008 zullen er dan 815 een diploma in 2011 behalen. Van de generatiestudenten van 2009 zullen volgens dezelfde hypothetische veronderstelling 928 gediplomeerde kleuteronderwijzers beschikbaar zijn op de arbeidsmarkt in 2012.

Tabel 13 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor kleuteronderwijzers. Prognose van 2008 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's

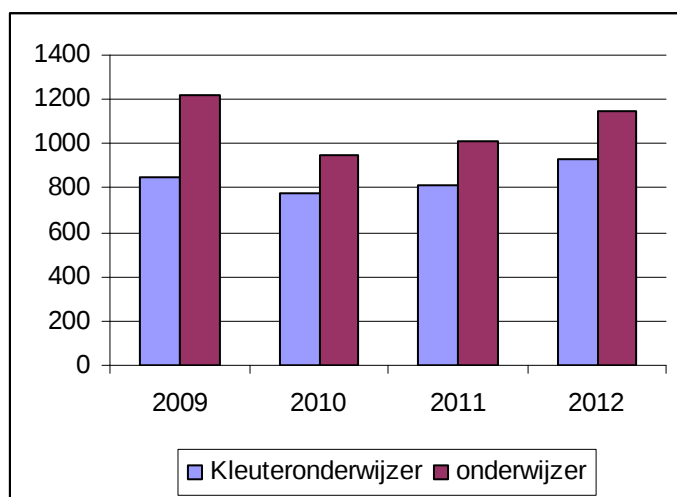
	2009	2010	2011	2012	Totaal '09-'12
Beschikbaar op arbeidsmarkt	846	776	815	928	3.365

Van de 1.696 generatiestudenten die zich in 2006 inschreven voor onderwijzer, behaalden 1.221 studenten of 61% een diploma. Passen we dit percentage opnieuw toe op de generatiestudenten van september 2007, dan behalen 949 studenten hun diploma in 2010. Deze studenten kunnen datzelfde jaar op de arbeidsmarkt komen. Van de 1.661 generatiestudenten van 2008 zullen dan 1.013 studenten hun diploma in 2011 behalen en 1.145 studenten hun diploma in 2012.

Tabel 14 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor onderwijzers. Prognose van 2009 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's

	2009	2010	2011	2012	Totaal '09-'12
Beschikbaar op arbeidsmarkt	1.221	949	1.013	1.145	4.328

Figuur 13 Prognose van het extra potentieel aanbod aan kleuteronderwijzers en onderwijzers op basis van het aantal afgeleverde diploma's in de lerarenopleidingen

1.2.1.3 Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector

Punt 1.2.1.2. bepaalt het potentieel aanbod aan nieuwe leerkrachten. Dat wil zeggen dat we ervan uitgaan dat al wie afstudeert als kleuteronderwijzer of onderwijzer ook effectief in het onderwijs terechtkomt. In hoeverre dat ook zo is, blijkt uit onderstaande cijfers¹⁴.

¹⁴ Bron: cel EPD (elektronisch personeelsdossier), AgODi (Agentschap voor Onderwijsdiensten).

Tabel 15 Aantal kleuteronderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aantal afgestudeerde kleuter-onderwijzers	786	693	884	875	895	963	1.019	916	880	846
Aantal kleuteronderwijzers in dienst	668	705	827	726	687	845	848	650	734	708
Vershil afgestudeerd – in dienst	-118	+12	-57	-149	-208	- 118	-171	-266	-146	-138
% in dienst	85%	102% ¹⁵	94%	83%	77%	88%	83%	70%	83%	84%

Tabel 16 Aantal onderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aantal afgestudeerde onderwijzers	996	1.132	1.585	1.499	1.528	1.522	1.430	1.526	1.283	1.221
Aantal onderwijzers in dienst	975	1.102	1.461	1.352	1.342	1.397	1.254	1.057	1.046	983
Vershil afgestudeerd – in dienst	-21	-30	-124	-147	-186	-125	-176	-469	-237	-238
% in dienst	98%	97%	92%	90%	88%	92%	88%	69%	82%	81%

De cijfers in bovenstaande tabellen tonen aan dat zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs een grote meerderheid van de jonge afgestudeerden ook effectief in het onderwijs terechtkomen. De cijfers gingen tot en met 2003 in dalende lijn en waren het laagst in het schooljaar 2003-2004. In 2004 stroomde opnieuw een hoger percentage pas afgestudeerden in in het onderwijs, zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs. 2005 kende een lichte terugval ten opzichte van 2004.

2006 kende een grote terugval. Zo stroomt in het lager onderwijs bijna 20% minder door in vergelijking met 2005. In 2007 is de doorstroom voor het kleuteronderwijs hetzelfde als in 2005. In het lager onderwijs stijgt de doorstroom van 69% in 2006 naar 82% in 2007. In 2008 is er weinig verandering in de doorstroompercentages voor zowel het kleuter als het lager onderwijs in vergelijking met 2007.

Dat de meeste afgestudeerden van de opleiding voor kleuteronderwijzer en onderwijzer effectief kiezen voor een baan in het onderwijs, blijkt ook uit een wetenschappelijk onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002¹⁶. Dit onderzoek bevestigt bovenstaande cijfers: “Van de personen die een lerarenopleiding gevolgd hebben, komen degenen die een opleiding genoten hebben voor het lager onderwijs uiteindelijk het vaakst effectief in het onderwijs terecht. Slechts 5% belandt buiten het onderwijs, tenminste voor de eerste job. De arbeidsreserve is hier bijgevolg bijzonder klein.”

1.2.1.4 Uitstroom van jonge leerkrachten

Dat heel wat afgestudeerden effectief kiezen voor een job in het kleuter- of lager onderwijs (zie 1.2.1.3.), betekent echter nog niet dat ze er ook aan de slag blijven. De onderstaande tabellen geven de uitstroom weer van jonge leerkrachten binnen de vijf jaar na hun eerste indiensttreding in het onderwijs. Hierbij zijn we nagegaan hoeveel percent van een groep jonge tijdelijke interimarissen die in 1997 in het onderwijs startten in 2001 niet meer in het onderwijs actief was. Voor de daaropvolgende jaren hebben we dezelfde bevraging gedaan.

¹⁵ Een positief saldo boven 100% is uiteraard onmogelijk. Dit cijfer is te wijten aan een lacune in de databanken.

¹⁶ De roeping tot leerkracht. Een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002. Nick Matheus, Jessy Siongers en Inge Van den Brande (OBPWO 01.02), p. 143. Er werd een steekproef getrokken van de afgestudeerden van 1997 en 2001 van de initiële lerarenopleiding op basis van de door de onderwijsinstellingen geleverde adresgegevens.

Tabel 17 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Vlaanderen¹⁷

	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gewoon basisonderwijs	13%	14%	16%	23%	23%	24%	27%	21%
Buitengewoon basisonderwijs	14%	19%	23%	33%	30%	30%	32%	25%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het percentage leerkrachten dat het basisonderwijs na vijf jaar verlaten heeft tot en met oktober 2004 door de jaren heen vrij constant blijft. Voor het gewoon onderwijs schommelt dit tussen de 13 en 16%, voor het buitengewoon onderwijs tussen de 14 en 23%.

Voor 2005 bemerken we echter zowel in het gewoon als buitengewoon basisonderwijs een sterke stijging tegenover het voorgaande jaar. In 2006-2007 blijft dit percentage nagenoeg hetzelfde voor wat het gewoon basisonderwijs betreft. In het buitengewoon onderwijs is er sprake van een lichte daling. In 2008 is het percentage leerkrachten dat het basisonderwijs verlaat opnieuw gestegen tegenover het voorgaande schooljaar. 2009 betekent zowel voor het gewoon als het buitengewoon basisonderwijs een daling van het percentage uitstromers (respectievelijk 6% en 7%). Kan dit een gevolg zijn van de economische crisis?

Tabel 18 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Brussel¹⁸

	2001 Brussel	2003 Brussel	2004 Brussel	2005 Brussel	2006 Brussel	2007 Brussel	2008 Brussel	2009 Brussel
Gewoon basisonderwijs	59%	44%	53%	54%	53%	54%	53%	54%
Buitengewoon basisonderwijs	67%	64%	60%	50%	64%	100% ¹⁹	57%	44%

Opmerkelijk zijn de hoge uitstroombpercentages in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In verhouding tot de rest van Vlaanderen zijn deze twee tot drie keer zo groot. De hoge uitstroombpercentages in Brussel zijn te verklaren door de kenmerken en/of vooroordelen van het stedelijk milieu, zoals:

- de omgevingstaal die niet het Nederlands is;
- het aanzienlijke aandeel van anderstalige leerlingen in de Nederlandstalige scholen;
- de stadsvlucht van leerlingen en leerkrachten;
- afstand tussen woon- en tewerkstellingsplaats;
- hoge vastgoed- en huurprijzen.

Tabel 19 percentage leerkrachten dat na 5 jaar het onderwijs heeft verlaten in Vlaanderen en Brussel opgesplitst voor het kleuter- en het lager onderwijs

	2009 Vlaanderen		2009 Brussel	
	Gewoon	Buitengewoon	Gewoon	Buitengewoon
Kleuter-onderwijs	18%	13%	53%	0% ²⁰
Lager onderwijs	23%	27%	55%	58%

¹⁷ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming.

¹⁸ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming.

¹⁹ Het percentage geeft een vertekend beeld, daar de absolute aantallen aantonen dat het om een zeer beperkt aantal personeelsleden gaat.

²⁰ Het percentage geeft een vertekend beeld, daar de absolute aantallen aantonen dat het om een zeer beperkt aantal personeelsleden gaat.

Indien we de cijfers opsplitsen voor het kleuter- en het lager onderwijs merken we dat zowel voor Vlaanderen als voor Brussel de uitstroom in het lager onderwijs hoger is dan in het kleuteronderwijs.

1.2.1.5 Zij-instromers

Naast de pas afgestudeerde kleuteronderwijzers en onderwijzers is er nog een categorie die invloed heeft op het aanbod aan leerkrachten, nl. de zij-instromers. Dit zijn leerkrachten die pas na een andere werkervaring overstappen naar een job in het onderwijs.

Hoeveel zij-instromers er in de volgende jaren zullen zijn, kunnen we moeilijk exact inschatten. Onderstaande tabellen kunnen een indicatie geven. Elke tabel bevat per ambt en per leeftijdscategorie hoeveel leerkrachten (personen, geen bft's) er op 1 september van elk schooljaar aangesteld zijn met 0 jaar anciënniteit in organieke betrekkingen²¹. Voor leerkrachten vanaf 30 jaar met een anciënniteit van 0 jaar kunnen we veronderstellen dat ze voordien misschien een andere werkervaring hebben opgedaan.

Tabel 20 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september van het betreffende schooljaar.

	2004	2005	2006	2007	2008
Kleuteronderwijzer 30-50 +	12	11	9	12	11
Kleuteronderwijzer ASV 30-50+		1	1		
Onderwijzer 30-50+	39	46	37	34	31
Onderwijzer ASV 30-50+	11	7	7	11	9
Leermeester godsdienst 30-50+	19	27	14	32	23
Leermeester niet-confessionele zedenleer 30-50+	6	6	2		
Leermeester lichamelijke opvoeding 30-50+	9	13	5	6	
Totaal	96	111	75	95	74

Tabel 21 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2009.

01/09/2009	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Kleuteronderwijzer	278	4	3	2		1	10
Kleuteronderwijzer ASV	8						0
Onderwijzer	461	11	6	4	4	5	30
Onderwijzer ASV	90	4	4		2	1	11
Leermeester godsdienst	44	9	5	7	4	6	31
Leermeester niet-confessionele zedenleer	3		1			1	2
Leermeester lichamelijke opvoeding	80	3	1		2		6
							90

²¹ Onder 0 jaar anciënniteit vallen alle leerkrachten met een anciënniteit van minder dan 1 jaar, dus gaande van 1 dag anciënniteit tot 11 maanden en 29 dagen anciënniteit.

Uit bovenstaande tabellen kunnen we de conclusie trekken dat het aantal zij-instromers in het kleuter- en lager onderwijs tot nog toe zeer beperkt is. We kunnen vooralsnog geen trend vaststellen. Deze leerkrachten vormen wel een deel van de afgestudeerden die niet onmiddellijk zijn doorgestroomd van de lerarenopleiding naar het onderwijs.

1.2.1.6 Prognose van het aanbod

Om het totaal aanbod aan nieuwe leerkrachten te berekenen, gaan we uit van het totaal aantal afgestudeerden dat over een periode van vier jaar op de arbeidsmarkt zal komen (zie 1.2.1.2). Vervolgens corrigeren we dit cijfer een eerste maal met het aantal afgestudeerden dat effectief in het onderwijs terechtkomt (zie 1.2.1.3). Tot slot voeren we een tweede correctie door op dit resultaat, omdat blijkt dat een aantal afgestudeerden de onderwijssector verlaten binnen de eerste vijf jaar na het behalen van hun diploma (zie 1.2.1.4). Met eventuele zij-instromers houden we in deze prognose geen rekening.

1.2.1.6.1 Kleuteronderwijzers

Voor de kleuteronderwijzers bedraagt het totale aanbod aan jonge leerkrachten dat in de periode 2009-2012 op de arbeidsmarkt zal komen 3.365 bft's (zie tabel 13). Van dit aantal blijkt gemiddeld 84 % effectief in het onderwijs aan de slag te gaan.

Dit blijkt uit tabel 15: van de kleuteronderwijzers die in 2007-2008 afstudeerden, was gemiddeld 84 % in dienst getreden. Passen we dit percentage toe op het potentieel van 3.365 kleuteronderwijzers, dan betekent dit dat er mogelijk 2.827 op de arbeidsmarkt komen.

Tabel 17 maakt duidelijk dat in oktober 2008 gemiddeld 29,5% van de leerkrachten het basisonderwijs had verlaten binnen de vijf jaar na hun indiensttreding. Toegepast op het ingeperkt potentieel van 2.827 extra kleuteronderwijzers, komt dit erop neer dat er 834 kleuteronderwijzers het onderwijs weer zullen verlaten binnen de vijf jaar. Het reële aanbod aan kleuteronderwijzers bedraagt met andere woorden **1.993 bft's**.

1.2.1.6.2 Onderwijzers

Het totaal potentieel aan nieuwe onderwijzers dat zal instromen vanuit de lerarenopleiding bedraagt 4.328 bft's (zie tabel 14). Op basis van de gegevens van tabel 16 blijkt dat hiervan 81% in dienst treedt in het onderwijs. Van de 4.328 bft's komen er met andere woorden nog 3.506 bft's in aanmerking voor de berekening van het aanbod aan onderwijzers.

Zoals voor de kleuteronderwijzers voeren we hierop echter nog een tweede correctie door, aangezien gemiddeld genomen 29,5% van de leerkrachten in het basisonderwijs de onderwijssector definitief de rug toekeert binnen de vijf jaar na de start van hun loopbaan. Op basis daarvan bedraagt het reële aanbod aan onderwijzers voor de periode 2008-2011 **2.472 bft's**.

1.2.2 Boventallige kleuteronderwijzers en onderwijzers

In het basisonderwijs is het aantal personeelsleden dat zonder betrekking is gebleven na de werkzaamheden van de diverse reëffectatiecommissies zeer sterk gedaald. In het schooljaar 1999-2000 is deze groep wat toegenomen, maar sindsdien gaat het opnieuw in dalende lijn. Al bij al kunnen we deze reserve van vastbenoemde personeelsleden zonder betrekking als quasi uitgeput beschouwen.²²

²² De stijging in 1999-2000 is toe te schrijven aan de nieuwe werking via scholengroepen in het gemeenschapsonderwijs en scholengemeenschappen in het secundair onderwijs. Bron: secretariaat van de Vlaamse reëffectatiecommissie, Departement Onderwijs.

Tabel 22 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het basisonderwijs – uitgedrukt in bft's²³

1991-1992	56	100%
1992-1993	67	120%
1993-1994	36	64%
1994-1995	44	79%
1995-1996	37	66%
1996-1997	33	59%
1997-1998	24	43%
1998-1999	26	46%
1999-2000	36	64%
2000-2001	30	54%
2001-2002	31	55%
2002-2003	14	25%
2003-2004	10	18%
2004-2005	12	21%
2005-2006 ²⁴	19	34%
2006-2007	17	30%
2007-2008 ²⁵	26	46%
2008-2009	31	55%

1.2.3 De stille reserve

In dit rapport verstaan wij onder de stille reserve: de ruimte waarover deeltijdse tijdelijke personeelsleden beschikken om meer te gaan werken.²⁶ Uiteraard is dit maar een “theoretische” reserve, omdat kan worden aangenomen dat niet iedereen meer *wil of kan* presteren. Hierbij houden we geen rekening met de groep vastbenoemde leerkrachten die een onvolledige opdracht uitoefenen.

²³ Bron: secretariaat van de Vlaamse re-affectatiecommissie, AgODi.

²⁴ Sinds 2005-2006 is de telling gebaseerd op de totale populatie en uitgaande van de elektronische personeelsdatabank.

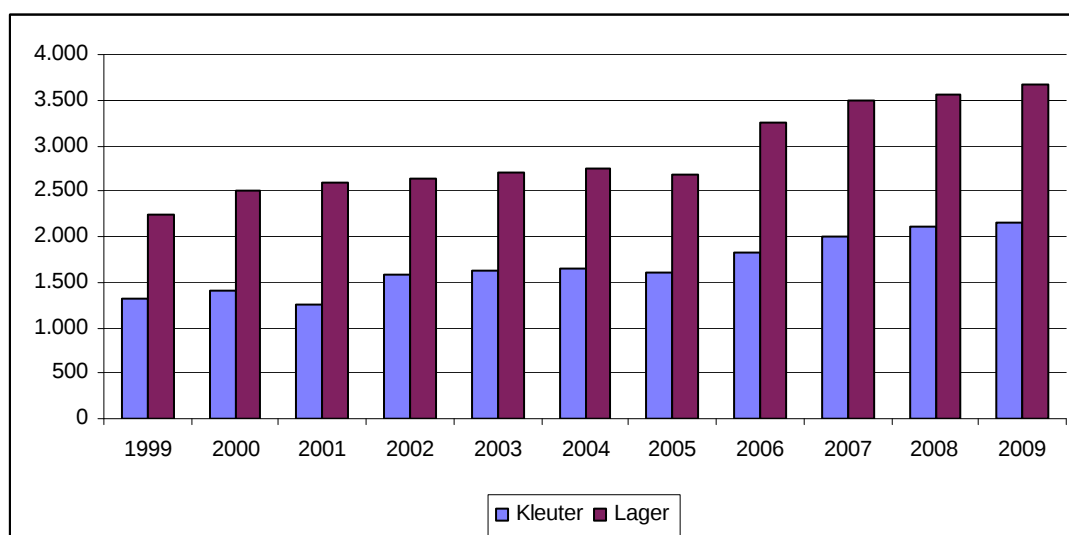
²⁵ In tegenstelling tot de schooljaren 2005-06 en 2006-07 werd er voor het schooljaar 2007-08, gelet op zeer beperkte evolutie van de cijfers, geen manuele correctie doorgevoerd van de cijfers (concreet controleren van ieder individueel dossier). Er is dus geen sprake van een werkelijke stijging van het aantal resterende TBSOB-gestelden. Het cijfer 26 in 2007-08 moet beoordeeld worden in relatie tot het niet manueel gecorrigeerde cijfer van 24 in het schooljaar 2006-07. Het cijfer 17 in 2006-2007 werd wel nog manueel gecorrigeerd.

²⁶ Het kan dan gaan om tijdelijke personeelsleden die een deeltijdse opdracht uitoefenen of om tijdelijke personeelsleden die maar voor een beperkte duur zijn aangesteld.

Tabel 23 Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft)²⁷

Kleuter	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal personen (zuiver tijdelijk)	4.430	4.547	4.816	5.335	5.236	5.413	5.136	5.204	5.445	5.901	6.281
Gemiddelde opdracht tijdelijk personeelslid ²⁸	70,3%	69,0%	74,2%	70,4%	68,7%	69,7%	69,0%	65,0%	63,5%	64,1%	65,6%
Aantal bft's reserve	1.316	1.410	1.243	1.577	1.637	1.638	1.595	1.823	1.990	2.117	2.159
Lager											
Aantal personen (zuiver tijdelijk)	7.901	8.771	9.208	9.383	9.474	9.512	9.096	9.239	9.520	9.734	10.041
Gemiddelde opdracht tijdelijk personeelslid	71,7%	71,4%	71,8%	71,8%	71,5%	71,1%	70,5%	64,7%	63,3%	63,4%	63,5%
Aantal bft's reserve	2.235	2.508	2.598	2.646	2.705	2.754	2.683	3.258	3.494	3.559	3.664

Figuur 14 Potentieel van de stille reserve van deeltijdse tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft)

Tabel 23 toont aan dat de voorbije jaren meer tijdelijke personen in het basisonderwijs zijn tewerkgesteld, zowel uitgedrukt in personen als in bft's. De gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijk personeelslid bleef tot 2005 ongeveer gelijk. Het jaar 2001 vormt hierop een uitzondering: toen was de gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijke kleuteronderwijzer ongeveer 4% hoger dan in de andere jaren. Vanaf 2007 vermindert de gemiddelde opdracht van zowel een tijdelijke kleuteronderwijzer als een tijdelijke onderwijzer tot ongeveer 63%. In 2008 blijft de gemiddelde opdracht voor zowel een tijdelijke kleuteronderwijzer als een tijdelijke onderwijzer nagenoeg hetzelfde. 2009 geeft een lichte stijging aan in de gemiddelde opdracht voor de tijdelijke kleuteronderwijzer.

Doordat daarenboven beduidend meer tijdelijke leerkrachten in het basisonderwijs aan het werk zijn, is er een aanzienlijke stijging van de theoretische stille reserve.

Scholen maken echter zeker niet optimaal gebruik van deze arbeidsreserve van tijdelijke leerkrachten.

²⁷ Bestuurs- en onderwijzend personeel voor de maand januari van elk schooljaar.

²⁸ Dit gemiddelde berust op een vergelijking tussen het aantal personen en het aantal bft's. Dit gemiddelde wordt beïnvloed door de opdrachtbreuk van een tijdelijke tewerkstelling, maar ook door de duur ervan.

Uit de onderstaande tabellen 24-27 blijkt dat ze voornamelijk extra personeelsleden aantrekken in plaats van de tijdelijke interimarissen die al in de school werken, meer te laten presteren. De extra werkgelegenheid, die ontstaat door vervangingen in de loop van het schooljaar, werd tot het schooljaar 2002-2003 grosso modo voor driekwart ingevuld door meer tijdelijke interimarissen in te schakelen.

Tabel 24 e.v. tonen aan dat slechts ongeveer 25% van de extra werkgelegenheid in het kleuteronderwijs werd opgevangen door elke interimaris gemiddeld meer te laten werken. In het schooljaar 2003-2004 was het percentage extra werkgelegenheid dat werd opgevangen door personeel meer te laten presteren teruggelopen tot 15%. 2004-2005 kende terug een kleine stijging tot 18%. In 2005-2006 daalde dit percentage echter tot een absoluut dieptepunt, nl. 9%. 2006-2007 kende opnieuw een stijging tot 19%. In het schooljaar 2007-2008 steeg dit percentage tot 22%. 2008-2009 betekent opnieuw een stijging tot 30%.

In het lager onderwijs lag dit percentage tot het schooljaar 2002-2003 iets hoger dan in het kleuteronderwijs. In 2002-2003 werd nog 37% van de extra interimvacatures opgevangen door al actieve personeelsleden meer te laten presteren, maar in 2003-2004 daalde dat percentage tot 17%. In 2004-2005 was er opnieuw een stijging ten opzichte van 2003-2004: 27% van de extra werkgelegenheid werd opgevangen door het personeel dat al in dienst was meer te laten presteren. Evenals in het kleuteronderwijs daalde dit percentage echter opnieuw in het schooljaar 2005-2006 tot 21%. In het schooljaar 2006-2007 was er echter een forse stijging: 35% van de extra interimvacatures voor onderwijzers wordt opgevangen door actieve personeelsleden meer te laten presteren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat sinds het schooljaar 2005-2006 vervangingen van korte afwezigheden mogelijk zijn. Voor deze korte afwezigheden van minder dan tien dagen verkiezen scholen vaak personeelsleden die al in de school actief zijn²⁹.

Evenals in het kleuteronderwijs is er in het schooljaar 2007-2008 opnieuw een stijging t.o.v. schooljaar 2006-2007, tot 37%. In het schooljaar 2008-2009 stijgt dit zelfs tot 49%.

Deze stijging kan een signaal zijn van de toch wel blijvende krapte op de onderwijsarbeidsmarkt.

²⁹ Zie evaluatierapport vervangingen van korte afwezigheden – schooljaar 2008-2009.

Tabel 24 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2005 - 2006

		Interim bft's sept. 2005	Interim bft's mei 2006	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel ³⁰	Opgevangen door meer prestatie ³¹ = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	619	1.542	923			
	Personen	1.045	2.279		835 bft		91%
	Gemiddelde opdracht interimaris	59%	68%			88 bft	9%
Onderwijzers	bft's	972	1.959	987			
	Personen	1.869	3.110		782 bft		79%
	Gemiddelde opdracht interimaris	52%	63%			205 bft	21%

Tabel 25 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2006 - 2007

		Interim bft's sept. 2006	Interim bft's mei 2007	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel ³²	Opgevangen door meer prestatie ³³ = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	689	1.542	853			
	Personen	1.372	2.477		688 bft		81%
	Gemiddelde opdracht interimaris	50%	62%			165 bft	19%
Onderwijzers	bft's	1.170	1.959	789			
	Personen	2.426	3.293		516 bft		65%
	Gemiddelde opdracht interimaris	48%	59%			273 bft	35%

³⁰ Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2004 ten opzichte van september 2003) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2004.

³¹ Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2003 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2003 en mei 2004.

³² Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2005 ten opzichte van september 2004) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2005.

³³ Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2004 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2004 en mei 2005.

Tabel 26 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2007 - 2008

		Interim bft's sept 2007	Interim bft's mei 2008	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel ³⁴	Opgevangen door meer prestatie ³⁵ = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	806	1.913	1.107			
	Personen	1.510	2.753		864 bft		78%
	Gemiddelde opdracht interimaris	53%	69%			243 bft	22%
Onderwijzers	bft's	1.380	2.284	904			
	Personen	2.711	3.607		567 bft		63%
	Gemiddelde opdracht interimaris	51%	63%			337 bft	37%

Tabel 27 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2008 - 2009

		Interim bft's sept 2008	Interim bft's mei 2009	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel ³⁶	Opgevangen door meer prestatie ³⁷ = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	532	1.680	1.148			
	Personen	1.300	2.491		803		70%
	Gemiddelde opdracht interimaris	41%	67%			345	30%
Onderwijzers	bft's	894	1.791	897			
	Personen	2.185	2.935		458		51%
	Gemiddelde opdracht interimaris	41%	61%			439	49%

³⁴ Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2006 ten opzichte van september 2005) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2006.

³⁵ Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2005 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2005 en mei 2006.

³⁶ Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2006 ten opzichte van september 2005) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2006.

³⁷ Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2005 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2005 en mei 2006.

Op het eerste gezicht zijn de eerder lage cijfers m.b.t. het gebruik van de stille reserve onlogisch.

Je kan verwachten dat scholen de extra uren in de eerste plaats toekennen aan de leerkrachten die al bij hen in dienst zijn – en die zij goed kennen. Het personeelsstatuut legt dit trouwens op via de voorrangregeling.

Mogelijke verklaringen hiervoor zijn:

- het uurrooster van de leerkracht die al lesgeeft maar nog deeltijds ter beschikking staat, past niet in het uurrooster van de vacature. In CAO VII werd vastgelegd dat de prestaties van personeelsleden met een deeltijdse opdracht geclusterd moeten worden. Dit zou eigenlijk een grotere inzetbaarheid van de stille reserve tot gevolg moeten hebben, maar dit blijkt niet zo in de realiteit;
- leerkrachten in het basisonderwijs verkiezen om hun lesopdracht zoveel mogelijk in eigen dorp of gemeente uit te oefenen: een onvolledige opdracht dicht bij huis geniet de voorkeur boven een volledige opdracht waarvoor een (verre) verplaatsing noodzakelijk is;
- het gebrek aan mobiliteit tussen netten en inrichtende machten, ondanks de invoering van scholengemeenschappen. Bijvoorbeeld: de opbouw van TADD-rechten gebeurt volledig binnen een scholengemeenschap. Wil je aan de slag in een school van een andere scholengemeenschap, dan geldt dit opgebouwde recht niet en begin je volledig opnieuw;
- de mogelijkheid dat veel tijdelijke (jongere) personeelsleden er bewust voor kiezen om niet voltijds te gaan werken, wegens gezinsredenen of andere persoonlijke motieven³⁸;
- vraag en aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt zijn misschien niet voldoende transparant;
- de combinatie werk en gezin is een belangrijke troef in het onderwijs. Dat blijkt ook hier.

1.3 Indicatoren van een eventueel tekort

1.3.1 De VDAB-databank

1.3.1.1 Vlaanderen

De VDAB-databanken bevatten statistische gegevens m.b.t. vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Voor het secundair onderwijs gebruikt VDAB twee indelingen: leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs en leraar 3de/4de graad secundair onderwijs (zie verder punt 2.3.1.). Voor het basisonderwijs is er echter geen uitsplitsing tussen kleuteronderwijzers en onderwijzers.

Tabel 28 Leerkracht basisonderwijs: overzicht voor Vlaanderen

	Aantal openstaande vacatures eind maart	Vervullingspercentage
Maart 2005	79	89%
Maart 2006	129	86%
Maart 2007	124	83%
Maart 2008	218	74%
Maart 2009	357	77%
Maart 2010	238	84%

Tabel 28 geeft het aantal openstaande vacatures voor een leerkracht basisonderwijs weer op het einde van de maand maart. De vacatures zijn de vacatures uit het normale economische circuit zonder interim. Het vervullingspercentage geeft weer in hoeverre de beschikbare jobs ingevuld worden. Zoals uit de tabel blijkt, varieert de invulling van het aantal openstaande vacatures van 89% in 2005 tot 84% in 2010. Dit betekent dat een school in 11 tot 16% van de gevallen geen leerkracht basisonderwijs vindt. Het aantal openstaande vacatures eind maart neemt t.e.m. 2009 jaar na jaar toe. In maart 2010 is er voor het eerst een daling van het aantal openstaande vacatures. Wellicht is dit een (weliswaar vertraagd) effect van de economische crisis op de tewerkstelling in het onderwijs.

³⁸ Uit een onderzoek van het Steunpunt werkgelegenheid, arbeid en vorming blijkt dat vooral vrouwen deeltijds werken: 41% ten opzichte van 5% mannen. Bovendien is er in de onderwijssector sprake van een vervrouwelijking, wat betekent dat er meer deeltijdse jobs zijn.

Actiris, bevoegd voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, heeft geen vergelijkbare databank. Zij beschikt enkel over cijfers voor leerkrachten in het algemeen. Uit deze cijfers blijkt dat 79% van de vacatures worden ingevuld³⁹.

1.3.1.2 Per provincie

Tabel 29 Leerkracht basisonderwijs: aantal openstaande vacatures per provincie – maart 2010

	Aantal openstaande vacatures eind maart 2010
Antwerpen	56
Limburg	4
Oost-Vlaanderen	45
Vlaams-Brabant	73
West-Vlaanderen	31

Uit tabel 29 blijkt dat het aantal openstaande vacatures het hoogst ligt in de provincie Vlaams-Brabant.

1.3.2 De leerkrachtendatabank

1.3.2.1 Gewoon basisonderwijs

De VDAB beheert naast haar algemene databank (zie 1.3.1.) ook de leerkrachtendatabank. Deze databank werd in het leven geroepen na de afschaffing van de vervangingspool en probeert vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Kandidaat-leerkrachten kunnen hun cv in deze databank inbrengen, anderzijds kunnen scholen hierin kandidaten zoeken wanneer ze een vervanger nodig hebben. De kandidaat-leerkrachten geven in de databank zelf aan wat hun onderwijsbevoegdheid is.

Hieronder vergelijken we het aantal kandidaat-leerkrachten dat zichzelf voor een bepaalde onderwijsbevoegdheid opgeeft in de leerkrachtendatabank met het aantal tijdelijke uren (interim-uren voor minder dan een schooljaar) dat voor dat ambt beschikbaar zijn. Dit aantal tijdelijke uren is omgerekend naar bft's. Deze verhouding kan een indicatie geven van de ambten die moeilijk ingevuld geraken. Ambten waarvoor het aantal kandidaten in de leerkrachtendatabank laag ligt t.o.v. het aantal benodigde bft's in interim- en tijdelijk vacante uren, geraken wellicht moeilijk ingevuld wanneer een school in de loop van het schooljaar vervangers moet zoeken.

In tabel 30 wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- vraag BFT: de vraag naar het aantal fulltime betrekkingen
- aantal in lkdb: het aantal kandidaten in de lerarendatabank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen
- in kiss (1): het aantal kandidaten in de kiss-databank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen
- Gecertificeerd (2): het aantal kandidaten dat beschikt over een vereist bekwaamheidsbewijs voor het bewuste vak
- n_cv_ve (1+2): het aantal kandidaten dat het bewuste vak wil onderwijzen en daarvoor een vereist bekwaamheidsbewijs bezit. We baseren ons op deze groep om het verschil te berekenen.
- knelpunt: het verschil tussen a en e
- percentage spanning: de verhouding tussen a en e

³⁹ Deze cijfers zijn afkomstig uit het jaarboek van Actiris 2008 en betreffen enkel de onderwijzer. Er zijn geen cijfers beschikbaar voor de kleuteronderwijzers.

Tabel 30 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het gewoon basisonderwijs

Ambt	Vraag bft	aantal in lkdb	in kiss (1)	gecertificeerd (2)	n_cv_ve (1+2)	knelpunt	% spanning
Onderwijzer	2694,247	705	620	506	441	2253,247	16,37%
Kleuteronderwijzer	2128,836	642	606	539	512	1616,836	24,05%
Leermeester niet-confessionele zedenleer	29,132	37	31	8	6	23,132	20,60%
Leermeester godsdienst	55,345	381	268	224	128	-72,655	231,28%
Leermeester lichamelijke opvoeding	204,432	920	498	739	336	-131,568	164,36%

Bij het lezen van de tabel is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat kandidaten meerdere ambten als onderwijsbevoegdheid kunnen opgeven. Daardoor worden de kandidaten meermaals geteld. Hiermee dient uiteraard rekening gehouden te worden bij de interpretatie van de tabellen.

In bovenstaande tabel zijn de ambten waarvoor het tekort aan kandidaten het grootst is in verhouding tot het aantal bft's interim-uren, bovenaan gerangschikt. Het tekort aan leerkrachten is het grootst bij de onderwijzers en de kleuteronderwijzers. Er blijkt niet echt een tekort te zijn aan leermeesters lichamelijke opvoeding en godsdienst.

1.3.2.2 Buitengewoon basisonderwijs

Tabel 31 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het buitengewoon basisonderwijs

Ambt	Vraag bft	aantal in lkdb	in kiss (1)	gecertificeerd (2)	n_cv_ve (1+2)	knelpunt	% spanning
Onderwijzer asv	552,846	544	186	505	154	398,846	27,86%
Leermeester asv L.O. ⁴⁰	/	/	/	/	/	/	/
Leermeester niet-confessionele zedenleer	8,128	16	9	8	2	6,128	24,61%
Leermeester asv-Spec. L.O.	/	/	/	/	/	/	/
Leermeester godsdienst	11,159	238	97	223	84	-72,841	752,76%
Kleuteronderwijzer asv	67,71	574	233	538	202	-134,29	298,33%

In het buitengewoon basisonderwijs is het tekort aan leerkrachten het grootst bij de onderwijzers ASV.

1.3.3 Anders gekwalificeerde leerkrachten

Als de reserve ontoereikend is, kunnen scholen niet anders dan een beroep doen op leerkrachten die al in het onderwijs (onvolledig of volledig) aan de slag zijn, of werven zij personeelsleden aan die niet beschikken over het gepaste bekwaamheidsbewijs.

Deze indicator geeft aan in welke mate scholen een beroep moeten doen op leerkrachten die slechts beschikken over een voldoende geacht of "ander" bekwaamheidsbewijs. De aanstelling van leerkrachten met een "ander bekwaamheidsbewijs" kan in de regel maar als er een vastgesteld tekort is aan leerkrachten die over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs beschikken.

⁴⁰ Zowel voor de leermeester asv L.O. als voor de leermeester asv-spec. L.O. kon de VDAB geen data aanleveren.

Hoewel scholen leerkrachten met een voldoende geacht bekwaamheidsbewijs vrij kunnen aanwerven, gebeurde dit in het basisonderwijs tot 1998 slechts vrij uitzonderlijk⁴¹. Hierin kwam echter geleidelijk aan verandering: vooral lagere scholen wierven steeds meer kleuteronderwijzers aan, niet uit vrije keuze maar wegens een tekort aan onderwijzers. Het aantal leerkrachten dat wordt aangesteld met een bekwaamheidsbewijs “voldoende geacht”, geldt in het basisonderwijs daarom als een relevante indicator van een lerarentekort. De evolutie van deze indicator kan een mogelijke trendbreuk aantonen.

1.3.3.1 Kleuteronderwijzers

Onderstaande tabel toont aan dat scholen in het kleuteronderwijs geen problemen hebben om leerkrachten aan te stellen met een vereist bekwaamheidsbewijs, zelfs niet voor vervangingen. Er is geen markante evolutie gedurende de afgelopen schooljaren. Ondanks de krapte op de onderwijsarbeidsmarkt voor het kleuteronderwijs, blijven scholen gediplomeerde kleuteronderwijzers aanstellen.

Uitgesplitst per regio zijn er geen markante verschillen tussen de regio's. Het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs tijdens het schooljaar 2009-2010 is het hoogst in Brussel (4,49%), wat erop wijst dat deze regio het moeilijkst heeft om leerkrachten met een vereist bekwaamheidsbewijs aan te trekken. Vlaams-Brabant volgt met 3,28%.

Tabel 32 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs: procentueel overzicht van de voorbije schooljaren, uitgedrukt in %

	Tijdelijk vacante uren			Interim-uren		
	Vereist	Voldoende	Andere	Vereist	Voldoende	Andere
15.3.2000				98,95	0,89	0,16
1.9.2000	97,36	2,42	0,22	98,68	1,23	0,10
15.3.2001				97,65	1,29	1,05
1.9.2001	97,15	2,21	0,63	98,46	1,33	0,19
15.3.2002	96,86	2,03	1,10	97,22	1,53	1,25
1.9.2002	97,26	2,21	0,53	97,99	1,50	0,52
15.3.2003	96,60	2,44	0,96	97,17	1,50	1,33
1.9.2003	96,38	2,94	0,68	97,73	1,75	0,52
15.3.2004	95,56	2,91	1,53	97,05	1,74	1,21
1.9.2004	95,18	3,87	0,95	97,73	1,80	0,47
15.3.2005	95,87	3,23	0,90	97,84	1,60	0,55
1.9.2005	95,76	3,48	0,76	97,64	1,92	0,44
15.3.2006	94,85	3,80	1,35	97,34	1,78	0,88
1.9.2006	95,66	3,42	0,91	97,88	1,73	0,38
15.3.2007	95,24	3,48	1,28	97,37	1,96	0,68
1.9.2007	95,93	3,26	0,82	97,89	1,67	0,44
15.3.2008	95,16	3,23	1,61	97,17	1,91	0,92
1.9.2008	96,45	2,51	1,03	97,63	1,68	0,69
15.03.2009	94,15	3,48	2,38	95,92	2,13	1,95
01.09.2009	96,12	2,88	1,00	97,10	1,91	0,99

Tabel 33 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,84%	97,53%	96,56%	98,19%	97,13%	99,18%
Voldoende	1,60%	1,69%	0,63%	1,73%	2,08%	0,80%
Andere	0,55%	0,79%	2,81%	0,08%	0,78%	0,02%

⁴¹ Zie Arbeidsmarktrapport basisonderwijs en secundair onderwijs, departement Onderwijs, oktober 1999, p. 31.

Tabel 34 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,34%	97,32%	94,73%	97,24%	96,98%	98,70%
Voldoende	1,78%	1,70%	2,98%	1,89%	1,95%	1,05%
Andere	0,88%	0,98%	2,29%	0,87%	1,07%	0,25%

Tabel 35 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,37%	97,14%	96,67%	95,98%	96,22%	99,10%
Voldoende	1,96%	2,18%	2,12%	3,70%	2,19%	0,81%
Andere	0,68%	0,68%	1,21%	0,32%	1,60%	0,09%

Tabel 36 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,17%	97,43%	97,43%	96,82%	94,76%	98,92%
Voldoende	1,91%	1,82%	1,84%	2,18%	2,98%	0,99%
Andere	0,92%	0,75%	0,74%	1,00%	2,26%	0,09%

Tabel 37 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2009)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	95,92%	96,62%	93,31%	94,40%	94,12%	99,00%
Voldoende	2,13%	1,45%	2,21%	3,64%	2,60%	0,68%
Andere	1,95%	1,93%	4,49%	1,96%	3,28%	0,32%

1.3.3.2 Onderwijzers

Tijdens de schooljaren 2000 e.v., hadden de scholen van het lager onderwijs het eerder moeilijk om het personeelskader in te vullen volgens het gewenste profiel: vacante of interimbetrekkingen voor een volledig schooljaar werden in september 2003 voor gemiddeld 86% ingevuld met onderwijzers die over een vereist bekwaamheidsbewijs beschikken.

In september 2009 zijn gemiddeld 90% van de personeelsleden aangesteld met een vereist bekwaamheidsbewijs.

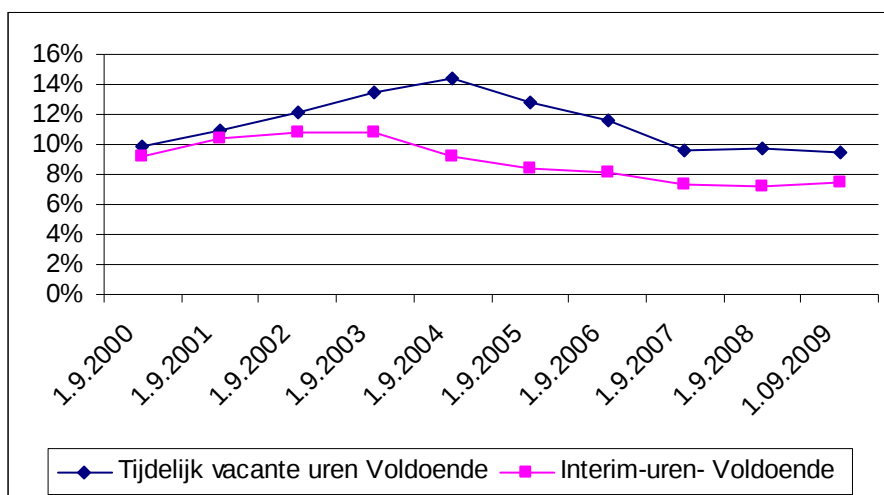
Het aantal interimaanstellingen met een “ander” bekwaamheidsbewijs is in het lager onderwijs, zeker in vergelijking met het secundair onderwijs, al bij al nog beperkt.

Ten slotte zijn er nog belangrijke regionale verschillen. Zo blijkt dat Brussel, zowel in absolute termen als in vergelijking met andere regio's, de meeste moeite heeft met het vinden van onderwijzers. Slechts 68% van de vervangers in de Brusselse lagere scholen beschikte in 2009 over een diploma van onderwijzer (vereist), tegenover een gemiddelde van 90% voor alle scholen die door de Vlaamse gemeenschap worden gefinancierd of gesubsidieerd.

Tabel 38 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – procentueel overzicht van de voorbije schooljaren

	Tijdelijk vacante uren			Interim-uren		
	Vereist	Voldoende	Andere	Vereist	Voldoende	Andere
15.3.2000				87,87	11,77	0,36
1.9.2000	89,73	9,89	0,38	90,57	9,24	0,20
15.3.2001				97,65	1,29	1,05
1.9.2001	88,49	10,96	0,54	89,18	10,34	0,46
15.3.2002	83,42	15,40	1,18	81,97	16,36	1,66
1.9.2002	86,87	12,19	0,94	88,55	10,76	0,69
15.3.2003	82,41	15,83	1,76	83,14	15,25	1,60
1.9.2003	85,51	13,42	1,07	88,54	10,79	0,68
15.3.2004	83,03	15,41	1,56	85,40	13,07	1,53
1.9.2004	84,55	14,37	1,08	90,02	9,17	0,81
15.3.2005	86,93	12,08	0,99	88,64	10,53	0,82
1.9.2005	86,01	12,80	1,18	91,02	8,45	0,53
15.3.2006	83,74	14,19	2,07	88,96	10,16	0,87
1.9.2006	87,25	11,57	1,18	91,32	8,10	0,58
15.3.2007	86,43	12,19	1,38	89,60	9,59	0,81
1.9.2007	89,39	9,63	0,98	92,25	7,34	0,42
15.3.2008	87,77	10,95	1,28	91,05	8,32	0,62
1.9.2008	88,98	9,77	1,24	92,25	7,15	0,60
15.3.2009	86,97	11,45	1,59	90,24	8,82	0,94
01.09.2009	89,16	9,46	1,39	91,84	7,46	0,70

Figuur 15 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs

Tabel 39 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	88,64%	84,07%	72,04%	75,27%	86,45%	95,40%
Voldoende	10,53%	14,92%	22,96%	22,27%	12,66%	4,53%
Andere	0,82%	1,01%	5,00%	2,47%	0,89%	0,07%

Tabel 40 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	88,97%	86,24%	74,31%	79,34%	85,98%	95,12
Voldoende	10,16%	12,32%	22,35%	17,00%	13,19%	4,63%
Andere	0,87%	1,45%	3,34%	3,66%	0,82%	0,25%

Tabel 41 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	89,60%	86,08%	70,70%	84,68%	88,28%	95,73
Voldoende	9,59%	12,81%	26,18%	13,03%	11,31%	4,06%
Andere	0,81%	1,11%	3,12%	2,30%	0,41%	0,21%

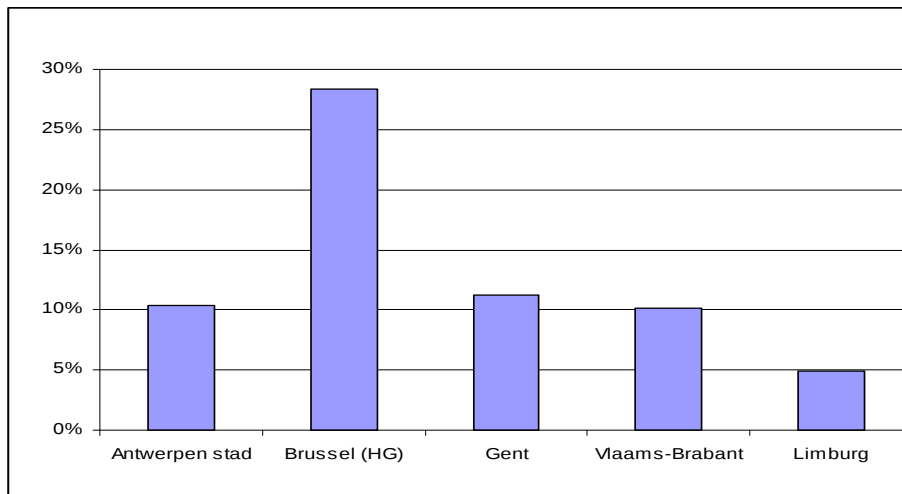
Tabel 42 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	91,05%	88,11%	72,64%	88,41%	88,55%	95,25%
Voldoende	8,32%	11,04%	24,43%	9,42%	10,29%	4,68%
Andere	0,62%	0,85%	2,93%	2,17%	1,16%	0,07%

Tabel 43 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2009)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	90,24%	88,02%	67,90%	87,59%	88,47%	94,64%
Voldoende	8,82%	10,40%	28,35%	11,23%	10,10%	4,93%
Andere	0,94%	1,58%	3,76%	1,17%	1,43%	0,43%

Figuur 16 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in interim-uren in het lager onderwijs volgens regio (15.3.2009)

1.3.4 Herindiensttreding

Personeelsleden met verlof, terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen of met pensioen kunnen binnen bepaalde cumulatiebeperkingen een tijdelijke opdracht opnemen om de school uit de nood te helpen. Dit zijn zogenaamde herindiensttredders.

Het aantal herindiensttredders in het basisonderwijs toont vanaf het schooljaar 2006-2007 een heel ander beeld in vergelijking met de andere schooljaren.

In het kleuteronderwijs klom het aantal herindiensttredders in januari op tot 26, terwijl zich in het lager onderwijs op 15 november 2006 en 15 maart 2007 een nooit gezien aantal herindiensttredders aandienende. Een verklaring daarvoor is wellicht te zoeken in het tijdelijk project van korte afwezigheden, waarvoor scholen vaak personeelsleden zoeken die al met de werking van de school vertrouwd zijn.

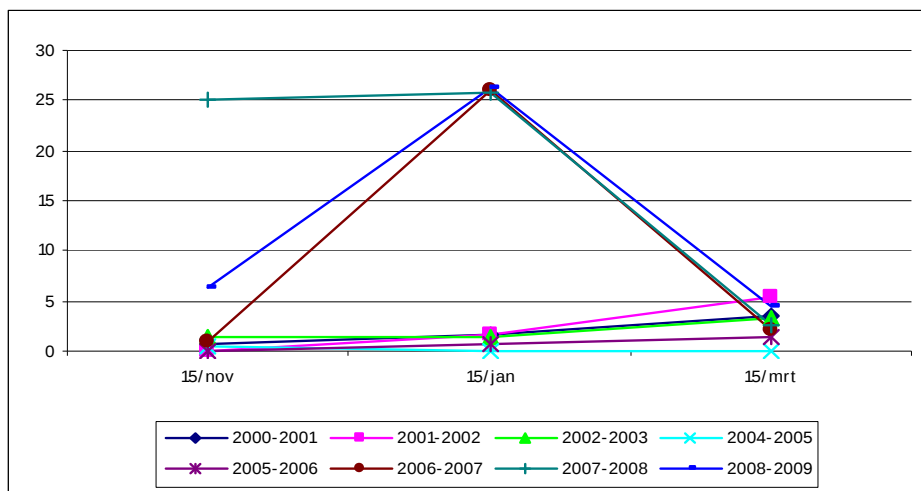
In vergelijking met het schooljaar 2007-2008 daalde het aantal herindiensttredders in het kleuteronderwijs op 15 november 2008-2009 van 25 naar 6,3. Het aantal herindiensttredders op de andere data (15 januari – 15 maart 2008-2009) blijven nagenoeg hetzelfde in vergelijking met het schooljaar 2007-2008.

In het lager onderwijs stijgt het aantal herindiensttredders enorm in vergelijking met het schooljaar 2007-2008. Zo zijn er op 15 januari 2009 69,7 herindiensttredders terwijl dit er het vorige schooljaar 4,1 waren. Blijkbaar krijgt deze mogelijkheid steeds meer bekendheid.

Tabel 44 Aantal herindiensttredders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
15/11	0,8	0	1,5	0,5	0	1	25	6,3
15/1	1,6	1,6	1,5	0	0,7	26	25,7	26,2
15/3	3,5	5,5	3,3	0	1,3	2	2,5	4,5

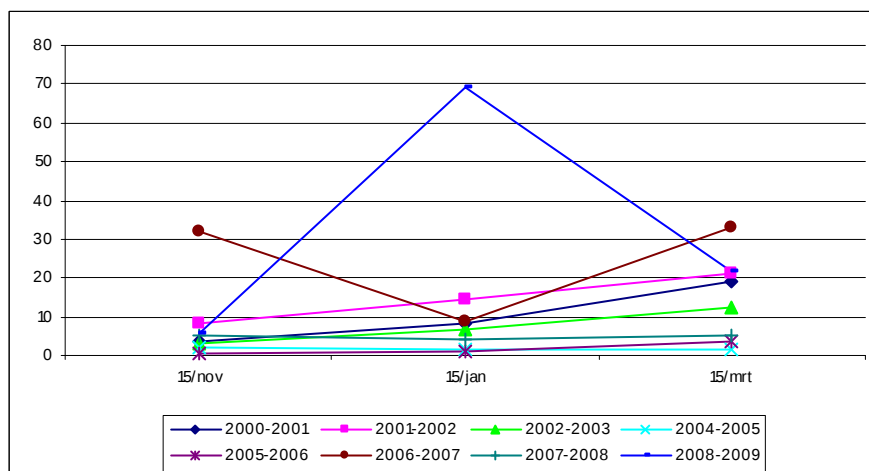
Figuur 17 Aantal herindiensttreders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's

Tabel 45 Aantal herindiensttreders in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
15/11	3,8	8,1	3,3	1,9	0,5	32	5,1	5,7
15/1	8,3	14,7	6,7	1,4	0,8	9	4,1	69,7
15/3	19,0	21,2	12,2	1,8	3,6	33	5,4	21,9

Figuur 18 Aantal herindiensttreders in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's

1.3.5 Aanwending van de instaplestijden in het kleuteronderwijs

Om de kleuterparticipatie te bevorderen en het comfort in de kleuterschool te vergroten, heeft de overheid sinds het schooljaar 2007-2008 een vernieuwd systeem van instaplestijden ingevoerd.

In deze instaplestijden kunnen scholen in eerste instantie kleuteronderwijzers aanstellen.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 (en ook tijdens het schooljaar 2009-2010) hebben we voor de scholen de mogelijkheid gecreëerd om, ingeval van een tekort aan kleuteronderwijzers op de arbeidsmarkt, ook kinderverzorgers aan te trekken om deze lestijden in te vullen.

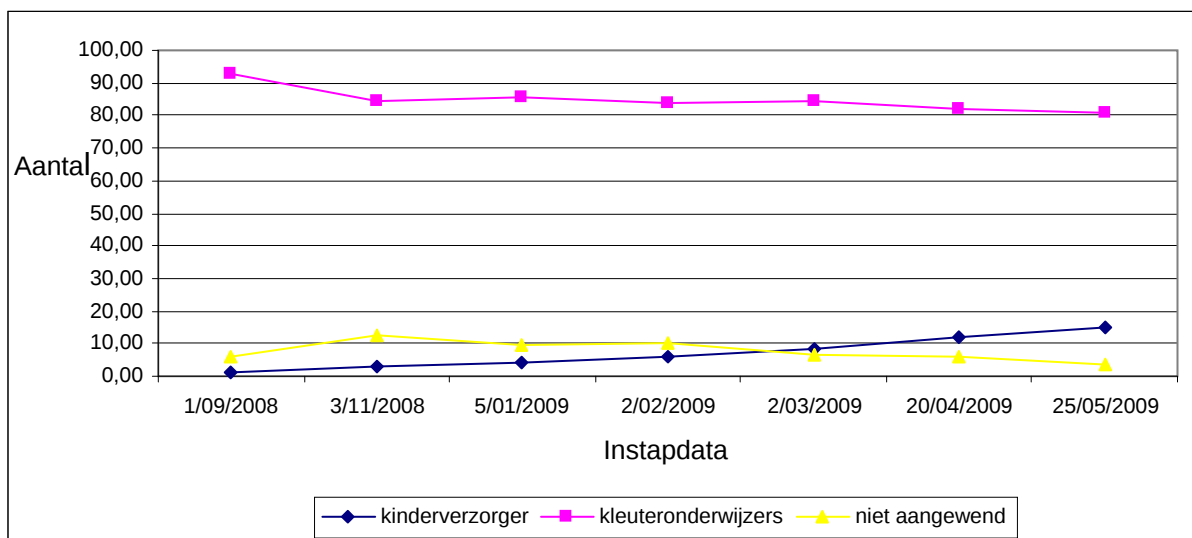
Tijdens deze periode kan een school haar instaplestijden ook aanwenden voor betrekkingen in het ambt van kinderverzorger als de school geen kleuteronderwijzers vindt met een vereist of een voldoende geacht bekwaamheidsbewijs om de instaplestijden in te richten.

Op 1 september 2009 gebruikten scholen 92,95 % of 41,750 bft's van de instaplestijden om kleuteronderwijzers aan te stellen. Slechts 0,97 % of 0,44 bft's van de instaplestijden werden ingevuld via kinderverzorgsters.

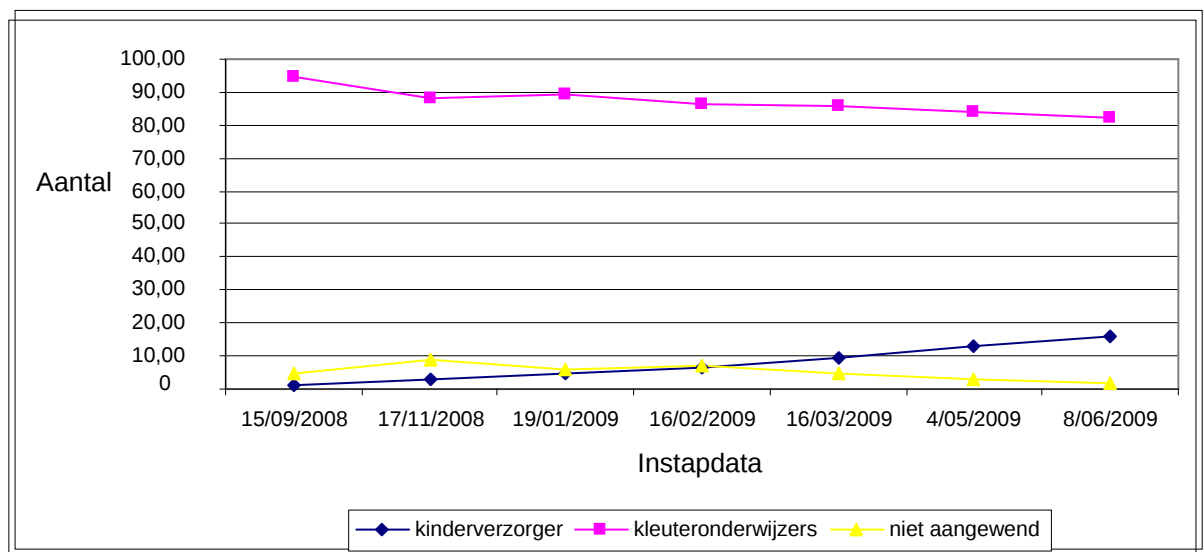
Naarmate het schooljaar vordert, stellen we bij het aantal aangestelde kleuteronderwijzers procentueel, een daling vast. Zo zien we dat op het einde van het schooljaar (25 mei 2009) nog 80,96% van de ingevulde betrekkingen wordt ingenomen door kleuteronderwijzers en 15,25% door kinderverzorgers.

Het steeds vaker aanstellen van kinderverzorgers in de loop van het schooljaar, wijst erop dat de scholen geconfronteerd worden met een voelbaar tekort aan kleuteronderwijzers.

Figuur 19 Procentueel aandeel van kleuteronderwijzers en kinderverzorgers in de instaplestijden op de instapdatum

Figuur 20 Procentueel aandeel van kleuteronderwijzers en kinderverzorgers in de instaplestijden op 10 werkdagen na de instapdatum

1.4 Conclusie

1.4.1 Kleuteronderwijzers

Het huidige tekort of overschot aan leerkrachten kunnen we niet exact bepalen. De beste indicator zijn de gegevens uit de databanken van de VDAB. Deze bevatten echter geen opsplitsing tussen kleuteronderwijzers en onderwijzers. Het totale aantal openstaande vacatures eind maart 2009 bedroeg 357 leerkrachten basisonderwijs. Om een prognose mogelijk te maken voor kleuteronderwijs en lager onderwijs apart, veronderstellen we dat de niet-ingevulde vacatures in evenredige mate verdeeld zijn over het kleuter- en het lager onderwijs. Dit komt dan voor het kleuteronderwijs neer op 125 openstaande vacatures⁴².

In hoofdstuk 1 tonen we aan dat de vraag naar kleuteronderwijzers in totaal **2.702** of **2.713** bft's zal omvatten. Dit komt vooral door de demografische evolutie en de uitstroom ten gevolge van pensioen.

Het aanbod aan kleuteronderwijzers dat nieuw op de arbeidsmarkt komt voor de periode 2009-2012 bedraagt **1.993** personen. Hieruit blijkt dat het aanbod kleiner is dan de vraag.

Op basis van het netto-resultaat van deze vergelijking van vraag en aanbod kunnen wij aannemen dat er over een tijdsspanne van vier jaar – enkel en alleen op basis van de evoluties in het kleuteronderwijs – **een tekort aan kleuteronderwijzers** zal zijn van **834** of **845** bft's, afhankelijk van de manier waarop de nieuwe arbeidsplaatsen in het kleuteronderwijs worden ingevuld.

1.4.2 Onderwijzers

Zoals reeds aangehaald maken de VDAB-databanken geen opsplitsing tussen kleuteronderwijzers en onderwijzers. Het totale aantal openstaande vacatures eind maart 2009 bedroeg 357 leerkrachten basisonderwijs. Om een prognose mogelijk te maken voor kleuteronderwijs en lager onderwijs apart, veronderstellen we dat de niet-ingevulde vacatures in evenredige mate verdeeld zijn over het kleuter- en het lager onderwijs. Dit komt dan voor het lager onderwijs neer op 232 openstaande vacatures⁴³.

In hoofdstuk 1 tonen we aan dat de vraag naar onderwijzers de volgende jaren (2009-2012) in totaal, naargelang de manier waarop de scholen nieuwe arbeidsplaatsen invullen, **2.173** of **2.192** bft's zal omvatten. Deze arbeidsplaatsen zijn vooral een gevolg van de uitstroom ten gevolge van pensioen.

Anderzijds zal er een aanbod zijn van **2.472** onderwijzers over de periode 2009-2012. Dit blijkt uit hoofdstuk 2.

Op basis van het netto-resultaat van deze vergelijking van vraag en aanbod kunnen we aannemen dat de arbeidsreserve van onderwijzers – enkel en alleen op basis van de evoluties in het lager onderwijs – over een tijdsspanne van vier jaar een licht overschot aan onderwijzers zal bedragen van **67** of **86** afhankelijk van de manier waarop de scholen de nieuwe arbeidsplaatsen in het lager onderwijs invullen.

⁴² De verdeling over het kleuter- en het lager onderwijs is gebeurd op basis van de verdeling lestijden (LT) volgens de schalen: lager onderwijs: 65% ; kleuteronderwijs: 35%.

⁴³ De verdeling over het kleuter- en het lager onderwijs is gebeurd op basis van de verdeling lestijden (LT) volgens de schalen: lager onderwijs: 65% ; kleuteronderwijs: 35%.

Hoofdstuk 2 Secundair onderwijs

2.1 De vraag

Nieuwe arbeidsplaatsen in het onderwijs zijn in eerste instantie afhankelijk van het aantal vacante plaatsen in de scholen.

In welke mate het aantal vacante betrekkingen toeneemt of afneemt, is voornamelijk afhankelijk van volgende factoren:

- 1 het geboortecijfer, de leerlingenaantallen en de te verwachten doorstroming van leerlingen (van lager naar secundair onderwijs);
- 2 de uitstroom van leerkrachten als gevolg van pensionering of vervroegde terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen en overlijden;
- 3 de handhaving of wijziging van de omkaderingsnormen (leerlingen/leraar-ratio);
- 4 de mate waarin de overheid eventueel besparingen doorvoert.

De prognoses van het aantal bft's op basis van demografische gegevens en de te verwachten doorstroming van leerlingen (2.1.1.), evenals de raming van de uitstroom van leerkrachten (2.1.2), gaan uit van een ongewijzigd beleid. In punt 2.1.3. en 2.1.4. brengen wij de effecten in kaart van de beleidsmaatregelen of -intenties van de komende jaren.

Een globale prognose van de toekomstige vraag naar leerkrachten in het basisonderwijs komt aan bod in punt 2.1.5. Deze prognose is belangrijk want, getoetst aan een globale prognose van het aanbod aan nieuwe leerkrachten geeft dit een duidelijk beeld in welke mate de spanning op de onderwijsarbeidsmarkt de komende jaren zal toenemen of afnemen.

Anderzijds zorgen de vervangingen (punt 2.1.6) voor jaarlijkse terugkerende werkgelegenheid. Heel wat leerkrachten kunnen immers ook aan de slag ter vervanging van afwezige collega's. De tewerkstelling als invalleerkracht is minder aantrekkelijk. Het tekort aan leerkrachten treedt daarom altijd het eerst op bij het vinden van geschikte vervangers.

2.1.1 De demografische evolutie en doorstroming

Op basis van demografische gegevens en doorstroming van het lager naar het secundair onderwijs zal door een verwacht lager aantal leerlingen de vraag naar onderwijzend en bestuurspersoneel in het secundair onderwijs (gewoon en buitengewoon) vanaf 2011 afnemen.

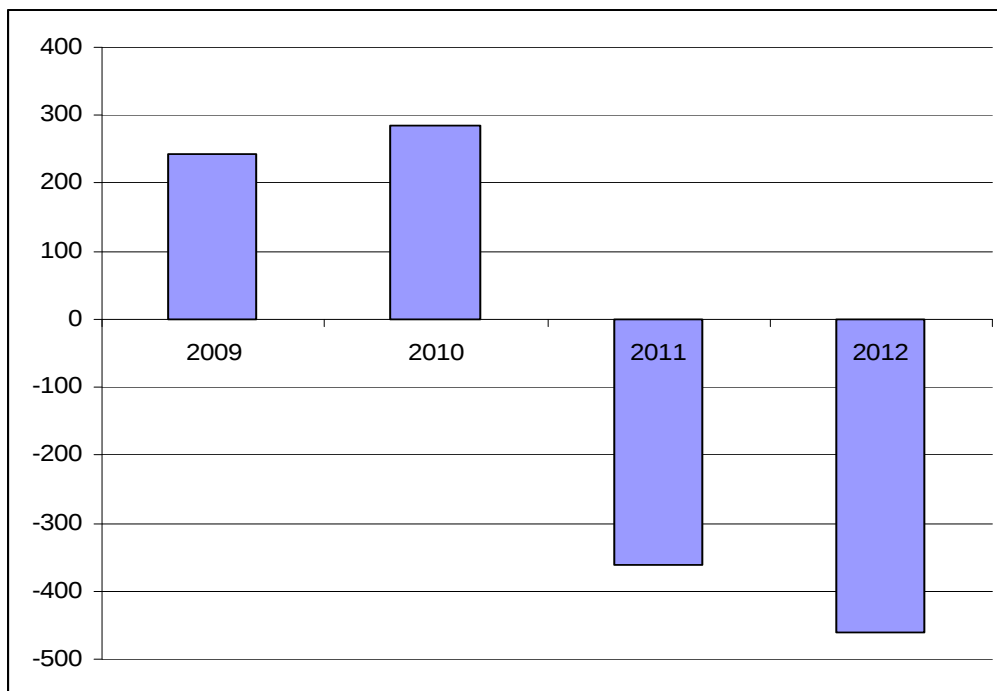
Een prognose over de tijdsspanne 2009-2012 voorziet, bij ongewijzigd beleid, een toename in werkgelegenheid met 296 bft's.

Tabel 46 Prognose van de bijkomende werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van de demografische evolutie en doorstroming (in bft⁴⁴)

Jaar	2009	2010	2011	2012
Verwachte evolutie ingevolge leerlingenaantallen	242	285	-362	-461

⁴⁴ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming.

Figuur 21 Prognose van de werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van demografische evolutie en doorstroming

2.1.2 De uitstroom

Het effect van de vergrijzing (tbs 58+ en pensioen) van het lerarenkorps neemt in het secundair onderwijs grotere proporties aan dan in het basisonderwijs.

Een prognose voor de totale uitstroom over de tijdspanne 2009-2012 voorziet, bij ongewijzigd beleid, een toename van de werkgelegenheid met 5.538 bft's door de uitstroom van personeelsleden.

Tabel 47 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs (in bft)

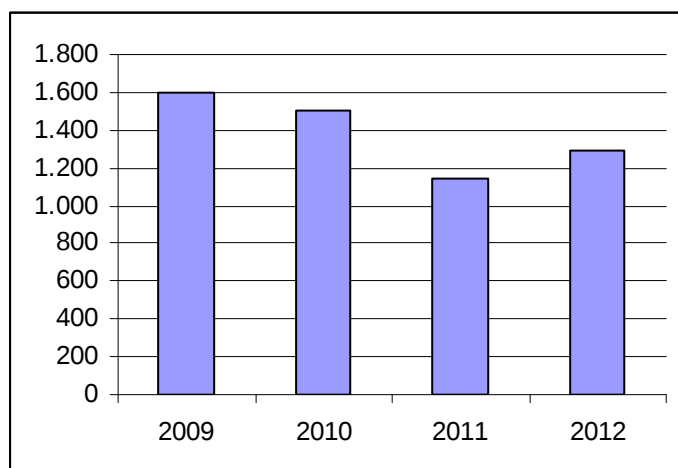
Uitstroom	2009	2010	2011	2012	
tbs 58+ ⁴⁵	1.086	925	547	697	
pensioen ⁴⁶	468	531	546	546	
overlijden ⁴⁷	48	48	48	48	
Totaal	1.602	1.504	1.141	1.291	5.538

⁴⁵ Dit is een raming op basis van het personeelsbestand (onderwijzend en bestuurs-personeel) uitgedrukt in BFT. De uitstroompentages voor TBS die gehanteerd werden, zijn gebaseerd op de reële uitstroompentages van jan 08 t.e.m. sep 08. Bij de raming werd ermee rekening gehouden dat het overgangsstelsel (bonus) vanaf september 2010 eindigt. Dit is automatisch het geval tenzij nieuwe reglementering wordt voorzien.

⁴⁶ Voor pensionering werd uitgegaan dat 50% op 60 jaar op pensioen gaat en vervolgens telkens 25%. In deze ramingen werden enkel de personen tussen 55 en 65 jaar in aanmerking genomen. Personen die vroegtijdig (wegens ziekte) op pensioen werden gesteld werden niet opgenomen.

⁴⁷ De overlijdens zijn gebaseerd op de BFT in 2008 en worden constant gehouden.

Figuur 22 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs

2.1.3 Nieuwe beleidsmaatregelen

2.1.3.1 GON-afwijkingsuren BuSO

In 2006 stelde de overheid een correctiebudget voor begeleiding van jongeren met autismespectrumstoornissen (ASS) in het kader van het Geïntegreerd ONderwijs (GON) in.

Het in 2006 bepaalde correctiebudget blijkt vandaag onvoldoende om de bestaande GON-omkadering aan te vullen met het oog op begeleiding van kinderen met ASS in het kader van GON en deze begeleidingen kwaliteitsvol te laten verlopen. Daarom heeft de overheid dit opgetrokken.

In het buitengewoon secundair onderwijs ging het in 2008-2009 om 22 bft's. Vanaf 2009-2010 t.e.m. 2011-2012 stijgt dit naar 37 bft.

2.1.3.2 GOK-OVB BuSO

Via het gelijke onderwijskansenbeleid is er werk gemaakt van het bundelen van de inspanningen, een éénduidige visie en een samenbrengen van de huidige versnipperde projecten en middelen. Vanaf 1 september 2002 is dit, door middel van het geïntegreerd ondersteuningsaanbod, al gebeurd in het gewoon secundair onderwijs.

Tot op heden is dit nog niet gebeurd in het buitengewoon secundair onderwijs, waar men nog steeds met het onderwijsvoorrangsbeleid (OVb) werkte.

Vanaf 2009-2010 gaat het geïntegreerd ondersteuningsaanbod van start in het buitengewoon secundair onderwijs. Dit betekent een structurele uitbreiding van 28 bft naar 40 bft met een overgangsmaatregel, waardoor er uiteindelijk in 2009-2010 45 bft zijn en in 2010-2011 41 bft.

2.1.3.3 Invoering Hoger beroepsonderwijs (HBO)

Sinds 1 september 2009 is het decreet HBO van kracht. Dit decreet herschikt voor het secundair onderwijs de specialisatiejaren en bepaalde verdergezette verpleegkundige opleidingen. In de richtingen die nu onder de noemer Se-n-Se (secundair na secundair) vallen, is het vak godsdienst/zedenleer niet meer verplicht. Het invoeren van dit decreet vertaalt zich voor het secundair onderwijs in een verlies van 11 bft.

2.1.4 Besparingen

De penibele budgettaire toestand noopte de Vlaamse Regering tot besparingen.

2.1.4.1 Pedagogische coördinatie

Deze extra uren die toegekend worden buiten het reguliere pakket uren-leraar worden vanaf 1 september 2010 afgeschaft. Dit vertaalt zich in een verlies van 382 bft.

2.1.4.2 Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)

Het extra kader dat met ingang van 1 september 2005 van kracht was, wordt niet langer behouden. De scholengemeenschappen in het basis- en secundair onderwijs zijn opnieuw verplicht om de terbeschikkinggestelde personeelsleden te melden aan een volgende reffectatiecommissie, zodat deze een passende vacature kan zoeken en aanbieden aan deze personeelsleden.

In totaal betekent dit voor 2010 een inkrimping van het aantal beschikbare vacatures met 22 bft in het secundair onderwijs.

2.1.4.3 Stopzetten herstructurering secundair onderwijs

Het stopzetten van de mogelijkheid tot herstructurerings in het secundair onderwijs betekent een verlies van 49 bft.

2.1.4.4 Proeftuinen

De driejarige projecten in het leerplichtonderwijs met betrekking tot studie- en beroepskeuze en rond het werkplekleren lopen nog tot het einde van het schooljaar 2009-2010. De vaststelling en voorlopige conclusies van een aantal van deze projecten tonen aan dat sommige goede resultaten boeken. Vanaf het schooljaar 2010-2011 worden hoogstens tien van deze projecten voor maximaal drie jaar verlengd. Dit vertaalt zich in een verlies van 23 bft in 2010. Vanaf 1 september 2011 houdt ook het project 'Accent op Talent', na al eens verlengd te zijn geweest, definitief op te bestaan.

2.1.4.5 Verloven bijzondere opdracht

De verloven wegens bijzondere opdracht worden met de helft verminderd m.n. de verloven wegens bijzondere opdracht die vallen onder art.77 quater van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het gemeenschapsonderwijs/ art.51 quater van het decreet betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding §2, 4° en 8°.

2.1.4.6 Vervangingen van bedrijfsstages

Het budget voor bedrijfsstages blijft behouden op het bestede niveau van het schooljaar 2008-2009. Dit betekent dat er voor het schooljaar 2010 58 arbeidsplaatsen minder zullen zijn voor vervangers in het secundair onderwijs.

2.1.4.7 Vervangingen van korte afwezigheden

Het toekennen van vervangingseenheden voor vervanging van korte afwezigheden verdwijnt in het secundair onderwijs vanaf het schooljaar 2010-2011. Het afschaffen van deze maatregel resulteert in een verlies van 115 bft in 2010.

2.1.4.8 Mentoren

De toekenning van de mentoruren verdwijnt vanaf 1 september 2010. Het afschaffen van deze maatregel resulteert in een verlies van 160 bft in 2010.

2.1.5 Prognose van de vraag naar leerkrachten secundair onderwijs in de periode 2009-2012

In dit onderdeel brengen we alle ontwikkelingen aan de vraagzijde samen, en gaan we na in welke mate de komende jaren een vraag naar leraren secundair onderwijs ontstaat.

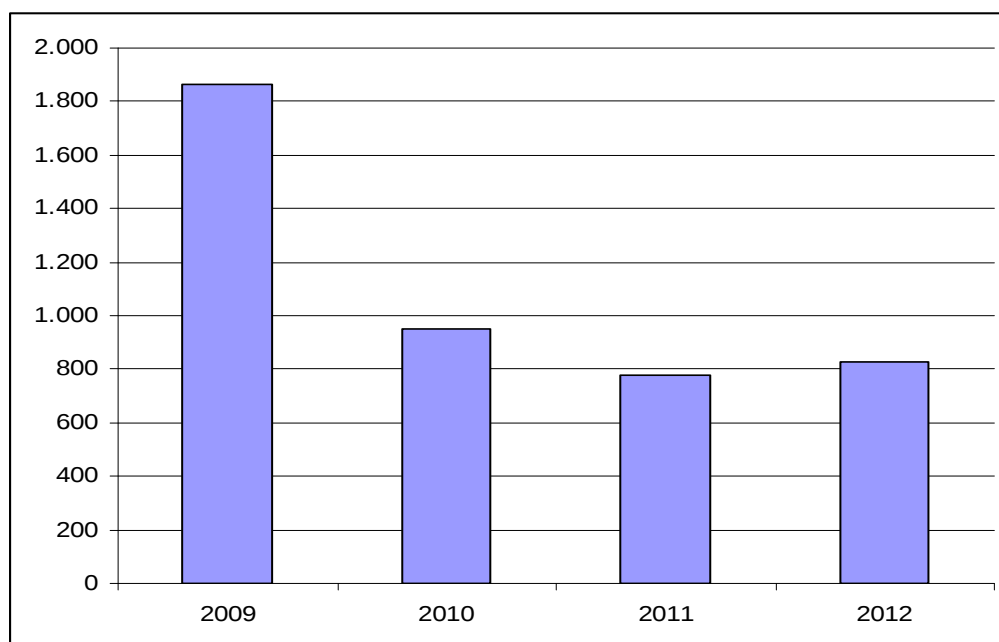
De vraag naar leraren secundair onderwijs zal over de periode 2009-2012 **4.423** bft's bedragen, onder voorbehoud van nog eventuele bijkomende beleidsmaatregelen in die periode.

De belangrijkste bijdrage aan nieuwe arbeidsplaatsen zal te wijten zijn aan uitstromers omwille van (vervroegd) pensioen.

Tabel 48 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2009-2012

Extra vraag leraren S.O.	2009	2010	2011	2012	Totaal '09-'12
Demografische evolutie	242	285	-362	-461	-296
Uitstroom	1.602	1.504	1.141	1.291	5.538
Nieuwe beleidsmaatregelen					
GON afwijkingsuren BUSO	15	/	/	/	15
GOK	/	/	/	/	
Decreet HBO	-11	/	/	/	-11
Besparingen					
GOK OVB BUSO	17	-4	/	/	13
Pedagogische coördinatie	/	-382	/	/	-382
TBSOB	/	-22	/	/	-22
Stopzetten herstructurerings SO	/	-49	/	/	-49
Proeftuinen	/	-23	/	/	-23
Verloven bijzonder opdracht 50%	/	-27	/	/	-27
Bedrijfsstages	/	-58	/	/	-58
Vervangingen korte afwezigheden	/	-115	/	/	-115
Mentoren	/	-160	/	/	-160
Verwachte bijkomende plaatsen	1.865	949	779	830	4.423

Figuur 23 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2009-2012

2.1.6 De vervangingen

Ook in het secundair onderwijs valt een onderscheid te maken tussen enerzijds de langdurige vervangingen (d.w.z. vervangingen voor een volledig schooljaar), die ontstaan bij het begin van het schooljaar en anderzijds de vervangingen van kortere duur van afwezige personeelsleden, die ontstaan in de loop van het schooljaar.

Om deze vervangingen te kunnen "invullen", moet de onderwijsarbeidsmarkt beschikken over een voldoende grote reserve aan invalkrachten.

Tabel 49 Overzicht van het aantal bft's en aantal personen voor vervangingen (korte en lange afwezigheden) in de loop van het schooljaar

Schooljaar	bft's	aantal personen	ratio
2000-2001	2.900	4.325	1,49
2001-2002	3.202	4.592	1,43
2002-2003	3.507	4.831	1,40
2003-2004	3.493	5.109	1,49
2004-2005	3.557	5.391	1,51
2005-2006	3.393	5.678	1,67
2006-2007	3.638	6.029	1,66
2007-2008	3.862	6.293	1,55
2008-2009	3.147	4.955	1,57

Voor schooljaar 2005-2006 waren er in het secundair onderwijs gemiddeld maandelijks 3.393 bft's nodig voor (zowel langdurige als korte) vervangingen. Voor deze voltijdse opdrachten werden respectievelijk 5.678 personen ingezet. Gedurende het schooljaar 2006-2007 deden gemiddeld 6.029 personen per maand een vervanging. Uitgedrukt in bft's komt dit neer op 3.638 bft's per maand (ratio: 1,66).

Voor het schooljaar 2007-2008 waren gemiddeld maandelijks 3.862 bft's of 6.293 personen nodig voor vervangingen (ratio: 1,55).

Tijdens het schooljaar 2008-2009 deden gemiddeld 4.955 personen per maand een vervanging. Vertaald naar bft's betekent dit 3.147 bft's per maand (ratio: 1,57).

Het aantal bft's voor korte vervangingen is in de loop van het schooljaar aan belangrijke schommelingen onderhevig. De vraag naar invalkrachten was de laatste schooljaren het hoogst in de maand mei.

Tabel 50 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2005-2006 (in bft)⁴⁸

2005-2006	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	1.953	2.771	2.830	2.885	3.034	3.254	3.594	3.252	3.781	3.339
Buitengewoon secundair	189	268	296	323	319	357	385	334	393	370
Totaal	2.142	3.039	3.126	3.208	3.352	3.612	3.979	3.586	4.174	3.708

Tabel 51 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2006-2007 (in bft)⁴⁹

2006-2007	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	2.027	2.873	3.009	2.984	3.190	3.230	3.841	3.462	3.861	3.468
Buitengewoon secundair	235	364	413	457	442	454	515	471	517	494
Totaal	2.262	3.237	3.422	3.441	3.633	3.753	4.356	3.933	4.378	3.962

⁴⁸ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁴⁹ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

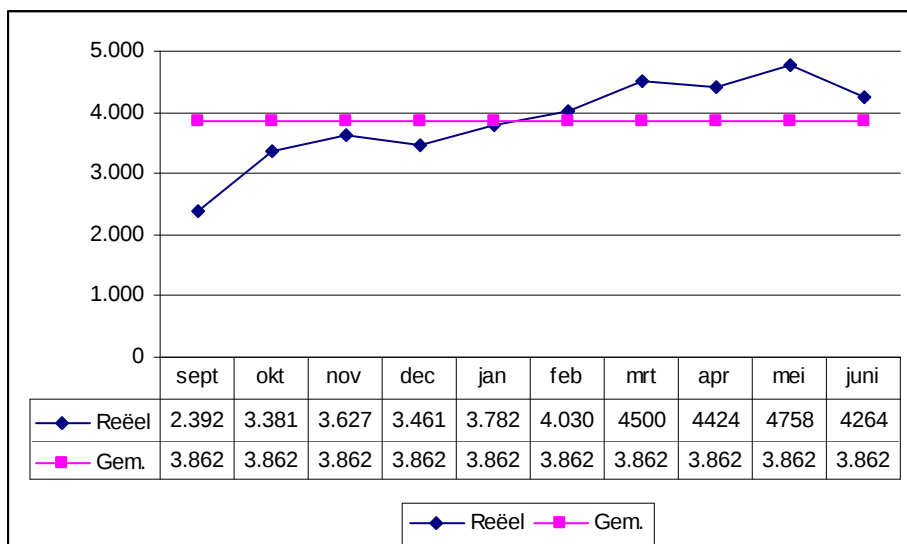
Tabel 52 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2007-2008 (in bft⁴⁷)

2007-2008 ⁵⁰	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	2.145	3.008	3.222	3.052	3.345	3.556	3.982	3.909	4.218	3.760
Buitengewoon secundair	247	373	406	408	437	474	518	515	540	504
Totaal	2.392	3.381	3.627	3.461	3.782	4.030	4.500	4.424	4.758	4.264

Tabel 53 Evolutie van de werkgelegenheid voor interim-leerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008 (in bft's)

2008- 2009 ⁵¹	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	1.479	2.275	2.514	2.320	2.723	2.883	3.370	3.169	3.624	3.305
Buitengewoon secundair	196	304	349	360	372	403	465	424	479	454
Totaal	1.675	2.579	2.863	2.680	3.095	3.286	3.834	3.593	4.103	3.759

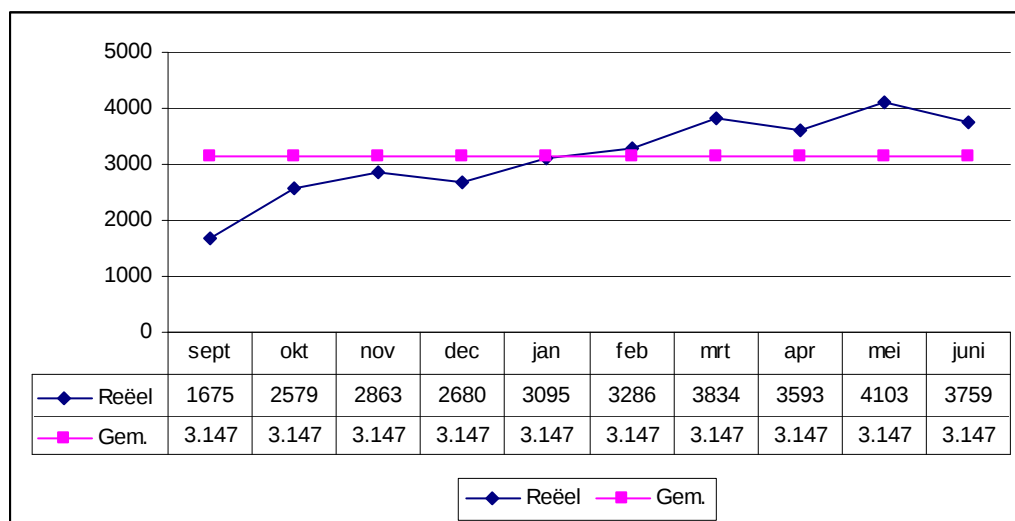
Tabel 54 Evolutie van de werkgelegenheid voor interim-leerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008(in bft's)

⁵⁰ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁵¹ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

Tabel 55 Evolutie van de werkgelegenheid voor interim-leerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2008-2009 (in bft's)

2.2 Het aanbod

De pas afgestudeerden van de lerarenopleiding vormen een belangrijk onderdeel van het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt. Bij de start van het schooljaar kunnen heel wat nieuw gediplomeerden starten in vacante betrekkingen in het onderwijs. Wie in september niet kan beginnen, maar blijft kiezen voor een onderwijs carrière, schrijft zich in bij de VDAB als werkzoekende en kan eventueel in de loop van het schooljaar aan de slag als interimaris.

Als het aantal vacante betrekkingen stijgt, stromen jaarlijks – in de regel op 1 september - meer kandidaten vanuit de lerarenopleiding of de werkloosheid door naar het onderwijs, en wordt de reserve (in de werkloosheid of als boventallige) kleiner. Als het aantal vacante betrekkingen afneemt, is de doorstroming kleiner en vloeien leerkrachten terug naar de interim-reserve (werkloosheid) of, als zelfs vastbenoemde leerkrachten hun baan verliezen, naar de reffectatiereserve.

Deze werkloosheidsreserve wordt jaarlijks aangevuld door de instroom van nieuwe leerkrachten vanuit de lerarenopleidingen (2.2.1) Als dit aantal groeit, versterkt dit de arbeidsreserve. In dit hoofdstuk gaan wij na in welke mate wij de komende jaren via deze verhoogde instroom een versterking van de arbeidsreserves mogen verwachten.

De reserve van vastbenoemde maar boventallige leerkrachten komt aan bod in 2.2.2.

De arbeidsmarkt in het secundair onderwijs is minder homogeen dan in het basisonderwijs: wervingsproblemen zijn vaak erg vakspecifiek. Veel meer dan in het basisonderwijs, is het van belang om de verschillende aanbodscategorieën in het secundair onderwijs voldoende gedifferentieerd in kaart te brengen.

Als de reserve ontoereikend is om de vraag naar leerkrachten in te vullen, zal dit de druk op de zittende leerkrachten verhogen. Een eventueel lerarentekort verhoogt dan ook onvermijdelijk de werkdruk binnen deze groep.

In punt 2.2.3 gaan wij na in welke mate het onderwijs nog beschikt over een (theoretische) stille reserve van deeltijdse leerkrachten.

2.2.1 Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen⁵²

Binnen de groep van pas afgestudeerden van de lerarenopleiding maken wij een onderscheid tussen

- **de geïntegreerde lerarenopleiding** (vroeger de initiële lerarenopleiding groep 1) aan de hogescholen, d.w.z. de leraar secundair onderwijs 1^e en 2^e graad⁵³;
- **de specifieke lerarenopleiding:**
 - (vroegere aggregaties) aan de universiteiten en de hogescholen, d.w.z. de leraar secundair onderwijs 2^e en 3^e graad⁵⁴;
 - de specifieke lerarenopleiding in de centra voor volwassenenonderwijs, de vroegere GPB-opleidingen (getuigschrift pedagogische bekwaamheid)⁵⁵.

De specifieke lerarenopleiding vervangt de academische initiële lerarenopleiding (AILO), de initiële lerarenopleiding van academisch niveau (ILOAN) en het getuigschrift pedagogische bekwaamheid (GPB).

2.2.1.1 Geïntegreerde lerarenopleiding hogescholen

Het aantal inschrijvingen voor de geïntegreerde lerarenopleidingen secundair onderwijs⁵⁶ kende het laatste decennium een positief verloop.

Onderstaande tabel geeft het aantal generatiestudenten weer vanaf 2000. Hieruit blijkt dat het aantal generatiestudenten in 2001 licht steeg ten opzichte van 2000 om daarna weer terug te vallen in 2002. De volgende jaren kenmerken zich dan weer door telkens een stijging van het aantal generatiestudenten. In 2006 volgde een lichte daling, maar in 2007 en 2008 zette de stijging zich opnieuw door. In 2009-2010 is er opnieuw een stijging waar te nemen in het aantal generatiestudenten in vergelijking met het schooljaar 2008-2009.

Tabel 56 Het aantal generatiestudenten van de geïntegreerde lerarenopleiding

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ⁵⁷	2009 ⁵⁸
Generatiestudenten	2.061	2.216	2.118	2.245	2.266	2.281	2.100	2.267	2.418	2.656

⁵² Bron: statistische jaarboeken, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

⁵³ Vanaf schooljaar 2007-2008 is dit de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen geworden.

⁵⁴ Vanaf schooljaar 2007-2008 is dit de specifieke lerarenopleiding aan de hogescholen en de universiteiten geworden.

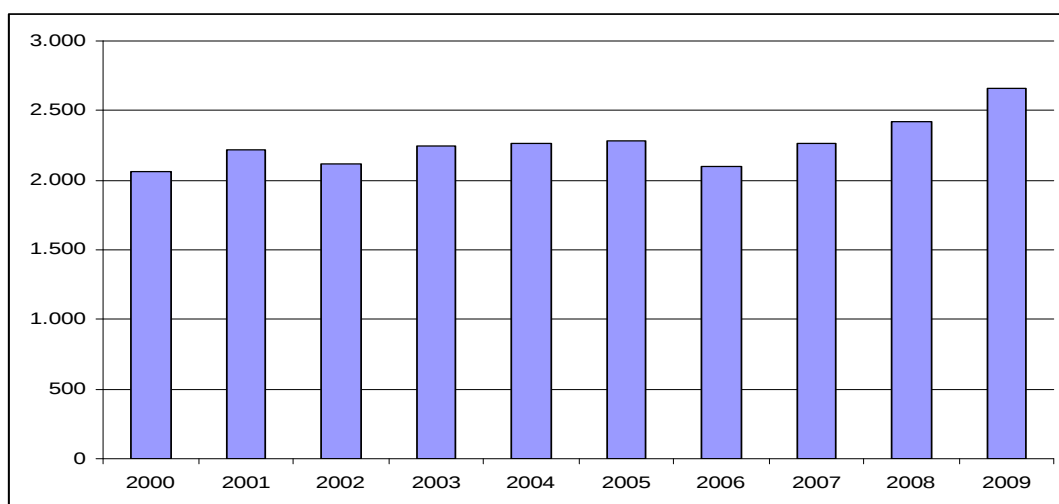
⁵⁵ Vanaf schooljaar 2007-2008 is dit de specifieke lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs geworden.

⁵⁶ In het arbeidsmarktrapport van 2001 werden nog de inschrijvingen per studiegebied opgenomen. Vanaf academiejaar 1999-2000 worden de inschrijvingen per studiegebied niet langer opgevraagd. Ingevolge de implementatie van het decreet van 16 april 1996 betreffende de lerarenopleiding en de nascholing, werden de opleidingen van het studiegebied onderwijs geleidelijk omgevormd tot initiële lerarenopleidingen.

⁵⁷ Aantal actieve inschrijvingen met diplomacontract op 31 september 2009. (Voorheen werden de eerste inschrijvingen op 1 februari van het lopend academiejaar geteld.

⁵⁸ Voorlopige cijfergegevens van 2 april 2010.

Figuur 24 Het aantal generatiestudenten van de geïntegreerde lerarenopleiding

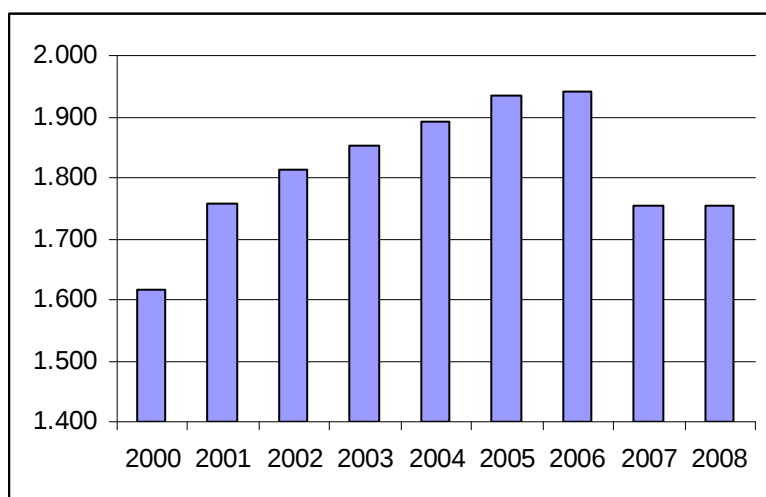
Vanaf het schooljaar 2000-2001 tot en met 2006-2007 stijgt het aantal afgestudeerden binnen de geïntegreerde lerarenopleiding.

In schooljaar 2007-2008 daalt het aantal afgestudeerden in vergelijking met het schooljaar 2006-2007. Het aantal afgestudeerden voor het schooljaar 2008-2009 (1.755) is vrijwel hetzelfde als in het schooljaar 2007-2008 (1.753) en het schooljaar 2001-2002 (1.759).

Tabel 57 Het aantal afgestudeerden van de geïntegreerde lerarenopleiding

Academiejaar	Afgestudeerden
2000	1.617
2001	1.759
2002	1.814
2003	1.851
2004	1.893
2005	1.933
2006	1.940
2007	1.753
2008	1.755

Figuur 25 Het aantal afgestudeerden van de geïntegreerde lerarenopleiding

2.2.1.2 Specifieke lerarenopleiding

2.2.1.2.1 Lerarenopleiding aan de universiteiten⁵⁹

Tot en met het academiejaar 2006-2007 stijgt het aantal inschrijvingen in de specifieke lerarenopleiding aan de universiteit. Vanaf het academiejaar 2007-2008 treedt een daling van het aantal inschrijvingen in.

De vernieuwde lerarenopleiding, die een maximale gelijkvormigheid van de verschillende lerarenopleidingen nastreeft, werd in 2007-2008 ingevoerd en heeft een verzwaaring van de vroegere GPB-opleiding en de opleiding aan de universiteiten tot gevolg.

Dit heeft geleid tot een drastische daling van het aantal inschrijvingen bij de universiteiten in het academiejaar 2007-2008. Niettemin kunnen we nog niet voorspellen of dit effectief gaat leiden tot een vermindering van het aantal masters, dat in het onderwijs aan het werk zal gaan. Wellicht zal een groot deel van de instromers in de nieuwe lerarenopleiding doorstromen naar het beroep van leraar. We gaan er immers van uit dat diegenen die nu kiezen voor een (academisch initiële) lerarenopleiding ook werkelijk leraar willen worden en bijgevolg zullen doorstromen naar het lerarenberoep.

In het academiejaar 2008-2009 daalt het aantal inschrijvingen opnieuw significant. Een verklaring hiervoor kan zijn dat veel studenten besluiten om hun lerarenopleiding aan een Centrum voor Volwassenenonderwijs te volgen. In het academiejaar 2007-2008 zijn er 3.459 studenten ingeschreven in de lerarenopleiding aan de CVO's. In 2008-2009 is dit al 6.049. Nochtans is die opleiding op een gelijkaardige manier verzwaard.

Dit academiejaar zijn er ongeveer de helft minder studenten ingeschreven in vergelijking met 2007-2008.

Tabel 58 Het aantal inschrijvingen voor de specifieke lerarenopleiding aan de universiteit⁶⁰

Academiejaar	Inschrijvingen
2000	3.149
2001	3.410
2002	3.793
2003	4.400
2004	4.582
2005	4.818
2006	5.531
2007	3.202
2008	2.087
2009	1.652

Het aantal studenten dat een diploma van leraar heeft behaald aan de universiteit bleef stijgen tot en met het academiejaar 2005-2006. Vanaf 2006 daalde het aantal gediplomeerde studenten aan de universiteit. In het academiejaar 2007 behaalden 1.442 studenten een diploma van leraar aan de universiteit. 1.297 studenten behaalden een diploma van leraar in het academiejaar 2008-2009.

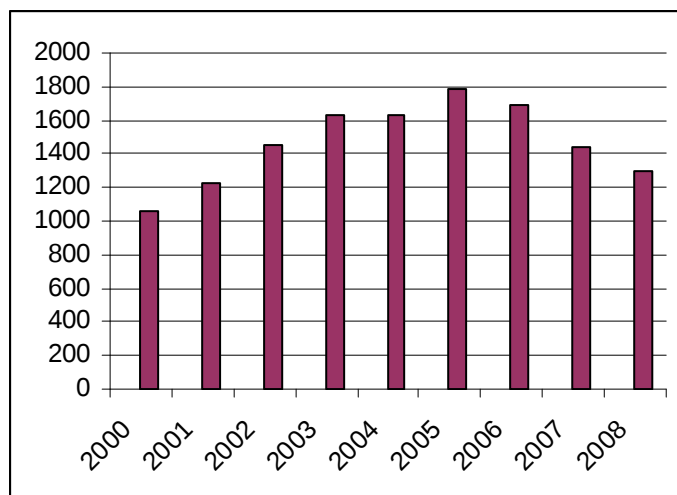
⁵⁹ De academische initiële lerarenopleiding kan als hoofdschrijving of als bijkomende inschrijving (in combinatie met een andere opleiding) gevolgd worden.

⁶⁰ Bron: Databank tertiair onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Tabel 59 Het aantal uitgereikte diploma's op het einde van het academiejaar⁶¹

Academie- jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Diploma's	1.060	1.223	1.448	1.631	1.627	1.790	1.692	1.442	1.297

Figuur 26 Het aantal uitgereikte diploma's op het einde van het academiejaar

⁶¹ Bron: Databank tertiair onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal diploma's per studiegebied voor de lerarenopleiding georganiseerd aan de universiteit.

Tabel 60 Het aantal diploma's per studiegebied⁶²

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	18	36	32	44	52	58	41	32	26
Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerk. recht	23	28	22	24	21	26	18	7	10
Taal- en letterkunde	256	333	336	322	320	364	315	167	232
Geschiedenis	73	91	110	121	112	140	141	115	73
Archeologie en kunstwetenschappen	47	52	35	45	38	32	49	32	40
Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	29	48	55	67	60	57	60	56	43
Psychologie en pedagogische wetenschappen	118	144	184	208	243	243	296	287	294
Economische en toegepaste economische wetenschappen	53	50	92	108	82	93	106	63	20
Politieke en sociale wetenschappen	45	62	109	131	107	135	105	75	56
Sociale gezondheidswetenschappen	43	42	59	51	51	51	60	49	33
Lichamelijke opvoeding, revalidatiewetenschappen en kinesithérapie	143	112	140	142	162	181	180	131	92
Wetenschappen	146	135	173	230	204	201	164	140	50
Toegepaste wetenschappen	12	11	15	20	28	33	15	14	17
Toegepaste biologische wetenschappen	20	21	26	33	45	61	53	36	22
Geneeskunde	10	8	7	7	18	29	21	9	11
Tandheelkunde	0	0	2	0	-			0	0
Diergeneeskunde	4	5	8	4	8	13	10	1	6
Farmaceutische wetenschappen	3	14	8	11	15	14	11	3	8
Biomedische wetenschappen ⁶³					29 ⁶⁴	27	31	25	46
Gecombineerde studiegebieden	17	31	35	63	32	32	16	100	218
Totaal diploma's AILO en SLO	1.060	1.223	1.448	1.631	1.627	1.790	1.692	1.442	1.297

⁶² Bron: Databank tertiair onderwijs en databank Hoger Onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

⁶³ Tot en met het academiejaar 2003-2004 was dit geen afzonderlijk studiegebied; de uitgereikte diploma's zijn dan ook tot dan opgenomen onder de gecombineerde studiegebieden.

⁶⁴ Tot en met het academiejaar 2003-2004 was dit geen afzonderlijk studiegebied; de uitgereikte aggregatiediploma's zijn dan ook tot dan opgenomen onder de gecombineerde studiegebieden.

2.2.1.2.2 Specifieke lerarenopleiding aan de hogescholen

Naast de specifieke universitaire lerarenopleidingen en de geïntegreerde lerarenopleidingen aan de hogescholen zijn er ook specifieke lerarenopleidingen aan de hogescholen. Het gaat hierbij om vaak heel aparte lerarenopleidingen, bijvoorbeeld in audiovisuele en beeldende kunst, dramatische kunst, dans, handelswetenschappen, handelsingenieur, muziek en productdesign.

Ook deze opleidingen maken een niet onaanzienlijk deel uit van de groep leraren in opleiding. Enkel het academiejaar 2004-2005 kende een lichte terugval, die in het academiejaar 2005-2006 echter weer lichtjes omgebogen werd. Ook hier zijn de gevolgen van de 'verzwaring' van de lerarenopleiding zichtbaar. In het academiejaar 2007-2008 daalt het aantal inschrijvingen met 35% in vergelijking met het academiejaar 2006-2007. In het academiejaar 2008-2009 daalt het aantal inschrijvingen met 30% in vergelijking met het academiejaar 2007-2008. Dit academiejaar blijven de inschrijvingen nagenoeg stabiel in vergelijking met het academiejaar 2008-2009.

Dat blijkt uit onderstaande inschrijvingscijfers.

Tabel 61 Het aantal inschrijvingen aan de hogescholen⁶⁵

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inschrijvingen	888	866	920	1.121	946	978	1.024	700	487	478

Het aantal diploma's nam tot en met 2004 lichtjes toe. In 2005-2006 daalt het aantal uitgereikte diploma's. In de academiejaren 2006-2007, 2007-2008 blijft het aantal gediplomeerden nagenoeg stabiel. Tijdens het academiejaar 2008-2009 is er een daling van het aantal uitgereikte diploma met 42% in vergelijking met het schooljaar 2007-2008.

Tabel 62 Het aantal gediplomeerden aan de hogescholen

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Diploma's	347	331	367	408	443	345	348	356	207

2.2.1.3 Specifieke lerarenopleiding in het volwassenonderwijs

Vanaf het schooljaar 2007-2008 biedt het volwassenenonderwijs de Specifieke Lerarenopleiding (SLO) aan. Deze opleiding verleent aan mensen zonder een pedagogische basisopleiding de mogelijkheid om op basis van hun eerder behaald diploma en/of hun nuttige ervaring, een aanstelling in het onderwijs te verwerven.

In een overgangsperiode hebben cursisten, die uiterlijk in het schooljaar 2006-2007 ingeschreven waren in een GPB-opleiding (Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid), het recht om deze opleiding vóór 1 september 2010 te voltooien.

Vanaf het schooljaar 2010-2011 wordt uitsluitend de Specifieke Lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs aangeboden.

De Specifieke Lerarenopleiding legt meer de nadruk op de praktijkcomponent. Cursisten kunnen de praktijkcomponent invullen onder de vorm van stages of volgens het concept van de LIO-baan. LIO staat voor 'leraar in opleiding'. In dit concept is een personeelslid al aangesteld in het onderwijs en volgt hij tegelijkertijd de theoretische component van de SLO.

De Specifieke Lerarenopleiding wordt, net al de vroegere GPB-opleiding, in modulaire vorm aangeboden.

⁶⁵ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming.

Tabel 63 Het aantal cursisten ingeschreven in een GPB-opleiding⁶⁶ en/of SLO.

Referteperiode	G.P.B. - opleiding	SLO	Totaal
1/2/2005 – 31/1/2006	11.388	nvt	11.388
1/2/2006 – 31/1/2007	9.568	nvt	9.568
1/2/2007 – 31/8/2007	4.253	nvt	4.253
1/9/2007 – 31/3/2008	4.083	3.459	7.542
1/4/2008 – 31/3/2009	1.997	6.049	8.046

De nieuwe regelgeving voor het volwassenenonderwijs vanaf 01.09.2007 (via het nieuwe decreet volwassenenonderwijs) heeft invloed op de verzameling van gegevens over cursisten en opleidingsaanbod en vervolgens dus ook op de weergave van de tabellen.

In het Volwassenenonderwijs worden de gegevens opgevraagd per 'referteperiode' :

- voor het schooljaar 2006-2007 loopt de referteperiode van 01.02.2006 t.e.m. 31.01.2007 (12 maanden);
- de referteperiode voor het schooljaar 2007-2008 loopt niet van 01.02.2007 t.e.m. 31.01.2008, maar is eenmalig verlengd tot 31.03.2008 (14 maanden);
- voor het schooljaar 2008-2009 loopt de referteperiode van 01.04.2008 tot 31.03.2009 (12 maanden).

De reden voor het eenmalig verlengen van de referteperiode in 2007-2008 en het verleggen van de referteperiode in de volgende schooljaren heeft te maken met het zgn. 'registratiemoment'.

Vóór de invoering van het nieuwe decreet Volwassenenonderwijs werd louter gekeken naar de aanvangsdatum van de cursus. Viel deze datum vóór 31.01.2006 dan werden de cursisten in deze cursus gerekend bij de referteperiode 01.02.2005 t.e.m. 31.01.2006. Viel de datum ná 31.01.2006, dan werden de cursisten meegeteld in de volgende referteperiode.

Door de invoering van het nieuwe decreet, worden de cursisten aan een referteperiode toegekend op basis van het registratiemoment (= op 1/3de van de duur van de cursus) en niet meer op basis van het startmoment van de cursus. Omdat dit een belangrijke impact had op de berekening van de omkadering van de centra, werd geopteerd voor een éénmalige verlenging van de referteperiode.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 (en volgende) loopt de referteperiode van 01.04 tot en met 31.03 van het daaropvolgende jaar.

Omdat de invoering van het nieuwe decreet eigenlijk kan gezien worden als een 'trendbreuk' in het statistisch materiaal, zijn de gegevens m.b.t. het schooljaar 2007-2008 op te delen in 2 periodes, nl. de periode vóór en ná de invoering van het decreet op 01.09.2007.

Dit bemoeilijkt de vergelijking van de gegevens over de 3 schooljaren.

⁶⁶ De tellingen voor de verschillende schooljaren zijn wat uiteenlopend: in 1997-1998 betreft het een éénmalige telling (momentopname), de cijfers van 1998-1999 hebben betrekking op het eerste semester en het aantal cursisten van 1999-2000 slaat op de referteperiode 1/9/1999 - 31/1/2000.

Bron : Statistische jaarboeken Vlaams Onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Tabel 64 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid volgens voorbije referteperiode

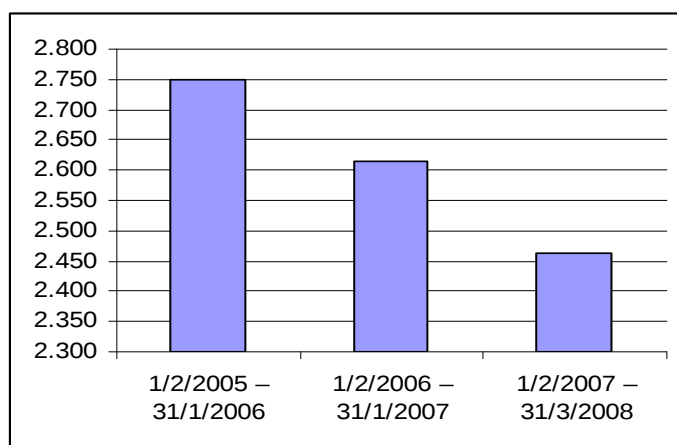
Referteperiode	Afgeleverde getuigschriften
1/2/2005 – 31/1/2006	2.750
1/2/2006 – 31/1/2007	2.615
1/2/2007 – 31/3/2008	2.464
1/4/2008 – 31/3/2009	Nog niet gekend ⁶⁷

Na het beëindigen van de GPB-opleiding behaalde de cursist een getuigschrift van pedagogische bekwaamheid. In de toekomst zal de cursist na het beëindigen van de Specifieke Lerarenopleiding een diploma van leraar behalen.

Het aantal personen dat een GPB heeft behaald, vertoont dezelfde curve als die van het aantal inschrijvingen.

We registreren een permanente daling van het aantal afgeleverde getuigschriften.

Figuur 27 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid gedurende de voorbije referteperiodes

2.2.1.3 Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector

Uiteraard zal niet elke afgestudeerde van een lerarenopleiding voor een job in het onderwijs kiezen. Er vloeien personeelsleden weg naar andere sectoren. Dit komt verhoudingsgewijs meer voor bij de nieuwe leraren van de specifieke lerarenopleiding dan bij die van de geïntegreerde lerarenopleiding. Dit is een gevolg dat samenhangt met de doelgerichtheid van de vooropleiding: de geïntegreerde lerarenopleiding bereidt specifiek voor op een job als lesgever, terwijl de specifieke lerarenopleiding aan de universiteit of in het volwassenenonderwijs een bijkomende opleiding is, aanvullend op een opleiding waarmee iemand ook in andere sectoren aan het werk kan.

Dit maakt dat de leraren van de specifieke lerarenopleiding bredere perspectieven hebben op de arbeidsmarkt. Van de groep die een opleiding volgde aan de specifieke lerarenopleiding in de centra voor het volwassenenonderwijs, was een groot deel wellicht al aan het werk alvorens de opleiding te starten⁶⁸. Sinds 2003 hebben we doorstromingscijfers van de specifieke lerarenopleiding in de centra voor het volwassenenonderwijs naar het secundair onderwijs. Die doorstroom bedroeg 35% in 2003, 52% in 2004 en 33% in 2005. In 2006 is er bijna een halvering in de doorstroom van de specifieke lerarenopleiding in de centra voor het volwassenenonderwijs naar het secundair onderwijs. 2007 geeft het omgekeerd beeld, daar de doorstroom met 15% stijgt. In 2008 stroomt 36% door.

⁶⁷ Dit cijfer is nog niet gekend op het moment van de publicatie van het arbeidsmarktrapport.

⁶⁸ Bron: De roeping tot leerkracht. Een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002. Nick Matheus, Jessy Siongers & Inge Van den Brande, Onderzoeksgroep TOR, vakgroep Sociologie VUB en Hoger instituut voor de arbeid, K.U.Leuven.

De doorstromingspercentages bij de specifieke lerarenopleiding aan de universiteiten en de hogescholen variëren van 2003 tot en met 2008 tussen de 41% en 56%. Er doen zich met andere woorden minder schommelingen voor dan bij de specifieke lerarenopleiding in de centra voor het volwassenenonderwijs.

De laatste jaren vinden de afgestudeerden van de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen echter ook meer en meer de weg naar andere sectoren. Na de boost in 2001 daalde het percentage aan doorstromers geleidelijk aan. In 2008 bedraagt het doorstroompercentage 64% terwijl dit in 2000 nog 81% was.

Tabel 65 Doorstromingspercentages ⁶⁹ van de lerarenopleiding naar een job binnen onderwijs

Doorstroming	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen	85%	85%	81%	79%	81%	85%
Specifieke lerarenopleiding aan de universiteiten en de hogescholen	46%	44%	50%	59%	66%	68%

Doorstroming	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen	75%	72%	71%	75%	64%	70%	64%
Specifieke lerarenopleiding aan de universiteiten en de hogescholen	56%	51%	56%	42%	41%	39%	46%
Specifieke lerarenopleiding in de centra voor volwassenenonderwijs		35%	52%	33%	19%	34%	36%

2.2.1.4 Uitstroom van jonge leerkrachten

Dat heel wat afgestudeerden effectief kiezen voor een job in het secundair onderwijs (zie 2.2.1.3.), betekent echter nog niet dat ze er ook aan de slag blijven. De onderstaande tabellen geven de uitstroom weer van jonge leerkrachten binnen de vijf jaar na hun eerste indiensttreding in het onderwijs. Hierbij zijn we nagegaan hoeveel percent van een groep jonge tijdelijke interimarissen die in 1997 in het onderwijs startten in 2001 niet meer in het onderwijs actief was. Voor de daaropvolgende jaren hebben we dezelfde bevraging gedaan.

Onderstaande tabellen aangaande het gewoon secundair onderwijs geven aan dat gemiddeld tussen de 30 en de 38% van de jonge leerkrachten na 5 jaar uit het gewoon secundair onderwijs is verdwenen. Dit cijfer was over de voorbije periode heen constant, maar toonde in 2004 een stijging van 4% en in 2005 opnieuw een stijging van 3%. In 2006 was er een lichte daling tot 34%. In 2007 is er opnieuw een lichte stijging van 2%. In 2008 bedraagt het percentage uitstromers 37%. In 2009 blijft het aantal uitstromers nagenoeg hetzelfde als in 2008: 38%

In het buitengewoon secundair onderwijs is het percentage uitstromers in 2003 gestegen tot 37%, om het daaropvolgende schooljaar vrij stabiel te blijven (35-36%). In 2007 stijgt het percentage uitstromers tot 38% om in 2008 terug te dalen tot 35%. In 2009 daalt het percentage uitstromers tot zelfs 29%. Er zijn dus 6% minder uitstromers in vergelijking met het schooljaar 2008.

⁶⁹ Bron : cel EPD (elektronisch personeelsdossier), AgODi (Agentschap voor Onderwijsdiensten).

Tabel 66 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Vlaanderen

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/01	36%	31%	28%	30%
okt/03	32%	35%	27%	30%
okt/04	40%	36%	32%	34%
okt/05	39%	41%	36%	37%
okt/06	38%	35%	32%	34%
okt/07	41%	39%	33%	36%
okt/08	41%	40%	35%	37%
okt/09	43%	42%	34%	38%

Tabel 67 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Vlaanderen

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/99	23%	37%	29%	29%
okt/01	27%	37%	20%	23%
okt/03	39%	43%	35%	37%
okt/04	29%	42%	38%	36%
okt/05	38%	28%	36%	35%
okt/06	41%	34%	34%	35%
okt/07	34%	38%	39%	38%
okt/08	34%	27%	38%	35%
okt/09	28%	38%	27%	29%

Voor **Brussel** is dit onderzoek vanaf 2001 afzonderlijk verricht omwille van de sterke afwijking van de andere provincies.

Meer dan het dubbel aantal leraren dan in Vlaanderen – namelijk gemiddeld 63 % - is na 5 jaar niet meer terug te vinden in het gewoon secundair onderwijs.

Voor het buitengewoon secundair lag het percentage tot en met 2003 meer in de lijn van het Vlaamse gemiddelde. In 2004 is het percentage van de uitstroom enorm gestegen, tot meer dan het dubbele. Oktober 2005 laat echter alweer een daling zien tot 42%; in oktober 2006 is er opnieuw een lichte stijging tot 50%. Vanaf 2007 is er sprake van een daling. In 2009 zijn er 2% minder uitstromers in vergelijking met 2008.

Als mogelijke redenen voor deze sterke afwijking kan gedacht worden aan kenmerken en/of vooroordelen van het stedelijk milieu, zoals:

- de omgevingstaal die niet het Nederlands is;
- het aanzienlijke aandeel van anderstalige leerlingen in de Nederlandstalige scholen;
- de stadsvlucht van leerlingen en leerkrachten;
- afstand tussen woon- en tewerkstellingsplaats;
- hoge vastgoed- en huurprijzen.

Tabel 68 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Brussel

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/01	70%	80%	63%	67%
okt/03	67%	68%	57%	62%
okt/04	60%	70%	63%	64%

okt/05	61%	76%	58%	62%
okt/06	59%	69%	63%	62%
okt/07	63%	52%	69%	64%
okt/08	72%	63%	58%	65%
okt/09	66%	50%	60%	62%

Tabel 69 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Brussel

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/01	0%	0%	43%	40%
okt/03	33%	0%	36%	31%
okt/04	100%	100%	64%	69%
okt/05	0%	17%	67%	42%
okt/06	0%	50%	60%	50%
okt/07	50%	20%	50%	41%
okt/08	0%	0%	50%	38%
okt/09	0%	40%	33%	36%

2.2.1.5 Zij-instromers

Naast de pas afgestudeerde leerkrachten secundair onderwijs is er nog een categorie die invloed heeft op het aanbod aan leerkrachten, nl. de zij-instromers. Dit zijn leerkrachten die pas na een andere werkervaring overstappen naar een job in het onderwijs.

Hoeveel zij-instromers er in de volgende jaren zullen zijn, kunnen we moeilijk exact inschatten. Onderstaande tabellen kunnen een indicatie geven. Elke tabel bevat per ambt en per leeftijdscategorie hoeveel leerkrachten (personen, geen bft's) er op 1 september van elk schooljaar aangesteld zijn met 0 jaar anciënniteit in organieke betrekkingen⁷⁰. Voor leerkrachten vanaf 30 jaar met een anciënniteit van 0 jaar kunnen we veronderstellen dat ze voordien misschien een andere werkervaring hebben opgedaan.

Tabel 70 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september van het betreffende schooljaar.

	2004	2005	2006	2007	2008
Leraar 30-50+	591	438	374	410	426
Godsdienstleraar 30-50+	43	38	24	26	171
Leraar niet-confessionele zedenleer 30-50+	1	2	1	1	8
Leraar ASV 30-50+	18	16	15	10	79
Leraar ASV – specialisatie LO 30-50+	1	0	0	4	10
Leraar beroepsgerichte vorming 30-50+	11	12	10	14	30
Totaal	665	506	424	465	724

⁷⁰ Onder 0 jaar anciënniteit vallen alle leerkrachten met een anciënniteit van minder dan 1 jaar, dus gaande van 1 dag anciënniteit tot 11 maanden en 29 dagen anciënniteit.

Tabel 71 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2009.

01/09/2009	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Leraar	182	111	78	56	50	477
Godsdienstleraar	14	3	2	4	5	28
Leraar niet-confessionele zedenleer						0
Leraar ASV	4	5	2			11
Leraar ASV – specialisatie LO						0
Leraar beroepsgerichte vorming	3	5	1	4	2	15
						531

De instroom van zij-instromers vertoont geen noemenswaardige evolutie.

Deze leerkrachten vormen wel een deel van de afgestudeerden die niet onmiddellijk zijn doorgestroomd van de lerarenopleiding naar het onderwijs.

Daarnaast worden ook zij-instromers aangesteld die hun ervaring die ze hebben opgedaan buiten het onderwijs, (deels) kunnen valideren via de nuttige ervaring. Daarover zijn echter geen cijfers beschikbaar.

Er is geen stijging merkbaar in het aantal zij-instromers. Bij deze doelgroep merken we dus geen effect van de crisis.

2.2.1.6 Prognose van het aanbod

In het secundair onderwijs is het – in tegenstelling tot in het basisonderwijs – veel moeilijker om een prognose te maken van de toekomstige instroom op de arbeidsmarkt vanuit de lerarenopleidingen. Het opleidingsaanbod is immers veel meer gediversifieerd en verloopt veel minder via vastgelegde trajecten (studiejaren).

Enkel voor de **geïntegreerde lerarenopleidingen** aan de hogescholen kan een vrij betrouwbare prognose worden gemaakt.

Voor de **specifieke lerarenopleidingen aan de universiteit** (de vroegere academische initiële lerarenopleidingen), **de specifieke lerarenopleiding aan de hogeschool** (de vroegere initiële lerarenopleiding van academisch niveau) en **de specifieke lerarenopleidingen in de centra voor volwassenenonderwijs**⁷¹ gaan wij uit van de hypothese dat de jaarlijkse instroom op de arbeidsmarkt gedurende bovengenoemde tijdsspanne constant blijft. Dit omwille van technische redenen: de inschrijvingscijfers laten ons immers voor deze groep maar toe 1 jaar verder te voorspellen.

Toch moeten we hierbij in het achterhoofd houden dat de hervorming van de lerarenopleiding met een aanzienlijke uitbreiding van de stagecomponent de opleiding zwaarder heeft gemaakt. De inschrijvingscijfers dalen in ieder geval. De slaagpercentages daarentegen stijgen. Bijkomend moeten we opmerken dat heel wat van deze studenten tijdens hun opleiding al aan het werk zijn in het onderwijs. Concrete cijfers zijn hierover echter niet bekend.

Berekening van de prognose:

Op basis van het aantal generatiestudenten kunnen we voorspellen hoeveel nieuwe studenten zullen afstuderen in de komende jaren. Van de generatiestudenten van de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen van 2006-2007 behaalden er 1.755 (84%) een diploma na 3 jaar. Dit is een stijging van 7% t.o.v. het voorgaande jaar.

⁷¹ Het aantal inschrijvingen voor een GPB-opleiding omvat de hele groep binnen een bepaalde referentieperiode, dus over de hele opleidingscyclus heen. Deze verloopt immers in modules en is gespreid over meerdere jaren.

Passen we dit slaagpercentage toe op de generatiestudenten van 2007-2008, dan betekent dit dat er in het academiejaar 2009-2010 1.904 afgestudeerden zullen zijn. Deze gediplomeerden zijn vanaf september 2010 inzetbaar op de arbeidsmarkt.

Volgens dezelfde berekeningsmethode zijn dat er in de academiejaren 2010-2011 en 2011-2012 respectievelijk 2.121 en 2.230. Alles samen komen er in de periode 2008-2011 **8.010** gediplomeerden voor de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen op de arbeidsmarkt.

Niet alle afgestudeerden kiezen echter ook effectief voor een job in het onderwijs. Zoals blijkt uit 2.2.1.3 en 2.2.1.4 moeten we bovendien rekening houden met de doorstromings- en uitstroompercentages. Voor de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen bedroeg het doorstroompercentage in 2008 64%. Het gemiddelde uitstroompercentage van 2008 bedraagt 36%. Passen we deze percentages toe op het aantal gediplomeerden, dan verkrijgen we de onderstaande resultaten van mogelijke instroom op de arbeidsmarkt.

Toegepast op het totale potentieel van 8.010 gediplomeerden, betekent dit dat 5.126 gediplomeerden effectief kiezen voor een job in het onderwijs. Hiervan stroomt 36% uit in de eerste vijf jaar na de start van hun carrière, zodat we het werkelijke aanbod aan leerkrachten van de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen kunnen ramen op 3.280.

In de specifieke lerarenopleiding aan de universiteit kregen in 2008 1.297 afgestudeerden een diploma. Hiervan stroomt slechts 46% door naar het onderwijs. Dit komt neer op 597 kandidaat-leerkrachten. Van dit ingeperkt aanbod van 597 stroomt 36% uit gedurende de eerste vijf jaar na de start in het onderwijs, zodat het werkelijke aanbod per jaar neerkomt op 383 kandidaat-leerkrachten.

207 afgestudeerden kregen in 2008-2009 een diploma van de specifieke lerarenopleiding aan de hogeschool. Hierop moet eveneens een doorstroompercentage van 46% en een uitstroompercentage van 36% worden toegepast, zodat het jaarlijkse aanbod 61 kandidaat-leerkrachten bedraagt.

Tot slot behaalden 2.464⁷² cursisten een diploma aan de specifieke lerarenopleiding in de centra voor volwassenonderwijs. Hiervan stroomt 36% door naar het onderwijs, wat neerkomt op een ingeperkt jaarlijks aanbod van 887 kandidaat-leerkrachten. Hierop moet eveneens het uitstroompercentage van 36% worden toegepast, zodat er in werkelijkheid jaarlijks 568 kandidaat-leerkrachten zijn.

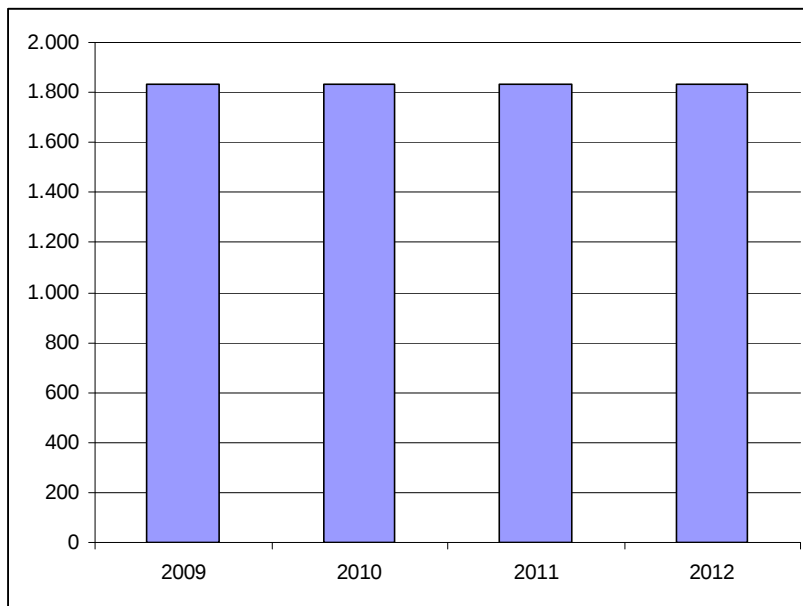
Tabel 72 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs tijdens de periode 2009-2012

Extra aanbod leraren SO: instroom op arbeidsmarkt	2009	2010	2011	2012	Totaal 09-12
Geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen	820	820	820	820	3.280
Specifieke lerarenopleiding aan de universiteiten	383	383	383	383	1.532
Specifieke lerarenopleiding aan de hogescholen	61	61	61	61	244
Specifieke lerarenopleiding aan de centra voor het volwassenonderwijs	568	568	568	568	2.272
Prognose van het jaarlijkse aanbod	1.832	1.832	1.832	1.832	7.328

Het totale aanbod aan leraren secundair onderwijs over de periode 2009-2012 bedraagt volgens deze berekeningswijze 7.328.

⁷² Het cijfer voor de periode 2008-2009 is nog niet gekend op het momenten van de opmaak van dit rapport.

Figuur 28 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs over 2009-2012

2.2.2 Boventallige leraars secundair onderwijs

De boventallige leraars vormen de groep van vastbenoemden die na de werkzaamheden van de verschillende reäffectatiecommissies, zonder betrekking zijn gebleven. Deze groep is enorm gedaald, tot op een niveau van nog slechts 1% ten opzichte van 1991-1992⁷³.

Tabel 73 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het secundair onderwijs – uitgedrukt in bft

Schooljaar	Totaal aantal	Evolutie in %
1991	750	100%
1992	745	99%
1993	259	35%
1994	379	51%
1995	318	42%
1996	273	36%
1997	211	28%
1998	116	15%
1999	192	25%
2000	149	20%
2001	108	14%
2002	55	7%
2003	15	2%

⁷³ De stijging in schooljaar 1999-2000 ten opzichte van schooljaar 1998-1999 is toe te schrijven aan de nieuwe werking via scholengroepen in het gemeenschapsonderwijs en scholengemeenschappen in het secundair onderwijs. Bron: secretariaat van de Vlaamse reäffectatiecommissie AgODi.

2004	5	1%
2005 ⁷⁴	122	
2006	136	
2007	121	
2008 ⁷⁵	159	
2009	130	

Vanaf 2005 hanteren we een andere telmethode om het aantal personeelsleden dat niet gereffecteerd of wedertewerkgesteld wordt, vast te stellen. Dit impliceert dat we de cijfers vanaf 2005 niet kunnen vergelijken met de cijfers van de voorgaande jaren. Het is dus niet zo dat er een enorme stijging is van het aantal personeelsleden dat niet gereffecteerd of wedertewerkgesteld kan worden.

2.2.3 De stille reserve⁷⁶

Onder de stille reserve verstaan wij: de ruimte waarover tijdelijke personeelsleden beschikken om meer te gaan werken.⁷⁷ Uiteraard is dit maar een “theoretische” reserve, omdat kan worden aangenomen dat niet iedereen meer wil of kan presteren. Hierbij houden we geen rekening met de groep vastbenoemde leerkrachten die een onvolledige opdracht uitoefenen.

Tabel 74⁷⁸ Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs - uitgedrukt in bft⁷⁹

Potentieel stille reserve	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal personen (zuiver tijdelijk)	12.077	11.718	12.612	12.801	14.086	14.866	15.038	14.781	14.999	14.939	15.779
Gemiddelde opdracht tijdelijk personeelslid	63,4%	64,5%	66,6%	66,8%	67,6%	69,3%	68,9%	64,2%	63,8%	64,3%	62,7%
Aantal bft's reserve	4.423	4.158	4.207	4.245	4.570	4.565	4.673	5.286	5.434	5.331	5.878

⁷⁴ Sinds 2005-2006 is de telling gebaseerd op de totale populatie en uitgaande van de elektronische personeelsdatabank.

⁷⁵ In tegenstelling tot de schooljaren 2005-06 en 2006-07 werd er voor het schooljaar 2007-08, gelet op zeer beperkte evolutie van de cijfers, geen manuele correctie doorgevoerd van de cijfers (concreet controleren van ieder individueel dossier). Er is dus geen sprake van een werkelijke stijging van het aantal resterende TBSOB-gestelden. Het cijfer 159 in 2007-08 moet beoordeeld worden in relatie tot het niet manueel gecorrigeerde cijfer van 165 in het schooljaar 2006-07.

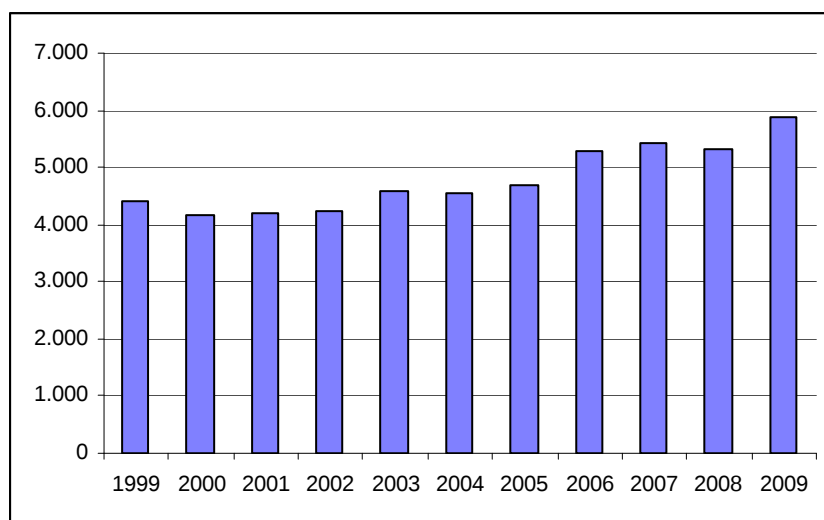
⁷⁶ Beperkt tot het onderwijzend en bestuurspersoneel, exclusief de geco's, tbs 58+ en tbs wegens ziekte.

⁷⁷ Het kan dan gaan om tijdelijke personeelsleden die een deeltijdse opdracht uitoefenen of om tijdelijke personeelsleden die maar voor een beperkte duur zijn aangesteld.

⁷⁸ Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming.

⁷⁹ Geraamd op basis van de vergelijking tussen het aantal zuiver tijdelijke personeelsleden en het aantal budgettaire voltijdse equivalenten verkregen op basis van tijdelijke opdrachten – situatie in januari van elk schooljaar.

Figuur 29 - Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs - uitgedrukt in bft

De voorbije jaren zijn meer tijdelijke personen in het secundair onderwijs tewerkgesteld, zowel uitgedrukt in personen als in bft's. De gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijk personeelslid schommelt tussen 63 en 69 %. We zien hierin geen merkbare evolutie.

Scholen maken echter niet optimaal gebruik van de arbeidsreserve van tijdelijke leerkrachten. De extra werkgelegenheid die ontstaat door vervangingen in de loop van het schooljaar, werd in 2006-2007 als volgt opgevangen:

- voor 81% door meer tijdelijke interimarissen aan het werk te stellen;
- voor amper 19% door elke interimaris gemiddeld meer te laten werken.

In 2007-2008 was dit respectievelijk 88% meer tijdelijke interimarissen en 12% extra werken. De trend die in het basisonderwijs werd vastgesteld (meer extra werken wellicht door de vervanging van korte afwezigheden) was niet in het secundair onderwijs merkbaar.

Voor 2008-2009 is er meer overeenstemming met de cijfers van het basisonderwijs. Zo zijn er 15% minder tijdelijke interimarissen aangesteld in vergelijking met 2007-2008. Bovendien werkte elke interimaris gemiddeld 27% extra.

Tabel 75 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2005-2006⁸⁰

Gebruik van de stille reserve	sep/05	mei/06	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.674	3.259	1.585 (=100%)		
personen	3.240	5.492		1.336 (=84%)	
gemiddelde opdracht interimaris	52%	59%			249 (=16%)

⁸⁰ Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming.

Tabel 76 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2006-2007⁸¹

Gebruik van de stille reserve	sep/06	mei/07	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.708	3.259	1.551 (=100%)		
personen	3.341	5.444		1.259 (=81%)	
gemiddelde opdracht interimaris	51%	60%			292 (=19%)

Tabel 77 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2007-2008⁸²

Gebruik van de stille reserve	sep/07	mei/08	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.811	3.259	1.718 (=100%)		
personen	3.459	6.056		1.513 (=88%)	
gemiddelde opdracht interimaris	52%	58%			205 (=12%)

Tabel 78 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2008-2009

Gebruik van de stille reserve	sep/08	mei/09	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.342	3.271	1.929		
personen	2.980	5.214		1.401 (73%)	
gemiddelde opdracht interimaris	45%	63%			527 (27%)

Op het eerste gezicht is dit onlogisch: men kan verwachten dat scholen de extra uren in de eerste plaats toekennen aan de leerkrachten die al bij hen in dienst zijn – en die zij goed kennen. Het personeelsstatuut legt dit trouwens op (via de voorrangsregeling).

Mogelijke verklaringen hiervoor zijn:

- het uurrooster van de leerkracht die al lesgeeft maar nog deeltijds ter beschikking staat, past niet in het uurrooster van de vacature. In CAO VII werd vastgelegd dat de prestaties van personeelsleden met een deeltijdse opdracht geclusterd moeten worden. Dit zou eigenlijk een grotere inzetbaarheid van de stille reserve tot gevolg moeten hebben, maar dit blijkt niet zo in de realiteit;
- vakinhoudelijk: de bevoegdheden van de kandidaat corresponderen niet met de gevraagde lesopdracht;
- een onvolledige opdracht dicht bij huis geniet de voorkeur boven een volledige opdracht waarvoor een (verre) verplaatsing noodzakelijk is;
- het gebrek aan mobiliteit tussen netten en inrichtende machten, ondanks de scholengemeenschappen. Bijvoorbeeld: de opbouw van TADD-rechten gebeurt volledig binnen een scholengemeenschap. Wil je aan de slag in een school van een andere scholengemeenschap, dan geldt dit opgebouwde recht niet en begin je volledig opnieuw;

⁸¹ Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming.

⁸² Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming.

- de mogelijkheid dat veel tijdelijke (jongere) personeelsleden er bewust voor kiezen om niet voltijds te gaan werken, wegens gezinsredenen of andere persoonlijke motieven;
- vraag en aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt zijn misschien niet voldoende transparant;
- de combinatie werk en gezin is een troef in het onderwijs. Dat blijkt ook hier.

2.3 Indicatoren van een eventueel tekort

2.3.1 De VDAB-databank

2.3.1.1 Vlaanderen

De VDAB-databanken bevatten statistische gegevens m.b.t. vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Voor het secundair onderwijs gebruikt de VDAB twee indelingen: leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs en leraar 3de/4de graad secundair onderwijs.

Tabel 79 Leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen

	Aantal openstaande vacatures eind maart	Vervullingspercentage
maart 2005	63	87%
maart 2006	111	87%
maart 2007	164	78%
maart 2008	274	78%
maart 2009	399	81%
maart 2010	182	90%

Tabel 80 Leraar 3de/4de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen

	Aantal openstaande vacatures eind maart	Vervullingspercentage
maart 2005	51	89%
maart 2006	71	88%
maart 2007	95	78%
maart 2008	221	76%
maart 2009	210	76%
maart 2010	189	83%

Het aantal openstaande vacatures eind maart kende een stijging tussen 2005 en 2008. In maart 2010 zijn er 21 openstaande vacatures minder dan in maart 2009 voor leraars 3de en 4de graad SO.

Net zoals in het basisonderwijs is de daling in maart 2010 wellicht een gevolg van de economische crisis.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er geen soortgelijke gegevens beschikbaar. Actiris beschikt enkel over cijfers voor leerkrachten in het algemeen. Uit deze cijfers blijkt dat 88,8% van de vacatures worden ingevuld⁸³.

Het aantal openstaande vacatures daalt. Dit zou kunnen wijzen op een ontspanning van de onderwijsarbeidsmarkt.

⁸³ Deze gegevens zijn afkomstig van het jaarboek Actiris 2008.

2.3.1.2 Per provincie

Tabel 81 Leraar 1ste en 2de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures per provincie – maart 2010

	Aantal openstaande vacatures eind maart 2010
Antwerpen	61
Limburg	16
Oost-Vlaanderen	25
West-Vlaanderen	31
Vlaams-Brabant	33

De provincie Antwerpen staat op kop met het hoogste aantal openstaande vacatures voor de 1ste en 2de graad secundair onderwijs: 61.

Tabel 82 Leraar 3de en 4de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures per provincie – maart 2010

	Aantal openstaande vacatures eind maart 2010
Antwerpen	71
Limburg	13
Oost-Vlaanderen	26
Vlaams-Brabant	33
West-Vlaanderen	5

Uit bovenstaande tabel blijkt dat provincies Antwerpen en opnieuw Vlaams-Brabant de meeste openstaande vacatures hebben voor de 3de en 4de graad secundair onderwijs.

2.3.2 De leerkrachtendatabank

De VDAB beheert naast haar algemene databank (zie 2.3.1.) ook de leerkrachtendatabank. Deze databank werd in het leven geroepen na de afschaffing van de vervangingspool en is voor de scholen een middel om vervangers te vinden. Kandidaat-leerkrachten kunnen hun cv in deze databank inbrengen, anderzijds kunnen scholen hierin kandidaten zoeken wanneer ze een vervanger nodig hebben. De kandidaat-leerkrachten geven in de databank zelf aan wat hun onderwijsbevoegdheid is.

Hieronder vergelijken we het aantal kandidaat-leerkrachten dat zichzelf voor een bepaalde onderwijsbevoegdheid opgeeft in de leerkrachtendatabank met het aantal tijdelijke uren (interim-uren voor minder dan een schooljaar) dat voor dat vak beschikbaar is. Dit aantal tijdelijke uren is omgerekend naar bft's. Het verschil tussen beide kan een indicatie geven van de vakken die moeilijk ingevuld geraken.

In deze tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- vraag BFT: de vraag naar het aantal fulltime betrekkingen
- aantal in lkdb: het aantal kandidaten in de lerarendatabank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen
- in kiss (1): het aantal kandidaten in de kiss-databank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen
- Gecertificeerd (2): het aantal kandidaten dat beschikt over een vereist bekwaamheidsbewijs voor het bewuste vak
- n_cv_ve (1+2): het aantal kandidaten dat het bewuste vak wil onderwijzen en daarvoor een vereist bekwaamheidsbewijs bezit. We baseren ons op deze groep om het verschil te berekenen.
- knelpunt: het verschil tussen a en e
- percentage spanning: de verhouding tussen a en e

Vakken waarvoor het aantal kandidaten in de leerkrachtendatabank laag ligt t.o.v. het aantal benodigde bft's in interim-uren, geraken wellicht moeilijk ingevuld wanneer in de loop van het schooljaar vervangers moeten worden gezocht.

2.3.2.1 Gewoon secundair onderwijs

Tabel 83 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2010) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2010) in het gewoon secundair onderwijs

vak	Vraag bft	Aantal in lkdb	in kiss (1)	Gecertificeerd (2)	n_cv_ve (1+2)	knelpuntt	% spanning
AV Frans	379,211	1625	1133	384	290	89,21	76,47%
AV wiskunde	377,272	1666	1116	359	291	86,27	77,13%
AV project algemene vakken	156,445	1993	1002	96	80	76,45	51,14%
PV hout	52,34	150	116	14	12	40,34	22,93%
AV Nederlands	449,628	2285	1639	539	425	24,63	94,52%
AV Nederlands voor nieuwkomers	23,804	1015	797	0	0	23,80	0,00%
TV hout	30,65	135	105	14	12	18,65	39,15%
TV technologische opvoeding	82,09	925	160	79	66	16,09	80,40%
PV lassen - constructie	13,214	165	90	0	0	13,21	0,00%
PV mode	8,627					8,63	0,00%
TV mode	8,595					8,60	0,00%
AV Latijn	51,318	235	121	49	45	6,32	87,69%
TV lassen - constructie	5,1	95	53	0	0	5,10	0,00%
PV hotel	34,588	205	168	36	30	4,59	86,74%
PV slagerij	3,967					3,97	0,00%
PV carrosserie	3,127	45	25	0	0	3,13	0,00%
PV centrale verwarming	3,097	35	21	0	0	3,10	0,00%
TV autotechniek	8,708	125	75	8	6	2,71	68,90%
PV autotechniek	6,673	130	81	8	4	2,67	59,94%
PV sanitair	1,614	40	29	0	0	1,61	0,00%
KV hedendaagse dans	1,571	35	14	5	0	1,57	0,00%
TV centrale verwarming	1,55	40	23	0	0	1,55	0,00%
PV autorijtechnieken	1,514	25	8	0	0	1,51	0,00%
TV apotheek	1,5	80	31	14	0	1,50	0,00%
TV huishoudkunde	81,457	600	451	152	80	1,46	98,21%
TV sanitair	1,35	35	25	0	0	1,35	0,00%
TV carrosserie	1,14	45	23	0	0	1,14	0,00%
TV instrumentenbouw	0,9					0,90	0,00%
TV scheepswerktuigkunde	0,835	5	2	0	0	0,84	0,00%
KV klassieke dans	0,8	15	9	5	0	0,80	0,00%
TV slagerij	0,745					0,75	0,00%
TV textiel	0,58	80	63	0	0	0,58	0,00%
PV instrumentenbouw	0,551					0,55	0,00%
TV nautische technieken	0,318	5	4	0	0	0,32	0,00%
TV koeltechniek	0,3	20	12	0	0	0,30	0,00%
PV nautische technieken	0,239	5	4	0	0	0,24	0,00%

TV autorijtechnieken	0,2	10	4	0	0	0,20	0,00%
TV scheepvaart	0,1	5	4	0	0	0,10	0,00%
PV textiel	0,068	105	91	0	0	0,07	0,00%
AV filosofie	0,05					0,05	0,00%
TV zeemanschap	0,047	5	4	0	0	0,05	0,00%

De vakken waarvoor het tekort aan kandidaten het grootst is in verhouding tot het aantal bft's interim-uren, zijn bovenaan gerangschikt. Het tekort aan leerkrachten is het grootst bij de algemene vakken wiskunde, Frans en Nederlands. Daarnaast maken ook heel wat technische en praktische vakken deel uit van het lijstje: hout, mode, technologische opvoeding en lassen-constructie.

Deze rangschikking stemt overeen met het arbeidsmarktrapport van 2009: de knelpuntvakken blijven dezelfde.

2.3.2.2 Buitengewoon secundair onderwijs

Voor het buitengewoon secundair onderwijs beschikken we niet over soortgelijke gegevens. Voor het BuSO wordt het aantal kandidaat-leerkrachten dat zichzelf voor een bepaalde onderwijsbevoegdheid opgeeft in de leerkrachtendatabank, vergeleken met het aantal tijdelijke uren (zowel tijdelijk vacante uren als interim-uren) die voor dat ambt beschikbaar zijn.

Tabel 84 Aantal kandidaat-leerkrachten t.o.v. aantal bft's in tijdelijk vacante en interim-uren (op 15/11/2009) in het buitengewoon secundair onderwijs

Ambt	Vak	Aantal kandidaten in leerkrachten-databank (A)	Aantal bft's in tijdelijke uren (B)	Verhouding tussen A en B
godsdienstleraar	orthodoxe godsdienst	3	8,27	36%
godsdienstleraar	protestantse godsdienst	5	6,426	78%
leraar beroepsgerichte vorming	lassen-monteren	34	20,94	162%
godsdienstleraar	islamitische godsdienst	19	10,387	183%
leraar beroepsgerichte vorming	hout	86	44,424	194%
leraar beroepsgerichte vorming	carrosserie	29	11,832	245%
leraar beroepsgerichte vorming	sanitair	28	8,951	313%
leraar beroepsgerichte vorming	bouw	120	32,684	367%
leraar beroepsgerichte vorming	voeding	297	74,033	401%
leraar beroepsgerichte vorming	bakkerij	33	6,661	495%
leraar beroepsgerichte vorming	agrarische technieken	172	33,974	506%
leraar beroepsgerichte vorming	autotechniek	38	5,038	754%
leraar beroepsgerichte vorming	haartooi- en schoonheidszorgen	124	16,36	758%
leraar beroepsgerichte vorming	schilderen en decoratie	264	34,347	769%
leraar beroepsgerichte vorming	metaal	260	30,678	848%
leraar niet-confessionele zedenleer		278	29,719	935%
leraar beroepsgerichte vorming	huishoudkunde	454	44,74	1015%
leraar beroepsgerichte vorming	verzorging	375	34,304	1093%
godsdienstleraar	katholieke godsdienst	1156	98,664	1172%
godsdienstleraar	israelitische godsdienst	5	0,36	1389%
leraar algemene en sociale vorming		13084	666,33	1964%
leraar asv-spec. l.o.		1945	80	2431%
leraar beroepsgerichte vorming		4273	130,38	3277%
leraar beroepsgerichte vorming	slagerij	28	0,458	6114%
leraar beroepsgerichte vorming	grafische technieken	157	2,497	6288%
leraar beroepsgerichte vorming	verkoop- en kantoortechnieken	2381	36,593	6507%
leraar beroepsgerichte vorming	mechanica	285	0,833	34214%
leraar beroepsgerichte vorming	kleding	217	0,166	130723%
leraar beroepsgerichte vorming	textiel	220	0,166	132530%

2.3.3 Bedrijfsstages

Tijdens de schooljaren 2005-2006, 2006-2007 en 2007-2008 organiseerde de overheid een tijdelijk project waarbij projectscholen van het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs leraren, technisch adviseurs en technisch adviseurs-coördinator konden vervangen die op bedrijfsstage gingen. Het aantal projectscholen dat kon deelnemen aan het tijdelijk project bedrijfsstages was beperkt tot 1/3de van het totale aantal secundaire scholen.

Sinds 1 september 2008 zijn de bedrijfsstages uitgebreid naar alle scholen en alle personeelsleden van het secundair onderwijs met uitzondering van de directeurs en adjunct-directeurs en het statutair meester- vak en dienstpersoneel van het gemeenschapsonderwijs.

Dit systeem creëerde het afgelopen schooljaar 19 fulltime betrekkingen. Voor het lopende schooljaar werd het budget dat daartoe is voorzien slechts voor 37% aangewend (stand van zaken september 2010). Dit kan wijzen op een tekort aan vervangers.

2.3.4 Overwerk (en bijbetrekking)

Als geen geschikte vervanger wordt gevonden, kan een personeelslid worden belast met overwerk of een bijbetrekking uitoefenen. Dit houdt in dat de leerkracht bovenop zijn voltijdse opdracht extra lesuren presteert. Sinds 1 september 2000 wordt dit overwerk/bijbetrekking beter bezoldigd.

Tabel 85 Aantal bft in overwerk/bijbetrekking ⁸⁴

extra vraag in bft	15/nov		15/jan		15/mrt	
	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO
2000	31	0	34	0	44	0
2001	118	5	141	5	186	7
2002	123	10	104	6	122	5
2003	42	1	50	1	63	2
2004	65	1	80	1	103	4
2005	85	2	85	2	125	3
2006	106	5	123	4	142	5
2007	103	2	116	3	150	6
2008	164	2	227	8	215	9

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het overwerk/bijbetrekking in schooljaar 2001-2002 heel sterk is toegenomen in het gewoon secundair onderwijs. Deze trend neemt echter af in de schooljaren 2002-2003 en 2003-2004, maar kent opnieuw een toename sinds 2004-2005.

Er lijkt een correlatie te bestaan tussen het aantal personeelsleden in overwerk/bijbetrekking en de krapte op de onderwijsarbeidsmarkt. Gedurende de periode van schaarste rond de eeuwwisseling steeg het aantal bft's in overwerk en bijbetrekking (zie 2001 en 2002 in de tabel). Een soortgelijke stijging stellen we opnieuw vast in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008.

Dit schooljaar is de stijging vooral waar te nemen binnen het gewoon onderwijs. Zo zijn er binnen het gewoon secundair onderwijs op 15 januari 2008 bijna de helft meer personeelsleden in overwerk/bijbetrekking in vergelijking met 2007. Dit kan wijzen op een tekort op de onderwijsarbeidsmarkt.

2.3.5 Herindiensttreding

Personeelsleden met verlof, terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen of met pensioen kunnen binnen bepaalde cumulatiebepalingen een tijdelijke opdracht opnemen om de school uit de nood te helpen. Dit zijn de zogenaamde herindiensttreder.

Tabel 86 Aantal herindiensttreder - in bft ⁸⁵

extra vraag in bft	15/nov		15/jan		15/mrt	
	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO
2000-2001	7	1	13	0	20	0
2001-2002	4	0	12	0	20	0
2002-2003	6	0	12	1	9	0
2003-2004	2	0	4	0	6	0
2004-2005	2	0	2	0	7	0
2005-2006	5	0	5	0	9	0
2006-2007	41	0	23	0	38	0
2007-2008	34	0	28	0	41	0
2008-2009	33	1	120	3	63	0

⁸⁴ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁸⁵ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

Hoewel scholen in 2005 iets meer gebruik maakten van deze maatregel dan in 2003 en 2004, bleef deze optie tot dan allesbehalve populair. Dit lijkt logisch: wie ervoor opteert om (al dan niet gedeeltelijk) uit het onderwijs te stappen, zal niet snel geneigd zijn terug te keren. Vanaf het schooljaar 2006-2007 was er echter net zoals in het basisonderwijs een opmerkelijke stijging van het aantal herindienststreders. Het aantal herindienststreders stijgt enorm binnen het gewoon secundair onderwijs op 15 januari 2009 in vergelijking met hetzelfde tijdstip het vorige schooljaar (120 tegenover 28). Dit kan wijzen op een tekort aan leraren op de onderwijsarbeidsmarkt.

2.3.6 Anders gekwalificeerde leerkrachten

Als de reserve ontoereikend is, kunnen scholen niet anders dan een beroep doen op leerkrachten die al in het onderwijs (onvolledig of volledig) aan de slag zijn, of werven zij personeelsleden aan die niet beschikken over het gepaste bekwaamheidsbewijs.

Deze indicator geeft aan in welke mate scholen een beroep moeten doen op leerkrachten die slechts beschikken over een "ander" bekwaamheidsbewijs. De aanstelling van leerkrachten met een "ander" bekwaamheidsbewijs kan in de regel maar als er een vastgesteld tekort is aan leerkrachten die over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs beschikken.

Belangrijke factor hierbij voor het secundair onderwijs is de opsplitsing naar vakken. In 2.3.6.3 worden verschillende regio's met elkaar vergeleken.

2.3.6.1 Evolutie van de voorbije schooljaren

Uit onderstaande tabel blijkt dat het aanwerven van leerkrachten die niet over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs beschikken, niet langer een uitzonderingsmaatregel is voor scholen. Gemiddeld 15% van alle tijdelijken die de scholen in het begin van elk schooljaar tewerkstellen – zowel in vacante betrekkingen als in vervangingen - onderwezen een vak waarvoor zij slechts in het bezit waren van een "ander" bekwaamheidsbewijs.

Dit geeft indicaties dat scholen bij de start van het schooljaar soms al moeilijkheden ondervinden om gekwalificeerde leerkrachten te vinden. Alleszins blijkt dat zij het wervingsbeleid van september moeilijker kunnen volhouden in de loop van het schooljaar: het percentage leerkrachten dat in maart een interim uitoefent met een ander bekwaamheidsbewijs, ligt in maart steeds hoger dan in september.

Het schooljaar 2000-2001 is gestart met een relatief hoger aantal leerkrachten met de kwalificatie "andere" in vacante en interim-betrekkingen, een trend die aangehouden werd tot in het schooljaar 2004-2005.

In september 2005 daalde het aantal personeelsleden met een ander bekwaamheidsbewijs lichtjes. Opvallender is dat in maart 2006 van het aantal personeelsleden dat een interim uitoefent maar 12% meer een ander bekwaamheidsbewijs heeft, waar dit in de voorafgaande jaren gemiddeld 17% bedroeg. Deze daling kan eventueel wijzen op een iets makkelijker zoektocht naar personeelsleden met een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in de loop van het schooljaar. Deze trend zette zich door in 2007, toen dat percentage nog verder zakte tot 11%. Anderzijds steeg wel het aantal voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen in interim-uren sinds 1 september 2005 tot en met 1 september 2007, wat ook kon duiden op moeilijkheden om geschikte kandidaten te vinden. In het schooljaar 2008-2009 daalt het aantal voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen bij interimarissen met 5% in vergelijking met het schooljaar 2007-2008. Bij tijdelijke aanstellingen in vacante betrekkingen, stijgt het aantal aanstellingen met 7%. Dit schooljaar is er nagenoeg geen verandering in vergelijking met de twee vorige schooljaren.

In ieder geval zien we over de jaren heen een permanente daling van het aantal aanstellingen met een vereist bekwaamheidsbewijs.

Tabel 87 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs: overzicht van de voorbije schooljaren⁸⁶

Bekwaamheidsbewijs	Tijdelijk vacante uren			Interim-uren		
	vereist	voldoende	andere	Vereist	voldoende	andere
15.3.2000				65%	19%	16%
1.9.2000	63%	24%	12%	66%	20%	13%
15.3.2001	60%	24%	16%	63%	20%	17%
1.9.2001	63%	25%	12%	67%	20%	13%
15.3.2002	61%	23%	16%	62%	20%	18%
1.9.2002	62%	26%	12%	65%	20%	14%
15.3.2003	59%	25%	16%	61%	21%	18%
1.9.2003	60%	28%	11%	64%	21%	15%
15.3.2004	58%	26%	16%	60%	22%	18%
1.9.2004	60%	29%	11%	64%	22%	14%
15.3.2005	59%	27%	14%	60%	23%	17%
1.9.2005	65%	23%	12%	61%	29%	10%
15.3.2006	60%	24%	16%	57%	31%	12%
1.9.2006	65%	24%	11%	61%	30%	9%
15.3.2007	60%	24%	16%	57%	31%	11%
1.9.2007	60%	30%	10%	64%	25%	11%
15.3.2008	57%	31%	12%	59%	26%	15%
1.9.2008	57%	31%	12%	59%	26%	15%
15.3.2009	56%	31%	13%	57%	26%	17%
1.9.2009	57%	31%	12%	60%	26%	14%

2.3.6.2 Per vak of specialiteit

Tabel 87 geeft voor een aantal vaak voorkomende vakken een overzicht van de verhouding tussen de bekwaamheidsrubricering "vereist, voldoende geacht of andere", voor de interimaanstellingen tussen 2000 en 2009.

De aanstellingen van leerkrachten met een "ander" bekwaamheidsbewijs kunnen een *indicatie* van een tekort aan leerkrachten betekenen, maar dit is niet noodzakelijk zo. Immers, als het bekwaamheidsbewijs van een personeelslid getypeerd wordt als een "ander" bekwaamheidsbewijs, betekent dit dat hij of zij niet in het bezit is van een pedagogisch basisdiploma, óf dat het diploma waarover hij/zij beschikt te laag is (bijvoorbeeld bachelor waar een master vereist is). In het eerste geval is het mogelijk dat een leerkracht (bijvoorbeeld een master zonder lerarenopleiding) ingeschreven is in een lerarenopleiding: in dat geval is er niet echt sprake van een "*aanwerving wegens tekorten*".

Uit tabel 88 blijkt dat de aanstelling met een "ander" bekwaamheidsbewijs in 2006 voor alle vakken samen gelijk is aan het aantal in 2005. In 2007 was het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs voor alle vakken gezakt tot 15%. In 2008 is het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs voor alle vakken opnieuw gestegen tot 21%. Dit schooljaar daalt het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs met 5% in vergelijking met 2008-2009.

Voor de verschillende afzonderlijk opgesomde vakken is dit in 2006 en 2007 in globo lichtjes dalend.

Dit wordt voornamelijk gecompenseerd door een toename van het aantal aanstellingen met een voldoende geacht bekwaamheidsbewijs. Dit kan aangeven dat scholen bij het zoeken naar vervangers voor een bepaald vak eerder beroep wensen te doen op leerkrachten met een andere specialiteit dan de vacature, maar die wel al leservaring hebben dan te kiezen voor leraren die nog in opleiding zijn.

⁸⁶ Bron: Arbeidsvoorwaardenbeleid, Departement Onderwijs en Vorming.

In 2008 stijgt in bijna de helft van de gevallen het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs voor de verschillende afzonderlijk opgesomde vakken. In 2009 wordt bij 8 van de 14 onderzochte vakken een stijging vastgesteld in de categorie 'andere bekwaamheidsbewijzen'.

Wat alleszins opvalt is het feit dat het aantal interimleerkrachten met een vereist bekwaamheidsbewijs laag is in de 3de graad, de graad waarin de vakinhouden het meest diepgaand en gespecialiseerd zijn (tabel 89).

Dit wijst duidelijk op een tekort aan masters die opgeleid zijn in het te onderwijzen vak.

Tabel 88 ⁸⁷ Aanstelling met bekwaamheidsbewijs "andere" in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak – schooljaren 2001-2002, 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008⁸⁸, 2008-2009

	BHB ⁸⁹	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
		Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's
Alle vakken	VE	65%		63%		62%		60%		64%	2931	51%	2339	64%		65%		64%		62%	
	VO	19%		20%		20%		20%		18%	824	32%	1466	20%		20%		15%		22%	
	AND	16%	516	17%	719	18%	775	20%	755	18%		16%	740	16%	723	15%	685	21%	663	16%	741
Wiskunde	VE	70%		65%		64%		62%		59%	430	57%	405	59%		60%		62%		60%	
	VO	20%		22%		21%		22%		23%	169	26%	183	28%		29%		29%		31%	
	AND	10%	61	13%	90	15%	105	16%	119	17%	126	17%	123	13%	90	11%	81	9%	63	9%	68
Frans	VE	79%		75%		73%		73%		73%	506	70%	495	70%		71%		68%		63%	
	VO	11%		10%		10%		12%		14%	99	16%	116	17%		17%		20%		22%	
	AND	10%	64	15%	94	17%	107	15%	96	13%	87	13%	93	13%	91	12%	85	12%	93	15%	110
Nederlands	VE	72%		72%		71%		70%		70%	648	70%	635	71%		70%		68%		66%	
	VO	19%		17%		16%		16%		17%	156	18%	164	19%		20%		22%		23%	
	AND	9%	70	11%	90	13%	112	19%	130	13%	118	12%	106	10%	88	10%	97	10%	89	11%	102
Engels	VE	71%		79%		75%		72%		72%	280	72%	273	72%		73%		73%		68%	
	VO	18%		11%		10%		12%		13%	52	16%	61	15%		14%		18%		18%	
	AND	10%	33	10%	34	15%	53	15%	57	14%	56	12%	45	13%	52	13%	52	9%	37	13%	55
Electriciteit, elektro-mechanica, mechanica	VE	44%		42%		43%		41%		44%	216	47%	223	49%		50%		47%		50%	
	VO	15%		20%		21%		20%		22%	110	23%	108	22%		26%		26%		25%	
	AND	42%	83	38%	180	35%	170	39%	103	34%	165	30%	141	29%	142	24%	120	27%	128	25%	116
Hout en Bouw	VE	19%		19%		24%		20%		28%	60	25%	48	25%		28%		24%		25%	
	VO	33%		43%		40%		48%		39%	84	39%	77	40%		40%		39%		34%	
	AND	47%	83	39%	70	36%	63	32%	51	33%	71	36%	70	35%	70	32%	63	37%	68	40%	82
Informatica	VE	2%		9%		16%		26%		34%	33	38%	36	43%		42%		49%		53%	
	VO	89%		78%		72%		54%		51%	50	49%	47	49%		51%		45%		40%	
	AND	9%	6	14%	11	13%	11	20%	18	15%	15	14%	13	8%	7	7%	7	6%	5	8%	7
Duits	VE	52%		63%		61%		61%		63%	43	54%	35	61%		61%		52%		49%	
	VO	28%		18%		20%		18%		16%	11	21%	14	22%		21%		28%		34%	
	AND	20%	14	19%	13	19%	14	21%	14	21%	14	25%	16	17%	9	18%	11	20%	11	17%	10

⁸⁷ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁸⁸ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren /22.

⁸⁹ Bekwaamheidsbewijs. Hierbinnen zijn er drie soorten: het 'vereiste', het 'voldoende geachte' en het 'ander' bekwaamheidsbewijs (cf.

<http://www.ond.vlaanderen.be/leerkrachtendatabank/bekwaamheidsbewijzen/soorten.htm>).

	BH B	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
		Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's			Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's	Interim- uren	bft's
Latijn en Grieks	VE	88%		86%		88%		88%		88%	112	76%	91	76%		79%		80%		76%	
	VO	2%		3%		3%		2%		2%	3	8%	10	9%		10%		9%		10%	
	AN D	10%	11	10%	13	10%	10	10%	11	9%	12	16%	19	15%	19	10%	12	11%	14	14%	17
Economie	VE	80%		81%		79%		73%		80%	79	83%	72	83%		80%		80%		73%	
	VO	11%		6%		8%		6%		7%	7	8%	7	8%		9%		10%		13%	
	AN D	9%	8	12%	12	13%	14	21%	24	13%	13	9%	8	9%	9	11%	10	10%	9	14%	13
Godsdienst	VE	84%		82%		79%		80%		74%	321	74%	325	75%		73%		75%		73%	
	VO	2%		2%		5%		3%		3%	11	3%	13	3%		3%		2%		3%	
	AN D	15%	54	16%	65	16%	68	17%	73	23%	101	23%	101	23%	100	23%	110	23%	108	24%	125
Aardrijks- kunde	VE	72%		66%		65%		64%		64%	146	64%	139	64%		62%		63%		64%	
	VO	20%		18%		19%		20%		21%	49	21%	46	23%		27%		26%		25%	
	AN D	8%	14	16%	32	16%	33	16%	35	14%	33	15%	34	13%	28	11%	24	11%	24	11%	24
Chemie	VE	59%		54%		60%		54%		56%	57	62%	60	57%		63%		56%		55%	
	VO	20%		25%		22%		22%		23%	23	26%	25	24%		23%		29%		31%	
	AN D	21%	15	21%	15	18%	15	25%	24	21%	21	13%	12	19%	18	14%	13	15%	14	14%	12

Tabel 89 ⁹⁰ Aanstelling met bekwaamheidsbewijs "andere" in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2005-2006⁹¹

	BHB	graad 1	%	graad 2	%	graad 3	%
Alle vakken	VE	973	78%	1215	62%	674	53%
	VO	131	11%	450	23%	307	24%
	AND	143	11%	290	15%	286	23%
Wiskunde	VE	218	85%	150	55%	48	28%
	VO	24	9%	93	34%	83	48%
	AND	16	6%	31	11%	43	24%
Frans	VE	171	77%	199	72%	110	59%
	VO	21	9%	49	18%	46	25%
	AND	30	14%	29	10%	31	16%
Nederlands	VE	282	78%	233	70%	119	60%
	VO	49	14%	71	22%	49	25%
	AND	29	8%	27	8%	31	15%
Engels	VE	52	85%	137	75%	87	63%
	VO	3	5%	28	15%	25	18%
	AND	6	10%	18	10%	27	19%
Electriciteit, elektromechanica, mechanica	VE	27	57%	121	45%	92	53%
	VO	7	15%	69	25%	32	19%
	AND	13	28%	81	30%	48	28%
Hout en Bouw	VE	9	36%	17	20%	24	27%
	VO	6	24%	37	43%	37	42%
	AND	10	40%	32	37%	28	31%
Informatica	VE	/	/	39	44%	0	0%
	VO	/	/	43	48%	2	100%
	AND	/	/	7	8%	0	0%
Duits	VE	/	/	12	67%	23	59%
	VO	/	/	4	22%	8	21%
	AND	/	/	2	11%	8	20%
Latijn en Grieks	VE	41	80%	35	73%	17	74%
	VO	1	2%	8	17%	2	9%
	AND	9	18%	5	10%	4	17%
Economie	VE	5	72%	50	85%	26	84%
	VO	1	14%	5	8%	1	3%
	AND	1	14%	4	7%	4	13%
Godsdienst	VE	105	80%	133	77%	92	67%
	VO	5	3%	6	4%	1	1%
	AND	22	17%	33	19%	44	32%
Aardrijkskunde	VE	63	75%	50	67%	20	38%
	VO	14	17%	18	24%	17	33%
	AND	7	8%	7	9%	15	29%
Chemie	VE	/	/	39	54%	16	70%
	VO	/	/	19	26%	4	17%
	AND	/	/	14	20%	3	13%

⁹⁰ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁹¹ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

Tabel 90 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs "andere" in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2006-2007⁹²

	BHB	graad 1	%	graad 2	%	graad 3	%
Alle vakken	VE	973	78%	1215	62%	674	53%
	VO	131	11%	450	23%	307	24%
	AND	143	11%	290	15%	286	23%
Wiskunde	VE	239	84%	142	53%	50	30%
	VO	26	9%	96	36%	84	50%
	AND	20	7%	28	11%	34	20%
Frans	VE	195	79%	210	73%	116	59%
	VO	25	10%	52	18%	47	24%
	AND	27	11%	25	9%	33	17%
Nederlands	VE	293	79%	249	69%	121	56%
	VO	45	12%	86	24%	56	26%
	AND	34	9%	26	7%	38	18%
Engels	VE	54	87%	151	75%	88	63%
	VO	4	6%	31	15%	23	17%
	AND	4	7%	19	10%	28	20%
Electriciteit, elektromechanica, mechanica	VE	30	58%	125	48%	91	51%
	VO	7	14%	71	27%	45	25%
	AND	14	28%	64	25%	43	24%
Hout en Bouw	VE	6	32%	21	26%	27	28%
	VO	4	21%	37	46%	38	40%
	AND	10	47%	23	28%	31	33%
Informatica	VE	/	/	37	43%	0	0%
	VO	/	/	44	50%	2	100%
	AND	/	/	6	7%	0	0%
Duits	VE	/	/	12	61%	23	60%
	VO	/	/	5	28%	7	18%
	AND	/	/	2	11%	8	22%
Latijn en Grieks	VE	38	86%	39	73%	17	80%
	VO	1	2%	9	17%	3	13%
	AND	5	12%	6	10%	2	7%
Economie	VE	4	50%	44	87%	28	77%
	VO	2	32%	4	9%	2	5%
	AND	1	18%	2	4%	7	18%
Godsdienst	VE	109	77%	142	76%	94	66%
	VO	6	4%	6	3%	4	3%
	AND	27	19%	39	21%	43	31%
Aardrijkskunde	VE	69	79%	46	62%	16	32%
	VO	15	17%	22	29%	21	40%
	AND	3	4%	6	9%	14	28%
Chemie	VE	/	/	43	60%	16	73%
	VO	/	/	18	26%	3	13%
	AND	/	/	10	14%	3	14%

⁹² Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

Tabel 91 ⁹³ Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2007-2008⁹⁴

	BHB	graad 1	%	graad 2	%	graad 3	%
Alle vakken	VE	986	77%	1.242	62%	664	54%
	VO	159	12%	492	25%	335	27%
	AND	142	11%	267	13%	240	19%
Wiskunde	VE	228	84%	156	58%	46	30%
	VO	29	11%	96	35%	78	51%
	AND	15	5%	19	7%	29	19%
Frans	VE	176	74%	202	68%	123	61%
	VO	35	15%	64	21%	47	23%
	AND	27	11%	33	11%	33	16%
Nederlands	VE	271	76%	247	69%	105	53%
	VO	55	15%	82	23%	63	31%
	AND	31	9%	28	8%	31	16%
Engels	VE	54	83%	151	74%	85	65%
	VO	5	8%	37	18%	30	23%
	AND	6	9%	15	8%	15	12%
Elektriciteit, elektromechanica, mechanica	VE	30	64%	103	42%	91	50%
	VO	6	13%	72	30%	44	24%
	AND	11	23%	70	28%	47	26%
Hout en Bouw	VE	8	35%	16	19%	19	26%
	VO	4	17%	38	45%	29	39%
	AND	11	48%	31	36%	26	35%
Informatica	VE	0	/	44	51%	0,4	16%
	VO	0	/	38	44%	2	80%
	AND	0	/	5	5%	0,1	4%
Duits	VE	0	/	10	52%	19	51%
	VO	0	/	6	32%	10	27%
	AND	0	/	3	16%	8	22%
Latijn en Grieks	VE	43	86%	40	77%	16	73%
	VO	1	2%	7	13%	3	14%
	AND	6	12%	5	10%	3	13%
Economie	VE	5	63%	41	80%	27	79%
	VO	2	25%	6	12%	2	6%
	AND	0,5	12%	4	8%	5	15%
Godsdienst	VE	114	77%	143	77%	99	69%
	VO	6	4%	4	2%	2	1%
	AND	28	19%	39	21%	42	30%
Aardrijkskunde	VE	65	75%	52	66%	19	36%
	VO	16	18%	20	26%	21	40%
	AND	6	7%	6	8%	13	24%
Chemie	VE	0	/	37	54%	15	60%
	VO	0	/	22	32%	4	16%
	AND	0	/	9	14%	6	24%

⁹³ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁹⁴ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

Tabel 92 ⁹⁵ Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2008-2009 ⁹⁶

	BHB	graad 1	%	graad 2	%	graad 3	%
Alle vakken	VE	993	75%	1252	62%	675	50%
	VO	177	13%	505	25%	382	28%
	AND	161	12%	277	14%	303	22%
Wiskunde	VE	241	79%	166	60%	47	27%
	VO	43	14%	92	33%	102	58%
	AND	21	7%	20	7%	27	15%
Frans	VE	161	67%	204	66%	113	53%
	VO	34	14%	75	24%	62	29%
	AND	44	18%	30	10%	37	17%
Nederlands	VE	263	75%	236	67%	119	51%
	VO	55	16%	84	24%	73	31%
	AND	31	9%	31	9%	40	17%
Engels	VE	56	85%	148	72%	78	55%
	VO	5	8%	38	18%	34	24%
	AND	5	8%	20	10%	30	21%
Elektriciteit, elektromechanica, mechanica	VE	26	63%	112	44%	101	55%
	VO	6	15%	72	29%	41	23%
	AND	9	22%	68	27%	40	22%
Hout en Bouw	VE	11	46%	20	22%	21	23%
	VO	6	25%	39	43%	25	28%
	AND	7	29%	31	34%	44	49%
Informatica	VE	0	/	47	53%	1	33%
	VO	0	/	35	39%	2	67%
	AND	0	/	7	8%	0	/%
Duits	VE	0	/	9	47%	20	50%
	VO	0	/	7	37%	13	33%
	AND	0	/	3	16%	7	18%
Latijn en Grieks	VE	39	78%	37	73%	14	82%
	VO	2	4%	9	18%	1	6%
	AND	9	18%	5	10%	2	12%
Economie	VE	3	43%	41	79%	23	70%
	VO	3	43%	7	13%	2	6%
	AND	1	14%	4	8%	8	24%
Godsdienst	VE	121	77%	150	75%	106	67%
	VO	7	4%	5	2%	4	3%
	AND	30	19%	46	23%	49	31%
Aardrijkskunde	VE	72	78%	50	67%	18	35%
	VO	16	17%	20	27%	19	37%
	AND	4	4%	5	7%	14	27%
Chemie	VE	0	/	32	52%	14	61%
	VO	0	/	22	36%	4	17%
	AND	0	/	7	11%	5	22%

⁹⁵ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming.

⁹⁶ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

2.3.6.3 Volgens regio

In dit onderdeel maken wij een regionale vergelijking van deze indicator, waarbij de toestand in verschillende stedelijke gebieden en meer landelijke regio's tegenover elkaar worden afgezet. Dit moet toelaten een duidelijker zicht te krijgen op de mogelijke specifieke wervingsproblemen in de stedelijke agglomeraties.

Zo blijkt dat de stedelijke gebieden Brussel en Antwerpen de grootste moeite hebben om gekwalificeerde vervangers te vinden. Limburg, Gent en Vlaams-Brabant blijven grosso modo door de jaren heen onder het Vlaamse gemiddelde (13% in 2008). Dit is niet meer het geval voor het schooljaar 2009. Alle regio's schommelen dan rond het Vlaamse gemiddelde (27%).

Tabel 93 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15 maart)⁹⁷

15.3.2000	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	65,09%	59,96%	62,73%	67,92%	62,38%	66,09%
Voldoende	19,41%	21,69%	18,66%	21,70%	22,94%	19,89%
Andere	15,51%	18,65%	18,61%	10,38%	14,68%	14,02%

15.3.2001	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	61,39%	54,97%	56,79%	60,88%	62,11%	62,71%
voldoende	21,91%	24,44%	20,44%	22,09%	23,17%	20,77%
andere	16,70%	20,59%	22,78%	17,04%	14,72%	16,52%

15.3.2002	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	62,11%	54,92%	55,37%	60,51%	63,39%	63,32%
voldoende	20,32%	23,55%	18,27%	20,83%	22,04%	18,32%
andere	17,57%	21,53%	26,37%	18,66%	14,57%	18,36%

15.3.2003	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	60,48%	54,06%	52,66%	63,92%	62,90%	60,43%
voldoende	21,12%	22,42%	20,12%	19,99%	21,96%	20,65%
andere	18,40%	23,52%	27,22%	16,09%	15,15%	18,92%

15.3.2004	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	60,38%	55,78%	52,53%	60,97%	65,21%	61,28%
voldoende	21,90%	23,04%	19,55%	21,52%	21,99%	21,10%
andere	17,72%	21,18%	27,91%	17,50%	12,81%	17,62%

15.3.2005	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	59,60%	55,33%	47,90%	61,82%	63,17%	61,64%
voldoende	23,10%	24,18%	24,08%	24,10%	22,29%	22,00%
andere	17,30%	20,49%	28,02%	14,08%	14,54%	16,37%

⁹⁷ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, Departement Onderwijs en Vorming.

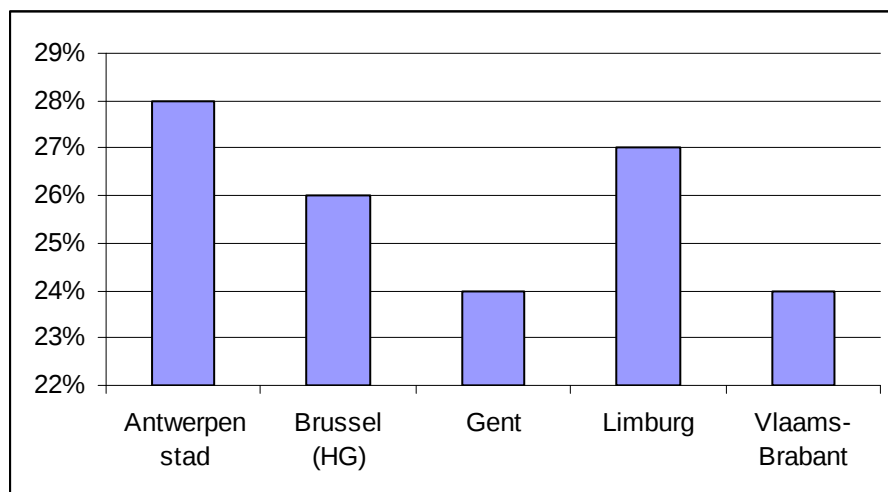
15.3.2006	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	59,68%	56,07%	52,93%	63,26%	60,98%	61,67%
Voldoende	23,93%	25,08%	23,74%	23,02%	23,81%	23,29%
Andere	16,38%	18,84%	23,33%	13,72%	15,21%	15,04%

15.3.2007	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	61%	58%	51%	63%	60%	61%
Voldoende	26%	26%	23%	24%	25%	24%
Andere	13%	17%	26%	13%	15%	15%

15.3.2008	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	60%	54%	53%	61%	59%	61%
Voldoende	27%	29%	24%	25%	26%	24%
Andere	13%	17%	23%	14%	15%	14%

15.3.2009	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	13%	18%	25%	14%	16%	17%
Voldoende	59%	53%	50%	62%	58%	59%
Andere	27%	28%	26%	24%	27%	24%

Figuur 30 Aanstelling met ander bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs volgens regio voor het schooljaar 2009-2010.

2.3.7 Evolutie masters in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs

Als overheid vinden we het belangrijk dat er voldoende masters aan de slag zijn in het secundair onderwijs. Daarom zullen we vanaf het arbeidsmarktrapport 2010 ook het aantal leerkrachten met een masterdiploma in de 2de en de 3de graad opvolgen.

Als we het percentage van het aantal leerkrachten dat aangesteld is met een diploma van masters binnen de tweede en derde graad van het secundair onderwijs vergelijken met 10 jaar geleden, merken we dat het aantal leerkrachten met dat diploma lichtjes is toegenomen.

Algemeen gesproken kunnen we stellen dat er zich weinig fluctuaties voordoen over de schooljaren heen.

Tabel 94 Percentages leerkrachten met een diploma master binnen de tweede en de derde van het secundair onderwijs t.a.v. het totaal aantal aangestelde leerkrachten in de 2de en de 3de graad

Schooljaar	Aantal leerkrachten met 'ten minste master' binnen de tweede graad van het secundair onderwijs	Aantal leerkrachten met 'ten minste master' binnen de derde graad van het secundair onderwijs
2000-2001	40,58%	72,31%
2001-2002	41,37%	72,99%
2002-2003	42,29%	74,00%
2003-2004	42,91%	75,05%
2004-2005	43,60%	75,80%
2005-2006	44,24%	75,99%
2006-2007	44,21%	76,35%
2007-2008	43,54%	76,49%
2008-2009	43,12%	76,65%
2009-2010	42,39%	76,18%

2.4 Conclusie

Het secundair onderwijs

Het huidige tekort of overschot aan leerkrachten kunnen we niet exact bepalen. De beste indicator vormen de gegevens uit de leerkrachtendatabank van de VDAB. Het aantal openstaande vacatures eind maart 2009 bedroeg 399 leerkrachten voor de eerste en tweede graad en 210 voor de derde en vierde graad. Samen betekent dit dat er 609 vacatures voor het secundair onderwijs niet ingevuld geraakten.

In het eerste deel van dit hoofdstuk brachten we de vraag naar leraren in het secundair onderwijs voor de volgende jaren (van 2009 tot en met 2012) in kaart. Vooral door de uitstroom omwille van de vergrijzing zullen scholen tijdens deze periode **4.423** vacante betrekkingen moeten invullen.

Concreet zullen er **7.328** nieuwe leerkrachten mogelijk beschikbaar zijn voor het secundair onderwijs, terwijl er een vraag is van **5.032** (4.423 nieuwe betrekkingen + 609 niet-ingevulde plaatsen in de leerkrachtendatabank).

Bij deze prognose moeten we de volgende kanttekeningen plaatsen:

- er is rekening gehouden met de doorstromingspercentages van de lerarenopleiding naar het onderwijs in 2008 en met de uitstroom uit het onderwijs. De doorstroming én de uitstroom zijn wellicht zeer conjunctuurgevoelig en aan schommelingen onderhevig;
- voor de specifieke lerarenopleiding aan de universiteit en de lerarenopleiding aan de centra voor het volwassenenonderwijs gaan wij uit van de hypothese dat de jaarlijkse instroom op de arbeidsmarkt gedurende bovengenoemde tijdsspanne constant blijft. De doorstroming van het aantal gediplomeerden is wellicht een overschatting gelet op de daling van het aantal inschrijvingen (53%);
- het aantal afgestudeerden van de GPB-opleiding moeten we relativeren, in die zin dat heel wat van deze studenten al daadwerkelijk lesgeven en dus niet als nieuwe instroom mogen worden beschouwd. Niettemin biedt deze groep zich ieder jaar in het onderwijs aan (als onmiddellijke lesgever zonder pedagogische opleiding), zodat we ze als potentiële leerkrachten kunnen beschouwen;
- hoewel het aantal leerlingen in het secundair onderwijs momenteel in dalende lijn zit, verwachten we op termijn een toename van de leerlingenaantallen;
- over zij-instromers zijn geen cijfers beschikbaar.

Maken we de optelsom van vraag en aanbod, dan betekent dit dat er in de komende vier jaar (2009-2012) een overschot zal zijn van **2.296** leerkrachten secundair onderwijs. Concreet gaat het om **2,2** leerkrachten per secundaire school. Anderzijds biedt het secundair onderwijs via zijn diverse studierichtingen in totaal een 150-tal verschillende vakken aan. We kunnen bijgevolg dus niet echt spreken van een overschot.

Beleidsaanbevelingen

Vooraf

Het is belangrijk om de conclusies van het rapport in hun juiste context te duiden en te nuanceren.

- De vermelde huidige tekorten zijn de minimale of meetbare tekorten die gebaseerd zijn op de databank van de VDAB.
- Dit rapport drukt een betrekking uit in budgettaire fulltime equivalent (bft). Deze meeteenheid komt niet noodzakelijk overeen met exact een persoon want gemiddeld zijn er 1,7 personen nodig om een opdracht in te vullen. We kunnen dan ook vooropstellen dat het reëel tekort/overschot altijd groter/kleiner is dan het meetbaar tekort/overschot dat deze studie berekent.
- Het omgekeerde is uiteraard ook waar: niet elke leerkracht die op de arbeidsmarkt beschikbaar is, is daadwerkelijk te matchen met een concrete behoefte. Zelfs op momenten met grote tekorten blijven er bijvoorbeeld nog werkzoekende leerkrachten ingeschreven bij de VDAB. Dit is zeker het geval in het secundair onderwijs.
- Het rapport gaat uit van een kwantitatieve – en niet kwalitatieve – benadering van het lerarentekort. Leerkrachten die een school aanstelt zonder de vereiste kwalificaties, worden in dit rapport als een indicator van een kwalitatief tekort naar voor geschoven. Het aantal leerkrachten dat op deze manier is aangesteld, nemen we echter niet op bij de vaststelling van het huidig kwantitatief tekort.
- Prognoses over de in- en doorstroom van leerlingen en over de gewone en vervroegde pensionering van leerkrachten blijven prognoses en zijn altijd afhankelijk van nieuwe onderwijsinterne (beleidsmaatregelen, perceptie t.o.v. het beroep...) en externe (de algemene conjunctuur...) evoluties. Dat geldt eveneens voor de prognoses met betrekking tot de doorstroom van studenten in de lerarenopleiding naar de onderwijsmarkt.

Aanbevelingen voor de overheid

Algemeen

1. De schaarste aan onderwijsverstrekkers en de herwaardering van het lerarenberoep is het voorwerp van een debat dat niet alleen in Vlaanderen, maar ook internationaal wordt gevoerd. De overheid moet er, samen met alle onderwijspartners, naar streven dat scholen op korte en middellange termijn kunnen beschikken over voldoende bekwame en gemotiveerde leerkrachten. Op korte termijn zijn hiervoor maatregelen noodzakelijk met onmiddellijke impact. Voor de middellange termijn vereist dit een samenhangende en omvattende aanpak en permanent strategisch overleg met alle betrokkenen over het versterken van het beroep van leerkracht. Geplande of nieuwe beleidsmaatregelen om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen, zullen gehypothekeerd worden als de kwaliteit én de kwantiteit van het leerkrachtenkorps erop achteruit gaat. De huidige minster bevoegd voor het onderwijs geeft hiertoe een zeer goede aanzet met het loopbaandebat dat moet uitmonden in een lerarenloopbaanpak.
2. Het Vlaams onderwijs stelt een groot aantal mensen tewerk. In het schooljaar 2008-2009 stonden in het basisonderwijs en secundair onderwijs 115.374 voltijdse equivalenten op de betaalrol van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Dit is een stijging van 2,2 % t.o.v. 2003-2004.

De omvang van het onderwijspersoneel is niet enkel een gevolg van de schommelingen in de leerlingenaantallen. Ook het beleid speelt hierin een belangrijke rol: extra omkadering werd toegekend om de kwaliteit van het onderwijs te vergroten en de werkdruk van de leerkrachten te verminderen. We moeten ons de vraag stellen in welke mate de tewerkstelling in het onderwijs in de toekomst nog kan groeien? Bij de ontwikkeling van nieuw beleid zal alleszins gezocht moeten worden naar creatievere oplossingen.

3. Reeds in 2004 adviseerde de OESO⁹⁸ om de marketingcampagne van een aantal jaren voordien verder te zetten en te verruimen, zodat de Vlamingen het werk dat leerkrachten verrichten naar waarde schatten, meer begrip opbrengen voor de verwezenlijkingen van de scholen, een correcter beeld krijgen van het werk dat leerkrachten eigenlijk verrichten, de brede waaier van vaardigheden die zij daarbij gebruiken en de voordelen die de job oplevert. Dit is een aandachtspunt dat in het recent opgestarte loopbaandebat aandacht verdient.

De lerarenopleiding

4. De lerarenopleiding kan in bepaalde groepen meer rekruteren: mannen en allochtonen⁹⁹.

De vervrouwelijking, zo bleek reeds uit vroeger onderzoek, heeft geen negatieve consequenties voor de kwaliteit van het onderwijs (Siongers, 2002)¹⁰⁰. Sommigen vrezen echter dat het sterk vrouwelijke karakter van het onderwijs zal leiden tot lagere lonen en een lager beroepsprestige. Maar ook dit blijkt ongegrond op basis van longitudinaal onderzoek.

De feminisering van het onderwijs blijkt niet negatief te zijn, noch voor de kwaliteit van het onderwijs, noch voor de verloning en het prestige op lange termijn. Mannen moeten niet om die reden worden aangetrokken, wel omdat een genderevenwicht in het beroep niet slecht is en vooral omdat scholen slechts in de vervangbehoefte zullen kunnen voorzien als zowel jonge mannen als vrouwen zich door het beroep aangetrokken voelen.

Het Vlaamse onderwijs telt ook nagenoeg geen leerkrachten van allochtone origine¹⁰¹. Het percentage allochtonen verschilt echter niet sterk van andere tewerkstellingssectoren. Ook andere tewerkstellingssectoren waarin voornamelijk hooggeschoolden worden tewerkgesteld, kennen een lage instroom van allochtonen.

Voor het aantrekken van allochtone jongeren in de lerarenopleiding moet aan een drietal struikelblokken worden gewerkt. Een eerste struikelblok vormt het imago van het beroep. Uit vroeger onderzoek bleek reeds dat de ondervertegenwoordiging van allochtonen deels een kwestie is van het imago en de beeldvorming omtrent het lerarenberoep (Lacante et al., 2007). Er moet duidelijk gewerkt worden aan het beeld dat de allochtone gemeenschap van het lerarenberoep heeft en de toekomstperspectieven die een lerarenopleiding bieden.

Dit betekent ten tweede echter ook dat allochtonen goede perspectieven op een permanente job in het onderwijs moeten krijgen.

Een derde struikelblok vormt de taalkennis en taalvaardigheid. Het is daarom aangewezen dat allochtone studenten tijdens hun eerste jaar lerarenopleiding kunnen rekenen op begeleiding op vlak van taalvaardigheid.

Het Project 'Aansluiting en Maatschappelijke Differentiatie in de Lerarenopleiding' AMDLER kaderde binnen het doelgroepenbeleid dat de Vlaamse Regering sinds 1991 in het onderwijs voert. Het betreft een driejarig project dat werd opgestart in het academiejaar 1999-2000 en dat afloopt einde academiejaar 2001-2002. Het project heeft twee doelen: enerzijds de professionalisering van het lerarenambt, zodat leraars beter kunnen omgaan met de doelgroepen en anderzijds de verhoging van de doorstroom van allochtonen en kansarme autochtone studenten in de lerarenopleiding. De verbetering van de in- en doorstroom wordt bereikt via een actief rekruteringsbeleid, gedifferentieerde begeleiding en een doordachte en aangepaste opbouw van het programma. De hogeschool moet een instroom van minstens 5% en een aantoonbaar verhoogde doorstroom realiseren.

De evaluatie van het project toonde aan dat in de meeste hogescholen de instroom van allochtone studenten nog steeds te gering was. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de instroom van allochtonen niet louter de verantwoordelijkheid is van de hogescholen: de secundaire scholen hebben ook een verantwoordelijkheid op vlak van de voorbereiding op en de oriëntatie naar het hoger onderwijs van hun allochtone leerlingen.

Positieve effecten qua instroom, doorstroom zijn meestal beperkt gebleven tot bepaalde

⁹⁸ Effectieve leerkrachten aantrekken, bijscholen en behouden. Country Note : de Vlaamse Gemeenschap.

⁹⁹ OBPWO 06.02 'Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen.' Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming.

¹⁰⁰ Cf. Actieplan gender. (2009). Ministerie Onderwijs en Vorming.

¹⁰¹ OBPWO 06.02 'Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen.' Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming.

hogescholen, meestal die hogescholen die voor de aanvang van het project zelf al aandacht hadden voor de doelgroepen.

Om meer studenten uit kansengroepen aan te trekken worden gedurende de academiejaren 2008-2009, 2009-2010 en 2010-2011 projecten in de lerarenopleidingen gesubsidieerd die op experimentele basis de instroom, doorstroom en uitstroom van deze doelgroepen bevorderen.

5. De inschrijvingen voor de lerarenopleiding in de centra voor volwassenenonderwijs kenden in de jaren 2002-2005 een enorm succes. Het gaat hier om mensen die naast hun huidige job een lerarenopleiding volgen. Uit de cijfers blijkt dat het om een groot potentieel aan kandidaat-leerkrachten gaat.

De hervorming van de lerarenopleiding, waarbij een maximale gelijkvormigheid van de verschillende lerarenopleidingen is nagestreefd, heeft een verzwaring van die opleiding en de opleiding aan de universiteiten en hogescholen tot gevolg, wat zowel bij de universiteiten als de centra voor volwassenenonderwijs tot een vermindering van het aantal inschrijvingen leidt. De verzwaring van de opleiding was een welbewuste en terechte keuze, maar de gevolgen (doorstroom naar het onderwijs) moeten vanzelfsprekend zeer scherp worden gemonitord. Recente cijfers tonen aan dat het aantal inschrijvingen in de specifieke lerarenopleiding aan de hogescholen en de universiteiten in het academiejaar 2009-2010 stijgt met 35% in vergelijking met het academiejaar 2008-2009.

Bovendien stellen we ook vast dat de doorstroom van de specifieke lerarenopleiding aan de hogescholen en de universiteiten naar het onderwijs is gestegen met 7% in vergelijking met 2007.

6. De praktijkcomponent werd in de vernieuwde lerarenopleiding versterkt. Wat de invloed daarvan zal zijn op de uitstroom uit het onderwijs, moet we verder opvolgen.
7. In 2009 bevestigde de VDAB dat het beroep van kleuteronderwijzer, onderwijzer en leraar secundair onderwijs (m.u.v. lichamelijke opvoeding en plastische kunsten) een knelpuntberoep is. Dit betekent dat een werkzoekende, mist hij voldoet aan een aantal voorwaarden, een vrijstelling van beschikbaarheid op de arbeidsmarkt kan verkrijgen. Deze vrijstelling laat toe om een voltijdse opleiding te volgen zonder verlies van de werkloosheidsuitkering. Deze maatregel moet op een breder forum bekend gemaakt worden. Zie ook verder: aandacht voor het kleuteronderwijs!

Het begin van de loopbaan

8. Een belangrijke factor met onmiskenbaar effect op de onderwijsarbeidsmarkt is het vroegtijdige vertrek van jonge leerkrachten uit het onderwijs. De vroegtijdige uitstroom betekent een groot verlies van potentieel (29,5% in het basisonderwijs, 36 % in het secundair onderwijs). Het verdient aanbeveling om hieraan prioritaire aandacht te besteden.

In de periode 2010-2012 zal de minister met de sociale partners overleggen met het oog op het afsluiten van een lerarenloopbaanpact. Binnen deze besprekingen krijgt de problematiek van de beginnende leraar alvast prioriteit.

9. Een onderwijsloopbaan voor pas afgestudeerde leerkrachten start vaak met korte interims. De arbeidssituatie voor deze interimaire leraren wordt precies gekenmerkt door werk- en inkomensonzekerheid en een hoge werkdruk. Voor jonge leerkrachten kan het erg lang duren vooraleer ze (voltijds) vast benoemd worden. Het ligt voor de hand dat dit één van de belangrijkste redenen is waarom veel jonge leerkrachten vroegtijdig afhaken. Ook voor (potentiële) zij-instromers blijkt het gebrek aan werkzekerheid een vaak onoverkomelijke hindernis¹⁰².

Anderzijds hebben de scholen van het basis- en secundair onderwijs nood aan deze interim-arbeidskrachten: zij moeten jaarlijks een beroep kunnen doen op duizenden leerkrachten die als 'reserve' ter beschikking staan om te worden ingeschakeld in interims als de titularis-leerkrachten uitvallen.

De doelstelling van de vervangingspool die in 2000 werd opgericht, was een verbetering van

¹⁰² OBPWO 03.02.: "Aanwerving van leraren technische en praktijkvakken". Professor J.C. Verhoeven en Koen Stassen, KU Leuven.

de arbeidsomstandigheden van de leerkrachten die als vervanger (interimaris) aan het werk zijn, door hen zekerheid van werk en inkomen te bieden voor een volledig schooljaar. Deze verbeterde arbeidsvoorwaarden moesten de start van een onderwijsloopbaan aantrekkelijker maken en meer leerkrachten behouden voor/aantrekken naar het lerarenberoep. Door een inefficiënte inzet van de personeelsleden in de vervangingspool, was de kostprijs ervan veel te hoog.

Een alternatieve oplossing kan erin bestaan om de voordelen van de vervangingspool (werkzekerheid voor startende leerkrachten) te combineren met een financiële responsabilisering op het lokale niveau (minimaal het niveau van de scholengemeenschappen). Een eerste aanzet is hiertoe gegeven via het systeem van de vervangingen van korte afwezigheden, waarbij aan de scholengemeenschappen een vervangingsenveloppe ter beschikking werd gesteld voor de invulling van korte vervangingen. Sinds schooljaar 2008-2009 creëerde de overheid de mogelijkheid interimarissen aan te stellen voor een volledig schooljaar. Scholen maken daarvan slechts zeer matig gebruik van. Nochtans kunnen zulke systemen bijdragen tot een beter statuut voor beginnende leraren.

10. Aan de vaste benoeming wordt bij voorkeur niet getornd. Onderzoek heeft immers aangetoond dat een vaste aanstelling één van de belangrijkste troeven van het onderwijs is.
11. Sinds het schooljaar 2005-2006 beheert de VDAB de leerkrachtendatabank, waarin kandidaat-leerkrachten hun CV beschikbaar kunnen stellen voor de scholen. Deze databank is niet alleen een belangrijke stap voorwaarts om vraag- en aanbodzijde op een eenvoudige wijze met elkaar in contact te brengen en de mobiliteit te verhogen, maar kan ook een belangrijk hulpmiddel zijn om regionale verschillen op te vangen. Precies daarom moet de werking van de leerkrachtendatabank worden voortgezet en op geregelde tijdstippen extra in de verf worden gezet voor zowel kandidaat-leerkrachten als scholen. Verder moeten we onderzoeken of de werking van de databank niet geoptimaliseerd kan worden, en of scholen ook niet op een meer systematische wijze hun vacatures via dit kanaal kunnen bekend maken. Zie ook verder: aandacht voor het kleuteronderwijs!
12. Om vraag en aanbod nog beter op elkaar af te stemmen, kan regionaal worden samengewerkt tussen scholen, lerarenopleidingen, CVO's, het bedrijfsleven, de VDAB en andere organisaties in de regio's. Vooral binnen het secundair onderwijs kunnen leerkrachten in "knelpuntvakken" gedeeld worden, kunnen zij-instromers worden ingezet en zijn uitwisselingen mogelijk van hoger opgeleiden uit het bedrijfsleven.
13. Uit een onderzoek¹⁰³ naar het aanwervingsbeleid van technische en beroepsscholen blijkt dat het systeem van bekwaamheidsbewijzen heel wat directeurs parten speelt bij hun personeelsplanning. Hierdoor kunnen ze niet steeds de personeelsleden aanwerven die eigenlijk het meest geschikt zijn voor het betrokken vak. De bevroegde directeurs in het OBPWO-onderzoek pleiten voor meer autonomie en voor de erkenning van elders verworven competenties en kwalificaties. Ook deze discussie zal deel uitmaken van het loopbaan debat.
14. Het potentieel aan zij-instromers moet verder worden aangeboord. Het in aanmerking nemen van andere beroepservaring voor leerkrachten in bepaalde knelpuntdisciplines moet bespreekbaar worden. Eventueel zijn andere incentives mogelijk, bijvoorbeeld een conjunctuurbonus voor wie start en blijft als leerkracht in een knelpuntvak of -regio. Zie ook verder: aandacht voor het kleuteronderwijs!
15. Uit de werkloosheidscijfers blijkt dat er tijdens het schooljaar een aantal werkloze leerkrachten beschikbaar blijft voor de arbeidsmarkt. Zij gaan om één of andere reden niet in op het aanbod aan jobs in het onderwijs. De VDAB kan onderzoeken wat hiervan de oorzaak is en, of remediëring mogelijk of noodzakelijk is.

Tijdens de loopbaan

¹⁰³ OBPWO 03.02.: "Aanwerving van leraren technische en praktijkvakken". Professor J.C. Verhoeven en Koen Stassen, KU Leuven.

16. Leerkrachten op wie de school een beroep doet om naast hun fulltime opdracht nog extra prestaties te leveren, of personeelsleden die een beroepsleven buiten het onderwijs hebben, maar die bereid zijn in het onderwijs een opdracht te aanvaarden, moeten een volwaardig salaris ontvangen. Sinds 1 september 2009 is dit een feit. Het effect van deze maatregel wordt opgenomen in het volgende arbeidsmarktrapport.
17. Sinds september 2000 is het mogelijk dat scholen een beroep doen op leerkrachten die met verlof of gepensioneerd zijn. Sinds 1 september 2009 is deze maatregel uitgebreid naar alle onderwijsniveaus en alle personeelsleden. Bovendien kunnen nu ook 65-plussers opnieuw aan de slag. Het effect van deze maatregel moet eveneens worden opgevolgd.
18. Een stevig personeelsbeleid vergt professionele schoolleiders. Zij hebben een aanzienlijke invloed op arbeidsprestaties, de arbeidstevredenheid en de professionalisering van leerkrachten. De voorbije jaren heeft de overheid sterk geïnvesteerd in schoolleiders: loonsverhoging, bijkomende middelen voor nascholing, creëren van een vormingsfonds. Dit beleid moet worden gecontinueerd.

Het einde van de loopbaan.

19. Op 1 september 2002 wijzigden de modaliteiten van de terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen van de personeelsleden van het onderwijs. De doelstelling van deze wijzigingen was in de eerste plaats het tekort aan leerkrachten opvangen. Het optrekken van de TBS-leeftijd van 55 naar 58 jaar (56 jaar voor kleuteronderwijzers), gecombineerd met een financiële sanctionering van wie vroeger uitstapt, moest de uitstroom van oudere personeelsleden tegengaan en op die manier de reserve aan nieuwkomers op de arbeidsmarkt versterken. Om de overgang naar 58 jaar te verzachten werd een overgangsmaatregel voorzien voor personeelsleden geboren in 1947-1954. In het jaarlijkse evaluatierapport wordt de evolutie in kaart gebracht van de procentuele aandelen van de nog actieve personeelsleden die de leeftijd van 55 jaar hebben bereikt en de TBS-ers¹⁰⁴. Hieruit blijkt dat het procentueel aandeel personeelsleden dat een TBS-stelsel genoot, in de periode 2002-2010 gestaag is gedaald. Voor het hele onderwijsveld was er een daling van het aandeel TBS-ers met ongeveer 30%: terwijl in 2002 bijna 58% van de betrokken leeftijdsgroep een TBS genoot, is dat in 2010 nog maar 28%.
Een OBPWO- onderzoek aangaande het einde van de loopbaan van leerkrachten gaat na welke oorzaken en motieven aan de basis liggen van de vroegtijdige uittrede van leraars. In dit onderzoek worden zowel leraars van het basis- als het secundair onderwijs bevraagd. De resultaten van dit onderzoek zullen in 2011 beschikbaar zijn.

Aanbevelingen voor scholen, schoolbesturen en scholengemeenschappen

20. Volgens een studie van de SERV¹⁰⁵ hebben leerkrachten veel te maken met werkstress: vooral de emotionele belasting is problematisch, evenals de taakvariatie en het gebrek aan autonomie. Belastende factoren in het lerarenberoep zijn de omgang met de leerlingen, de tijdsdruk en de verhouding met directie en collega's. Ook de houding tegenover loopbaanmogelijkheden en de wens tot taakverrijking spelen een belangrijke rol.

Goede schoolleiders moeten gebruik maken van de bestaande mogelijkheden tot functiedifferentiatie en taakverrijking om te vermijden dat leerkrachten uitgeblust geraken. Door de bijkomende inspanningen recent gedaan ingevolge cao's met betrekking tot zorgcoördinatie, taak- en functiedifferentiatie biedt het onderwijs qua schoolorganisatie vandaag veel meer mogelijkheden dan vroeger om een leeftijdsbewust en competentieontwikkeland personeelsbeleid te voeren in scholen. Dit thema moet nu zeer hoog op de agenda worden geplaatst. Het komt alvast aan bod in het loopbaandebat.

21. Uit de cijfers blijkt een groot aanbod aan "stille reserve". Hoewel heel wat leerkrachten wellicht bewust kiezen voor deeltijds werken in het kader van de combinatie werk en gezin, moeten de scholen de leerkrachten die wél bereid zijn om voltijds te werken, trachten te bereiken door hun schoolorganisatie in functie hiervan zo flexibel mogelijk aan te pakken.

¹⁰⁴ Zie Evaluatierapport Terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen, Oktober 2008, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, departement Onderwijs en Vorming.

¹⁰⁵ SERV-Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor.

22. Uit de praktijk blijkt dat de wijze waarop een school de beginnende leraren begeleidt, varieert van beperkt tot intensief en afhankelijk van lokale of structurele mogelijkheden tot gestructureerd en geïntegreerd binnen een globale schoolwerking¹⁰⁶. De scholen moeten meer aandacht schenken aan aanvangsbegeleiding. Het is raadzaam om begeleiding op te bouwen en uit te werken vanuit een voldoende schaalgrootte (niveau scholengemeenschap). We zullen onderzoeken of de lerarenopleiding verder moet betrokken worden bij die aanvangsbegeleiding.
23. Zoals gezegd wordt werkdruk vaak ervaren als een struikelblok voor jonge leerkrachten. Scholen kunnen werk maken van werkdrukvermindering bij interimarissen, door hen bv. minder instellingsgebonden activiteiten te laten doen, te zorgen dat ze parallellessen kunnen geven... In cao VIII is trouwens vastgelegd dat de inrichtende macht bij het verdelen van de instellings- en beleidsondersteunende taken tussen alle personeelsleden rekening moet houden met o.a. de hoofdopdracht van de personeelsleden, het principe van billijke verdeling van de taken en de mogelijkheden en capaciteiten van de personeelsleden.
24. De toegenomen complexiteit van de lerarenopdracht vereist permanente nascholing. Scholen moeten leren om deze nascholing strategisch te plannen op basis van evaluatieresultaten, om zo hun prioriteiten te ondersteunen en tegemoet te komen aan de individuele behoeften van de leerkrachten. De klemtoon zou moeten verschuiven naar nascholingen waarop duidelijker een lokale stempel rust en waarvoor ook de verantwoordelijkheid

Aandacht voor het kleuteronderwijs!

Dit arbeidsmarktrapport voorspelt ernstige tekorten aan kleuteronderwijzers. Het aantal kleuters zal de komende jaren blijven stijgen. Een eerste effect daarvan heeft zich voorgedaan in Antwerpen waar het capaciteitsprobleem zich dit schooljaar reeds scherp stelde.

Daarnaast wil de minister het kleuteronderwijs ten volle waarderen. Vanuit het streven naar een maximale participatie van kleuters aan het onderwijs wil hij terecht zorgen voor een volwaardige omkadering én financiering van het kleuteronderwijs. Deze maatregelen zullen op termijn extra arbeidsplaatsen creëren.

Er dringen zich bijgevolg maatregelen op zeer korte termijn op.

25. Om gediplomeerde kleuteronderwijzers die vandaag in andere sectoren tewerkgesteld zijn, aan te trekken kan een conjunctuurbonus of een salarissupplement uitbetaald worden. Deze bonus of supplement moet wel aan een aantal voorwaarden verbonden zijn (bijvoorbeeld minstens x aantal jaren in het onderwijs aan de slag blijven).
26. De overheid moet de mogelijkheid creëren om hoger gekwalificeerden ook in het kleuteronderwijs aan te stellen. Het aanstellen van masters (vb pedagogen) kan trouwens de professionalisering verhogen.
27. De overheid moet samen met de lerarenopleidingen de flexibele opleidingstrajecten meer in de verf zetten. Tal van lerarenopleidingen bieden immers een opleiding in avondonderwijs of verkorte trajecten aan. Meer kenbaarheid kan meer studenten aantrekken. Daarnaast kan een algemene wervingscampagne naar leerlingen secundair onderwijs meer dan zinvol zijn. Maks! Zou daarvoor kunnen gehanteerd worden.
28. De overheid moet samen met de VDAB meer ruchtbaarheid geven aan het feit dat werklozen die een opleiding tot kleuteronderwijzer willen volgen, dit kunnen (mits voldaan aan een aantal voorwaarden) met behoud van werkloosheidsvergoeding.
29. Het aanwervingsbeleid binnen regio's met grote tekorten moet op elkaar worden afgestemd. De VDAB kan daarin een centrale rol spelen. De VDAB kan de vacatures centraliseren en bij werkzoekende leerkrachten erop aandringen om gebruik te maken van de leerkrachtendatabank.
30. Scholen kunnen zelf het aanbod aan tijdelijke leerkrachten en de stille reserve waarover zij beschikken, efficiënter inzetten. De scholengemeenschap is daarvoor een ideaal platform.

¹⁰⁶ Onderwijsspiegel, schooljaar 2006-2007, p. 57.

Bijlagen

Bijlage 1 Afbeeldingenlijst

Bijlage 1 Afbeeldingenlijst

Figuur 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	8
Figuur 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	8
Figuur 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs 2009-2012.....	9
Figuur 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs 2009-2012.....	10
Figuur 5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers - minimale vraag.....	12
Figuur 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers - minimale vraag	13
Figuur 7 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008	15
Figuur 8 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2008-2009	15
Figuur 9 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2007 - 2008	16
Figuur 10 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2008-2009	16
Figuur 11 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	18
Figuur 12 Evolutie van het aantal uitgereikte diploma's in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	19
Figuur 13 Prognose van het extra potentieel aanbod aan kleuteronderwijzers en onderwijzers op basis van het aantal afgeleverde diploma's in de lerarenopleidingen	20
Figuur 14 Potentieel van de stille reserve van deeltijdse tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft).....	26
Figuur 15 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs.....	35
Figuur 16 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in interim-uren in het lager onderwijs volgens regio (15.3.2009).....	37
Figuur 17 Aantal herindiensttrekders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's.....	38
Figuur 18 Aantal herindiensttrekders in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's.....	38
Figuur 19 Procentueel aandeel van kleuteronderwijzers en kinderverzorgers in de instaplestijden op de instapdatum	39
Figuur 20 Procentueel aandeel van kleuteronderwijzers en kinderverzorgers in de instaplestijden op 10 werkdagen na de instapdatum	40
Figuur 21 Prognose van de werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van demografische evolutie en doorstroming	43
Figuur 22 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs	44
Figuur 23 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2009-2012	46
Figuur 24 Het aantal generatiestudenten van de geïntegreerde lerarenopleiding.....	51
Figuur 25 Het aantal afgestudeerden van de geïntegreerde lerarenopleiding.....	51
Figuur 26 Het aantal uitgereikte diploma's op het einde van het academiejaar	53
Figuur 27 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid gedurende de voorbije referentieperiodes	57
Figuur 28 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs over 2009-2012	63

Figuur 29 - Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs - uitgedrukt in bft	65
Figuur 30 Aanstelling met ander bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs volgens regio voor het schooljaar 2009-2010.	83
Tabel 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	7
Tabel 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	8
Tabel 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs	9
Tabel 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs	9
Tabel 5 - Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers voor 2009-2012	12
Tabel 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers voor 2009-2012	13
Tabel 7 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in personen in het kleuteronderwijs.....	14
Tabel 8 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in personen in het lager onderwijs	14
Tabel 9 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het kleuteronderwijs in bft.....	15
Tabel 10 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het lager onderwijs in bft.....	16
Tabel 11 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	18
Tabel 12 Evolutie van het aantal gediplomeerden in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	19
Tabel 13 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor kleuteronderwijzers. Prognose van 2008 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's	20
Tabel 14 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor onderwijzers. Prognose van 2009 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's	20
Tabel 15 Aantal kleuteronderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden	21
Tabel 16 Aantal onderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden	21
Tabel 17 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Vlaanderen	22
Tabel 18 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Brussel	22
Tabel 19 percentage leerkrachten dat na 5 jaar het onderwijs heeft verlaten in Vlaanderen en Brussel opgesplitst voor het kleuter- en het lager onderwijs.....	22
Tabel 20 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september van het betreffende schooljaar.	23
Tabel 21 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2009.	23
Tabel 22 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het basisonderwijs – uitgedrukt in bft's	25
Tabel 23 Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft)	26
Tabel 24 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2005 - 2006	28
Tabel 25 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2006 - 2007	28
Tabel 26 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2007 - 2008	29
Tabel 27 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2008 - 2009	29

Tabel 28 Leerkracht basisonderwijs: overzicht voor Vlaanderen	30
Tabel 29 Leerkracht basisonderwijs: aantal openstaande vacatures per provincie – maart 2010	31
Tabel 30 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het gewoon basisonderwijs	32
Tabel 31 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het buitengewoon basisonderwijs	32
Tabel 32 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs: procentueel overzicht van de voorbije schooljaren, uitgedrukt in %.....	33
Tabel 33 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)	33
Tabel 34 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)	34
Tabel 35 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)	34
Tabel 36 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)	34
Tabel 37 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2009)	34
Tabel 38 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – procentueel overzicht van de voorbije schooljaren.....	35
Tabel 39 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)	36
Tabel 40 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)	36
Tabel 41 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)	36
Tabel 42 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)	36
Tabel 43 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2009)	36
Tabel 44 Aantal herindiensttrekders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's	37
Tabel 45 Aantal herindiensttrekders in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's	38
Tabel 46 Prognose van de bijkomende werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van de demografische evolutie en doorstroming (in bft)	42
Tabel 47 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs (in bft)	43
Tabel 48 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2009-2012	46
Tabel 49 Overzicht van het aantal bft's en aantal personen voor vervangingen (korte en lange afwezigheden) in de loop van het schooljaar	47
Tabel 50 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2005-2006 (in bft)	47
Tabel 51 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2006-2007 (in bft)	47
Tabel 52 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2007-2008 (in bft ⁴⁷)	48
Tabel 53 Evolutie van de werkgelegenheid voor interim-leerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008 (in bft's)	48
Tabel 54 Evolutie van de werkgelegenheid voor interim-leerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008(in bft's)	48

Tabel 55 Evolutie van de werkgelegenheid voor interim-leerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2008-2009 (in bft's)	49
Tabel 56 Het aantal generatiestudenten van de geïntegreerde lerarenopleiding	50
Tabel 57 Het aantal afgestudeerden van de geïntegreerde lerarenopleiding	51
Tabel 58 Het aantal inschrijvingen voor de specifieke lerarenopleiding aan de universiteit	52
Tabel 59 Het aantal uitgereikte diploma's op het einde van het academiejaar	53
Tabel 60 Het aantal diploma's per studiegebied	54
Tabel 61 Het aantal inschrijvingen aan de hogescholen	55
Tabel 62 Het aantal gediplomeerden aan de hogescholen	55
Tabel 63 Het aantal cursisten ingeschreven in een GPB-opleidingen/of SLO	56
Tabel 64 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid volgens voorbije referteperiode	57
Tabel 65 Doorstromingspercentages van de lerarenopleiding naar een job binnen onderwijs	58
Tabel 66 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Vlaanderen ..	59
Tabel 67 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Vlaanderen	59
Tabel 68 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Brussel	59
Tabel 69 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Brussel	60
Tabel 70 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september van het betreffende schooljaar ...	60
Tabel 71 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2009	61
Tabel 72 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs tijdens de periode 2009-2012	62
Tabel 73 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het secundair onderwijs – uitgedrukt in bft	63
Tabel 74 Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs - uitgedrukt in bft	64
Tabel 75 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2005-2006	65
Tabel 76 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2006-2007	66
Tabel 77 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2007-2008	66
Tabel 78 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2008-2009	66
Tabel 79 Leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen	67
Tabel 80 Leraar 3de/4de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen	67
Tabel 81 Leraar 1ste en 2de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures per provincie – maart 2010	68
Tabel 82 Leraar 3de en 4de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures per provincie – maart 2010	68
Tabel 83 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2010) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2010) in het gewoon secundair onderwijs	69
Tabel 84 Aantal kandidaat-leerkrachten t.o.v. aantal bft's in tijdelijk vacante en interim-uren (op 15/11/2009) in het buitengewoon secundair onderwijs	71
Tabel 85 Aantal bft in overwerk/bijbetrekking	72

Tabel 86 Aantal herindiensttreders - in bft	72
Tabel 87 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs: overzicht van de voorbijge schooljaren.....	74
Tabel 88 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak – schooljaren 2001-2002, 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009	76
Tabel 89 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2005-2006	78
Tabel 90 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2006-2007	79
Tabel 91 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2007-2008	80
Tabel 92 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2008-2009	81
Tabel 93 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15 maart).....	82
Tabel 94 Percentages leerkrachten met een diploma master binnen de tweede en de derde van het secundair onderwijs t.a.v. het totaal aantal aangestelde leerkrachten in de 2 ^{de} en de 3 ^{de} graad	84